BIBLIOTECA P E N T R U T O Ţ I

GOTTHOLD EPHRAIM LESSING

NATAN ÎNŢELEPTUL

Poem dramatic în cinci acte

în romîneşte de LUCIAN BLAGA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTA

PERSOANELE

Sultanul Saladin
***Sittah,* sora acestuia**
***Natan,* un evreu bogat din Ierusalim**
***Reha,* fiica adoptivă a acestuia**

***Daia. o* creştină în casa evreului, tovarăşa Rehel**
Un tînăr templier
Un derviş
Patriarhul Ierusalimului
Un frate lavriot

***Un emir* şi *mameluci* ai lui Saladin Acţiunea se petrece la**

Ierusalim.

ACTUL I

Scena 1

Scena: Vestibul în casa lui Natan.
Natan întorcîndu-se dintr-o călătorie. Daia îl întîmpină.

DAIA

E dînsul, Natan! Doamne mulţumescu-ţi

Că totuşi, în sfîrşit, vă-ntoarserăţi.

NATAN

Da, Daia. „Doamne mulţumescu-ţi". Insă

De ce „-n sfîrşit"? Aş fi putut eu oare veni Mai repede? Din Babilon pîn-la

Ierusalim, pe unde-am fost silit

Să trec, sînt cam vreo două sute mile.
Şi încasarea datoriilor
Nu e nici ea o treabă de-ncheiat
Mai grabnic, care să-ţi dea ghes.

DAIA

O, Natan, Cît de sărac v-aţi fi putut alege
Aicea în răstimp. Căci casa voastră...

NATAN

Foc a luat, cum mi s-a dat de veste.
Dea Dumnezeu să nu mai aflu alte.

DAIA

Pînă-n temei era să ardă casa!

NATAN

Ne-am fi clădit atuncea una nouă,
Mai potrivită...

DAIA

Da, desigur, însă
In casă cît pe-aci era să ardă
Şi Reha.

NATAN

Cum? Să ardă? Cine? Reha?
Despre aceasta n-auzii! Ce spui?
Nu mai aveam atunci nevoie, vai,
De nici o casă! Cum.? Era să ardă?
Sau poate s-a-ntîmplat? Vorbeşte numai! Ucide-mă! Nu prelungi supliciul!

Da, ştiu acum! A ars!

DAIA

Dac-ar fi ars,

Aţi auzi aceasta, de la mine?

NATAN

Atunci de ce mă sperii? Reha mea!

O, Reha, Reha mea!

DAIA

A voastră? Reha? **NATAN**

De m-aş putea o dată dezvăţa
Să mai numesc acest copil, al meu!

DAIA

Numiţi la fel, cu-acelaşi drept, al vostru Tot ce în stăpînire mai aveţi?

NATAN

Nimic c-un drept mai mare. Ceea ce

Mai am, mi-a dat natura şi norocul. Proprietatea-aceasta, singură,

O datoresc virtuţii.

DAIA

Cît de scump

Plătesc, o Natan, bunătatea voastră,

Dacă o bunătate-aşa lucrînd,
Într-un atare scop, mai poate fi
Numită bunătate!

NATAN

Aşa lucrînd?

DAIA

Aud în mine glasul conştiinţei...

NATAN

Dă-mi voie, Daia, să-ţi arăt întîi...

DAIA

Aud în mine conştiinţa, zic...

NATAN

Ce minunată stofă-n Babilon
Ţi-am cumpărat, bogată şi cu gust.
Nici Rehei nu-i aduc asemenea...

DAIA

La ce-ar fi de folos? Căci conştiinţa,
Iţi spun, nu se mai lasă ameţită...

NATAN

Cît ţi-or plăcea inelul, lănţişorul,
Şi cît de mult brăţările, cerceii,
Ce pentru tine din Damasc aduc,
Cum aş dori să văd!

DAIA

Aşa îmi sînteţi!

Să dăruiţi mereu, aceasta vreţi!

NATAN

Primeşte cu plăcere, cum îţi dau,

Şi taci!

DAIA

O, Natan, cine se-ndoieşte

Că sînteţi cinstea şi nobleţea însăşi? Totuşi...

NATAN

Eu... eu sînt numai un evreu. Aceasta vrei s-o spui! Nu este-aşa?

DAIA

Ce-aş vrea să spun, aceasta dumneavoastră O ştiţi mai bine singur.

NATAN

Ei, bine, taci!

DAIA

Să tac. Ce-i vrednic de pedeapsă-n faţa

Lui Dumnezeu aici se-ntîmplă, şi ce

Nu pot împiedica, nu pot schimba,

Să cadă-asupra dumneavoastră!

NATAN

Cadă!

Dar unde-i ea? Unde întîrzie?

Daia, să nu mă porţi cu vorba! Are

Ea ştire c-am sosit?

DAIA

Mă -ntreb şi eu. Groaza mai tremură-n făptura ei,

Şi fantezia ei mai zugrăveşte

Cu foc tot ce închipuie. În somn

E trează şi-n trezie doarme: duhul

În ea mocneşte şi s-aprinde, cînd mai Puţin decît un animal, şi cînd

Mai mult decît un înger.

NATAN

Biet copil! Ce sîntem noi... noi... oamenii!

DAIA

Azi sta

Întinsă, cu pleoapele lăsate
Moartă părea. A tresărit: „Ascultă,
Îmi zise, vin cămile, vine tata,
Auzi? E glasul său cel molcom". Ochiul
I se închise iar, şi capul fără

De sprijin i se prăbuşi pe pernă.
Eu apucai în goană către poartă,
Şi iată că sosiţi într-adevăr!
Nu-i de mirat, căci sufletul întreg
I-a fost la voi tot timpul, şi la... el.

NATAN La cine? Cine-i el?

DAIA

Cel ce
Din foc a mîntuit-o.

NATAN

Cine-a fost? Cine-i şi unde-i? Cine mi-a salvat Pe Reha?

DAIA

Ah, un tînăr templier, Ce-a fost mai ieri adus prizonier, Pe care Saladin l-a graţiat.

NATAN

Un templier, un tînăr, căruia
Viaţa i-o lăsă sultanul, chiar
Sultanul Saladin! Printr-o mai mică Minune, Reha n-a fost de salvat?

DAIA

Fără de el, ce-şi puse îndrăzneţ
În joc dobînda, Reha n-ar mai fi.

NATAN

Unde-i acuma nobilul bărbat? Condu-mă, la picioare vreau să-i cad. L-aţi răsplătit, nădăjduiesc, cu toate Comorile pe cari vi le lăsai!
Sau i-aţi făgăduit mai mult?

DAIA

Puteam
Noi oare?

NATAN

Nu?

DAIA

Veni, plecă. De unde
Şi încotro, nu ştie nimeni. Fără
De nici o ştire despre casă, numai

De-auz călăuzit, zorind pătrunse
Prin fum şi flăcări, unde-o voce
Într-ajutor chema. Pierdut aproape-l
Credeam, cînd dintr-o dat' din fum şi flăcări
El se ivi, purtînd-o-n braţul tare.
Nepăsător la ţipătul prin care
Noi bucuria ne-o rosteam, el jos
Îşi puse prada. Pîrtie-şi făcu-n
Norod şi dispăru.

NATAN

Nu pentru tot-
deauna, sper.

DAIA

Primele zile-l mai Văzurăm uneori plimbîndu-se

Printre palmierii care străjuiesc Mormîntul învierii Domnului.
M-apropiai de el, să-i mulţumesc,

L-am implorat să vină să mai vadă

Măcar o dată biata creatură,

Care odihnă nu găseşte pînă

Cînd la picioare nu-i va mulţumi.

NATAN

Şi-acum?

DAIA

Zadarnic! Surd în faţa mea

Şi-a rugăminţii, mă acoperi

Cu-amara lui batjocură...

NATAN

Încît
Ai renunţat...

DAIA

O, cîtuşi de puţin!

In fiecare zi-l oprii din nou,

Mereu îi ascultai batjocura.

Ce nu-ndurai din parte-i! Insă cîte

N-aş suferi prea bucuroasă! Totuşi

De mult el nu mai dă pe la palmierii Care umbresc mormîntul învierii.

Şi nimenea nu ştie unde este.

NATAN

Îmi închipui cum
Asupra Rehei s-au întipărit
Acestea. Să te simţi dispreţuit
De-acel pe care-atît îl preţuieşti,
Respins şi totuşi într-atît de-atras.
Ei da, mult trebuie aicea capul
La ceartă să se ia cu inima.
Va-nvinge ura sau melancolia?
De multe ori nici una nu învinge,
Şi fantezia ce s-amestecă-n
Gîlceavă, schimbă oamenii, din ei
Făcînd nişte pierduţi visării-n care
Cînd inimii îi ţine- capul loc,

Cînd capului inima. Acesta-i cazul,
De nu mă-nşel, al Rehei: ea visează
Pînă la pierdere de sine.

DAIA

Cum
Insă? Evlavioasă, vrednică
De toată dragostea..

NATAN

Visătorie!
Cu toate acestea.

DAIA

Gărgăune — unul

Îndeosebi — ea are. Templierul
N-ar fi un pămîntean. Un înger
Dintre aceia, sub al cărui scut
Ea inima şi-a pus copilă încă,
Din norul său, din foc, neaşteptat
Sub chip de templier s-ar fi ivit.
Să nu zîmbiţi! Ce ştim? îngăduiţi-i Surîzător un dulce vis nebun,
În care se unesc evreul cu
Creştinul şi cu musulmanul. Ah,
Ce dulce nebunie!

NATAN

Dulce-mi e

Şi mie!Du-te Daia,du-te numai,
Şi vezi ce face, dacă-i pot vorbi. Sălbaticul, capriciosul
înger,
Cel păzitor, îl voi căta pe urmă.
Şi dacă se mai mişcă printre noi,
Şi dac-atît de necrescut mai face
Pe cavalerul, am să-l găsesc desigur Şi-am să-l aduc aici.

DAIA

Mult îndrăzniţi!

NATAN

Iar dacă dulcea nebunie face
Unui mai dulce adevăr un loc,
Crede-mă, Daia, omului îi este
Mult mai iubit un om decît un înger,
Atunci tu nu te-i supăra pe mine,
S-o vezi, s-o vezi de îngeri vindecată.

DAIA

Sînteţi atît de bun şi rău deodat'!

Mă duc, dar o vedeta? Ea însăşi vine.

Scena 2

Reha, şi cei de mai înainte

REHA

Îmi sînteţi dumneavoastră, tată?

Credeam că numai glasul înainte

Vi l-aţi trimis. Şi unde aţi rămas?
Ce munţi, deserturi, fluvii cată încă
Să ne despartă? Respiraţi pe-aproape
Şi n-alergaţi să -mbrăţişaţi pe Reha?
Pe biata Reh, ce-n răstimp a ars,
Sau cît pe-aci era să ardă! Oh,
Să nu vă speriaţi! Urîtă moarte!

NATAN

Copilul meu! Iubit copil!

REHA

Aţi fost
Desigur nevoit să treceţi ape,
Eufratul, Tigrul şi Iordanul, şi
Atîtea altele. De cîte ori
N-am tremurat de grija voastră, mai
'Nainte de-a-mi veni aproape focul!
De cînd se-apropie de mine focul,
Salvare mi se pare moartea-n apă.
Dar dumneavoastră nu v-aţi înecat
Şi eu n-am ars! Să lăudăm pe Domnul!
El v-a trecut cu luntrea peste ape
Sub aripe de îngeri nevăzuţi,
El semn făcu şi îngerului meu,
Văzut aievea, să mă treacă prin
Văpăi cu alba, alba sa aripă.

NATAN

(Aripă! Da, mantaua alb întinsă

A templierului!)

REHA

Semn se făcu

Să fiu prin foc trecută, apărată

De-o aripă. Şi astfel am văzut

Un înger, faţă-n faţă-am stat c-un înger, Cu-al meu.

NATAN

Reha ar fi prea vrednică

De-aşa ceva. Şi ea nu l-ar vedea

Mult mai frumos, mai dalb, ca el pe ea.

REHA

Pe cine-l măguleşti, pe cine, tată?
Pe înger sau pe dumneavoastră înşivă?

NATAN

Un om, dac-ar fi fost, cum însăşi firea L-arată, cel ce binele-ţi făcu,

Oricum, el pentru tine-ar fi un înger.

REHA

Nu un asemeni înger! Nu, ci unul
Aievea, cum neîndoios a fost.
Oare nu dumneavoastră mă-nvăţarăţi

Că îngeri sînt, că Dumnezeu poate

Să facă şi minuni spre binele

Acelora care-l iubesc. Eu îl
Iubesc.

NATAN

Şi el pe tine te iubeşte,
Şi face pentru tine, pentru cei ce
Tu semeni îi numeşti, mereu minuni,
Din ceas în ceas, ba din toţi vecii,
Pentru voi toţi.

REHA

Ce bucuroas-ascult!

NATAN

Cum adică? Deoarece-ar părea
Firesc, obişnuit, că te-a salvat
Un templier aievea — aceasta oare
Să fie mai puţin minune? Cum?
Minunea cea mai mare, mai înaltă,
E că adevăratele minuni pot
Fi zilnice şi-obşteşti. Fără de-această
Minune-n toate numai anevoie
Vreun gînditor numeşte o minune
Ce doar copiilor li se năzare,
Gura căscînd în faţa noului

Şi-a neobişnuitului.

DAIA Voiţi
Cu-asemenea subtilităţi să-i rupeţi
Coardele minţii şi aşa prea-ntinse?

NATAN

Vezi, pentru Reha mea nu-i îndeajuns
Minune, că de-un om a fost salvată,
De-un om, carele însuşi nu de-o mică
Minune-a trebuit întîi salvat
Să fie. Spuneţi, s-a mai auzit
Vreodat' ca Saladin
Să fi cruţat vreun templier? Sau că
Vreun templier vreodată a sperat
De el a fi cruţat? Sau că vreodat'
Un templier în schimbul libertăţii
I-ar fi-mbial mai mult — mai mult decît
O cingătoare-n care-atîrnă spada,
Sau cel mult un pumnal, pumnalul său?

REHA

Vedeţi, de-aceea cred că templierul
Părea doar templier, dar nu era.
Căci nici un templier, de-i prins, nu vine
Decît la moarte în Ierusalim,
Şi cum nici unul liber pe aici
Nu umbla, cum m-ar fi putut în noapte
Salva vreunul?

NATAN

Ce iscusită-mi eşti! Vorbeşte tu, acuma, Daia.
Căci

Aflai chiar de la tine că a fost

Trimis încoa. Neîndoios că ştii

Mai multe.

DAIA

Se vorbesc, oricum, de toate.

Şi, printre altele, că Saladin

A graţiat pe templier, fiindcă

Ar semăna aidoma c-un frate

De-al său, cu osebire mult iubit.

Dar, cum, de cînd ăst frate-al său nu mai Trăieşte, au trecut vreo douăzeci

De ani – unde-a pierit nu se prea ştie —

Totul e-aşa de necrezut, că pare

Închipuire fără de temei.

NATAN

Ei, Daia, dar de ce-ar fi toate astea
Aşa de necrezut? Doar nu cumva, precum
Se-ntîmplă uneori, numai spre-a crede
Ceva şi mai de necrezut? De ce,
în ani mai tineri, Saladin, de care,.
Se ştie cum frăţînii şi-i iubeşte,
N-ar fi iubit pe unul mai ales?
Şi două feţe nu se-aseamănă
Ades? Se şterg oare întotdeauna
Străvechile impresii? N-ar putea

Acuma să mai aibă -nrîurire?
Ce-ar fi, mă rog, de necrezut în astea?
Ei, da, prea înţeleapto, pentru tine,
Toate acestea n-ar mai fi minune,
Şi crezământ ar merita numai
Minunile tale.

DAIA

Mă batjocoriţi!

NATAN

Fiindcă tu încerci batjocură!
Dar, Reha, şi salvarea ta
Rămîne o minune, cu putinţă
Numai aceluia ce cîrmuieşte,
Prea bucuros şi jucăuş, pe-un firav
Fir, planurile regilor, şi fapte.

REHA

Tată, dacă greşesc, ştiţi bine că nu e
Cu voie rătăcirea.

NATAN

Dimpotrivă,
Iei bucuros învăţăminte, sfaturi.
Iată, o frunte-aşa boltită, sau
Altfel; o linie a nasului,

Sprîncene care se arcuiesc într-un

Anume chip pe osul frunţii, sau O-ncreţitură, dungă, ori un semn,

Pe faţa unui european sălbatic:

Şi tu, tu scapi din foc în Asia!

Acestea nu-s minune, o, norod,

Mult dornic de minuni? De ce aduceţi

În joc şi-un înger, ostenindu-l?

DAIA

Dar cui ce-i strică, Natan, să te crezi

Salvat mai bucuros de-un înger

Decît de-un om? Oare de-ntîia cauză Necunoscută a salvării nu te

Simţi astfel mult, mult mai aproape?

NATAN

Asta-i mîndrie, îngîmfare! Oala

De fier doreşte-a fi din jaruri scoasă

Cu cleşte de argint, închipuindu-şi

Aşa, că însăşi este de argint. De!

Şi cui ce-i strică- 'ntrebi? — Dar ce

ajută?

La rîndul meu îngăduie să-ntreb.
Căci vezi, „a te simţi de Dumnezeu
Cu-atîta mai aproape", e-un nonsens,

Sau blasfemie! Cred că strică, totuşi, Apropiaţi-vă şi ascultaţi
Puţin! Fiinţei care te-a scăpat,
Fie un înger ea, sau om, i-aţi face
(Tu mai ales) cu bucurie mari
Servicii. Nu-i aşa? Dar unui înger
Ce mari servicii i-aţi putea-mplini?
Puteţi să-i mulţumiţi cu-o rugăciune,

În faţa lui puteţi să vă topiţi
Răpite în extaz, sau să postiţi
În ziua lui de sărbătoare, sau
Danii săracilor să faceţi. Nimic
E totul. Căci din astea, cred, că voi sau Aproapele dobîndă-aveţi mai mare
Decît el. Nu se-ngraşă el din postul
Ce-l ţineţi, nu se-mbogăţeşte el
Prin daniile voastre, nu devine
Nici mai măreţ el prin extazul vostru, Nici mai puternic prin încrederea
Ce-i arătaţi! Cu totul altfel însă
Un om!

DAIA

Un om desigur că ne-ar da
Mai mult prilej de fapte! Dumnezeu
Ne ştie înclinarea către bine.
Dar el nimica n-a dorit, nevoie
N-avea într-adevăr chiar de nimic,
Îndestulat fiind cu sine, cum

Doar îngerii pot fi.

REHA

Iar cînd, pe urmă
A dispărut..

NATAN

A dispărut? Cum asta? Sub palmieri n-a mai putut văzut
Să fie? V-aţi ţinut pe urma lui?

DAIA

Asta nu.

NATAN

Nu, Daia, nu? Cum asta?

Vedeţi ce stricăcioasă poate fi

Credinţa şi cruzimea visătoare?

Şi dacă îngerul ar fi bolnav?

REHA

Bolnav!

DAIA

Bolnav! Dar asta nu se poate. **REHA**

Ce rece mă pătrunde un fior!
Vezi, Daia, fruntea mea, atît de caldă,
E gheaţă-acum!

NATAN

El e un frînc, cu clima Aceasta încă neobişnuit,

Şi-i tînăr, nedeдat cu osteneala,
Cu foamea, cu vegherea stării sale.

REHA

Bolnav! Bolnav!

DAIA

Ar fi doar cu putinţă

Ne spune Natan.

NATAN

Zace undeva.

Şi n-are prieteni, şi nici bani; nici bani Să şi-i plătească!

REHA

Tată! Tată!

NATAN

Zace

Fără de sfat, făr' de-ajutoare, pradă Durerii, aşteplîndu-şi moartea!

REHA

Dar unde, unde?

NATAN

Cel ce pentru una

Pe care niciodată n-a văzut-o

(I se părea de ajuns că om era)

În foc s-a avîntat...

DAIA

Rogu-va, Natan,
Cruţaţi-o!

NATAN

Cel care să cunoască mai
Da aproape, pe cine a salvat, nu a
Dorit de mulţumiri ca s-o scutească

DAIA

Cruţaţi-o Natan!

NATAN

Cel ce n-a dorit
Să vadă-a doua oară ce-a salvat,
Decît cel mult s-o mai salveze-o dat'
(I se părea de ajuns că om era...)

DAIA

O, Natan, încetaţi, priviţi...!

NATAN

Acela
Murind nu are nici o consolare,
Doar conştiinţa-acestei fapte...

DAIA

Ah, încetaţi! O omorîţi!

NATAN

Reha,
Tu l-ai ucis! L-ai fi putut ucide:
Reha, e leac, ce-ţi dau, iar nu otravă. Trezeşte-te, că el trăieşte, da,
Şi nici bolnav măcar nu este!

REHA

Nu?
Nu-i moft? Şi nu-i bolnav?

NATAN

Nu-i mort, desigur! Căci binele făcut aici, aici
Îl răsplăteşte Dumnezeu. Şi-acum
Te du. Gîndeşte-te că-s mai uşoare Evlavioasele visări, da, mult
Mai lesnicioase ca o faptă bună...
Ce fericit şi lesne omul trîndav
Evlaviei se dă ca să viseze,
Să nu fie silit a face-un bine.

REHA

Tată n-o mai lăsaţi, vă rog, nicicînd
Pe Reha voastră singură! Dar el
Poate-i călătorit, şi-atît.

NATAN

Desigur,
Dar iată că acol-un musulman

Îmi cercetează foarte curios

Cămilele -ncărcate. Îl cunoaşteţi?

DAIA

Da! E dervişul vostru!

NATAN

Cine? Cine?

DAIA

Dervişul vostru, prietenul de şah.

NATAN

Al-Hafi? El? Al-Hafi e?

DAIA

Acum

E vistiernicul sultanului! **NATAN**

Să fie oare Al-Hafi? Iar visezi? Într-adevăr, el e! Şi vine-ncoa! Intraţi acum, degrabă! Ce-o să aud?

Scena 3

Natan şi dervişul

DERVIŞUL

Priviţi, ochii căscînd pe cît puteţi!

NATAN

Tu eşti? Sau nu eşti tu? Într-un asemeni Veşmînt de strălucire — un derviş?

DERVIŞUL

Şi adică, de ce n-ar fi? Dintr-un

Derviş oare nimic nu-i de făcut?

NATAN

Cîte! Insă îmi spuneam adesea

Că un adevărat derviş vrea însuşi

Să nu facă nimic din sine.

DERVIŞUL

Pe
Profet! Se poate să nu fiu un derviş Adevărat, dar dacă-s nevoit...

NATAN

Ah, ce! Derviş... Derviş silit să vrea? Nu-i om să poată fi silit să vrea!

Şi tocmai un derviş silit. Dar ce?

DERVIŞUL

Da, nevoit e un derviş să facă

Ce însuşi recunoaşte că e bine.

NATAN

Pe Dumnezeul nostru, adevăr

Grăieşti! Dă-mi voie să te-mbrătişez!
Om eşti. Şi prieten încă!

DERVIŞUL

Nu-ntrebaţi
Întîi — ce-am devenit?

NATAN

Ce-mi pasă!

DERVIŞUL

Şi totuşi, s-ar putea să fiu în stat
Azi, cineva a cărui prietenie
Te-ar stingheri.

NATAN

Vezi, inima, de-ţi este
A unui derviş, cred în ea. Ce-n stat
Tu eşti, e doar veşmînt.

DERVIŞUL

Vrednic de cinste
Oricum şi el! Ce credeţi? Sau mai bine: Ce-aş fi la curtea voastră?

NATAN

Doar derviş Şi alt nimic, sau cel mult... bucătar.

DERVIŞUL

Ei, da! Ca meseria să mi-o uit?

Şi pivnicer n-aş fi-ndeajuns de bun?

Mai bine mă cunoaşte Saladin.

El vistiernic mă făcu.

NATAN

Ei, las',
Tu, vistiernic? Vistiernic, tu?

DERVIŞUL

Al visteriei celei mici, fireşte,

Al celei mari e încă tatăl său

Stăpîn; eu sînt la visteria casei.

NATAN

Ce mare-i este casa...

DERVIŞUL

Mai mare

Decît ţi-o-nchipui. Ţin de ea atîţia,

Toţi cerşetorii...

NATAN

Saladin e încă

Duşmanul lor pe cît se ştie, aprig.

DERVIŞUL

Atît de aprig că le poartă gînd

Să-i radă, să-i stîrpească, chiar dacă

Prin asta cerşetor ar deveni
El însuşi.

NATAN

Cîtă vrednicie, cîtă!

DERVIŞUL

Dar cerşetor e însuşi într-un fel. Căci visteria sa în fiecare
Amurg rămîne goală. Fluxul care
In zori e-nalt, se istoveşte pînă
La miezul zilei.

NATAN

Prin canale, ce-l
Înghit, cu neputinţă de-astupat.

DERVIŞUL

Ai nimerit-o.

NATAN

Cum le ştiu eu-astea!

DERVIŞUL

N-ajută la nimic, nimic n-ajută
Cînd principii sînt vulturi printre hoituri,
Iar cînd sînt hoituri printre vulturi
Şi mai puţin ajută.

NATAN

Nu, dervişe!

DERVIŞUL

N-aţi vrea la învoială să cădem?
Ce daţi? Ce daţi în schimbul slujbei mele?

NATAN

Cam ce şi cît ţi-aduce slujba?

DERVIŞUL

Mie?
Nu mult. În mîna voastră însă fi-va
Cu spor. Căci dacă-n visterie e
Reflux, cum prea adesea se întîmplă, Deschideţi stăvilarul larg al vostru,
Daţi împrumut, şi carnete luaţi
Cîte doriţi...

NATAN

Şi carnete pe urma cametei, Ce după carnete s-adună?

DERVIŞUL

Da,
Fireşte.

NATAN

Pînă ce în carnete
Se va preface-ntregu-mi capital.

DERVIŞUL

De nu vă ispiteşte, prietenia
Ni s-a curmat. Vedeţi, într-adevăr
Mi-am pus nădejdea toată-n dumneavoastră.

NATAN

Într-adevăr? Dar cum?

DERVIŞUL

Că îmi veţi sta Într-ajutor să-mi împlinesc cu cinste Slujba ce mi s-a dat, găsind mereu Deschisă punga, punga voastră.

Din cap daţi a tăgadă?

NATAN

S-o luăm Cu-ncetişorul. Deosebirea

Oricum, urmează ca s-o facem, cînd

În joc eşti tu. Al-Hafi ca derviş

Îmi e oricînd binevenit, însă

Al-Hafi defterdar[1] la Saladin,

Acela... de...

DERVIŞUL

Ei, n-am ghicit că sînteţi Bun şi isteţ, pe cît de înţelept?!

Răbdare numai! Ceea ce-n Al-Hafi Distingeţi, se va şterge iar degrabă.

Vedeţi acest veşmint ce Saladin

Mi-a dat? Mai înainte de-a se face

O zdreanţă, ce îmbracă bine pe-tine Derviş, va atîrna-ntr-un cui aci-n Ierusalim, iar eu voi fi la Gange,

Unde desculţ mă voi plimba-n nisip Fierbinte cu învăţătorii mei.

NATAN

---

1 *vistiernic (a. t.)*

Aşa eşti tu.

DERVIŞUL

Şi voi juca şi şah cu
Ei.

NATAN

Ăsta-i bunul tău cel mai înalt.

DERVIŞUL

Ce credeţi însă că m-a ispitit?

Dorinţa de-a nu mai cerşi eu însumi? De-a face pe bogatul cu săracii?

Avut de-a fi încît să pot preface

Pe-un cerşetor bogat în bogătaş sărac?

NATAN

Aceasta nu se- poate bănui.

DERVIŞUL

Mă ispitise-o nerozie mult
Mai mare. Mă simţii prea linguşit
De-o nebunie a lui Saladin...

NATAN

De care?

DERVIŞUL

Că numai cerşetorul

Cunoaște cum se simte cerșătorul,
Şi cum se-mparte darul, har să fie. Spunea: „înaintaşul tău era
Prea rece şi prea aspru. Dăruia
Prea încruntat şi iscodea foarte De-aproape, şi pornit, pe primitor. Nemulţumit de a cunoaşte
Doar lipsa, el voia să ştie şi
Cauza acesteia, cătînd zgîrcit
Să-şi cîntărească darul pe, măsura Cauzei. Al-Hafi nu va face astfel.
Atît de neîndurător milos
Nu vrea în Hafi Saladin s-apară.
Al-Hafi nu-i asemeni unor ţevi
Cari apa limpede şi blînd primită
O scot afară cu tîşniri murdare.
Al-Hafi cugetă simţind ca mine!"
Dulce cînta din fluier păsărarul,
Pîn-ce se prinse pasărea în laţ. Eu Netotul! Al netoţilor netot!

NATAN

Ei, las' dervişe, lasă-acestea!

DERVIŞUL

Ce?
Ticăloşie nu-i s-apeşi, să storci
Sute de mii de oameni şi să-i chinui,
Să-i jefuieşti, şi totuşi iubitor
De oameni să doreşti să pari cu unii,
Nemernicie nu-i, maimuţăreşte
Să-ngîni blîndeţea Prea înaltului,
Care peste cel rău şi bun
Peste cîmpie şi deşert la fel,

Cu soare şi cu ploaie se revarsă,
Şi totuşi mîna plină-a Celuia de sus
Să nu o ai? Ce? Asta nu-i...?

NATAN

De-ajuns!

DERVIŞUL

Lăsaţi-mă să amintesc şi-a mea
Obrăznicie! Nemernicie nu-i
Să cauţi dibuind o faţă bună
Ticăloşiilor acestora,
Ca pentru-această faţă bună, parte
Să iei la ele? Ce? Aceasta — nu-i?

NATAN

Al-Hafi, cată să te-ntorci cît mai

Degrabă în deşertul tău. Mi-e teamă

Că tocmai printre oameni vei uita

Să fii un om.

DERVIŞUL

E drept, şi eu de-aceasta Mă tem. Rămîneţi cu bine!

NATAN

Aşa grăbit? Mai stai Al-Hafi! Nu fuge deşertul

De tine, ca să-ţi scape! Stai, mai stai!
O, de m-ar auzi! S-a dus! Şi cît de bucuros De templier l-aş fi-ntrebat. Poate-l
Cunoaşte.

Scena 4

Daia vine grăbită. Natan.

DAIA

O, Natan, Natan!

NATAN

Ce este?

DAIA

A fost din nou văzut! A-ngăduit
A fi văzut!

NATAN

Cine, Daia? Cine?

DAIA

El!

NATAN

El? El? Cînd oare nu e de văzut? Oh, da,
Numai acel-al vostru este ”el".
Chiar înger dac-ar fi, n-ar trebui...

DAIA

Se plimbă iarăşi printre palmieri,
Din cînd în cînd curmale coapte rupe...

NATAN

Le şi mănîncă templierul, da?

DAIA

De ce mă chinuiţi? Ea l-a ochit

În dosul palmierilor ce fac desiş,

Şi-l urmăreşte. Ea vă roagă, vă

Conjură, să-l opriţi şi să-i vorbiţi. Grăbiţi! Ea din fereastră vă va face Semn, dacă urcă sau coteşte-aiurea. Grăbiţi!

NATAN

Aşa cum coborîi de pe

Cămilă? Se cuvine? Du-te tu,

Aţine-i drumul şi vesteşte-l c-am

Sosit. În lipsa mea doar n-a voit

Să-mi intre-n casă, dar sînt sigur, sigur Că bucuros el va veni dacă-l

Poftesc prin glasul tău. Spune-i că-l rog Din toată inima...

DAIA

În zadar e toiul!

Nu va veni. Căci el nu intră la

Evrei...

NATAN

Atunci te du, opreşte-l cel

Puţin, sau însoţeşte-mi-l cu ochii.

Du-te, că viu şi eu numaidecît.

(Natan intră grăbit, Daia iese.)

Scena 5

Scena: un loc cu palmieri sub care templierul se plimbă în sus şi-n jos. Un călugăr îl urmăreşte de la o anume distanţă, tot dintr-o parte, ca şi cum ar vrea să-i vorbească.

TEMPLIERUL

Din plictiseală numai, ăsta nu
Se ţine după mine. Cum se uită
Pieziş la mine! Bune frate, ce-i?
Pot oare şi părinte să vă spun.?

CĂLUGĂRUL

Părinte nu, dar frate, numai frate.

TEMPLIERUL

Dar bune frate, cine-ar putea
Să-ţi dea ceva? Mă jur că n-am nimic!

CĂLUGĂRUL

Vă mulţumesc, şi înmiit să vă
Întoarcă Dumnezeu ce bucuros
Aţi da, căci vrerea, nu pomana face
Pe milostiv. Şi-apoi nu pentru dar
Fusei trimis pe urma dumneavoastră.

TEMPLIERUL Aţi fost trimis deci?

CĂLUGĂRUL

Da, din mănăstire.

TEMPLIERUL

Unde-adineaori am nădăjduit
Un prînz de pelerin să mai găsesc.

CĂLUGĂRUL

Erau cuprinse toate mesele, dar

Vă rog să vă întoarceţi.

TEMPLIERUL

Pentru ce?

De mult eu carne n-am mîncat, dar rău

Nu-mi pare, căci curmalele sînt coapte.

CĂLUGĂRUL

Să vă păziţi de roadele acestea.
Prea multe de mănînci, fac rău la splină
Si dau melancolie sufletului.

TEMPLIERUL

Şi dacă melancolic într-adins

M-aş vrea? Desigur însă nu ai fost

Trimis numai să-mi aminteşti...

CĂLUGĂRUL

O, nu!
Trimis am fost doar să vă iscodesc

Măselele să vi le număr...

TEMPLIERUL

Şi-mi
Spuneţi aceasta-aşa de-a dreptul, mie?

CĂLUGĂRUL De ce n-aş spune-o?

TEMPLIERUL

(Şiret e fratele!) Mai are mulţi Asemeni dumneavoastră mănăstirea?

CĂLUGĂRUL

Nu ştiu. Eu trebuie, cinstite domn.
Să mă supun, s-ascult.

TEMPLIERUL

Şi-atuncea vă Supuneţi şi-ascultaţi făr-a-ntreba
Prea multe.

CĂLUGĂRUL

Altfel supunere n-ar fi!

TEMPLIERUL

(Simplicitatea are, zău, dreptate!)

Dar îmi veţi spune cu încredere
Cine doreşte-a mă cunoaşte mai De-aproape. Pot să jur că dumneavoastră Nu!

CĂLUGĂRUL

Bine nu mi-ar şade. Şi la ce
Mi-ar folosi?

TEMPLIERUL

Dar cui îi şade bine,
Şi cui îi foloseşte, cui, să fie
Atît de curios?

CĂLUGĂRUL

Eu bănuiesc
Că patriarhului, căci el e cel ce
Pe urma dumneavoastră m-a trimis.

TEMPLIERUL

A, patriarhul! Nu cunoaşte el
Mai bine crucea roşie pe-o albă
Manta?

CĂLUGĂRUL

Pe-aceea o cunosc şi eu!

TEMPLIERUL

Ei, frate! înţelegi? Eu sînt... eu sînt
Un templier şi sînt prizonier.
Dacă mai spun: c-am fost la Tebnin prins.

Cetatea ce-n ultimul ceas voiam
S-o cucerim, spre-a năvăli către
Sidon, dacă mai spun, că douăzeci
Noi prinşi am fost şi-s singurul iertat
De Saladin — atuncea patriarhul
Ştie ce vrea să ştie, şi mai mult
Chiar decît trebuie!

CĂLUGĂRUL

Dar nu mai mult Decît ştia şi pîn-acum. Să afle

Ar vrea, cum s-a făcut că Saladin

V-a graţiat pe dumneavoastră singur.

TEMPLIERUL

Ştiu eu? Nici eu n-o ştiu. Cu gîtul Gol-dezvelit,
îngenuncheasem pe Manta, în aşteptarea loviturii,

Cînd Saladin se uită lung la mine,

Şi sare-apoi spre mine, face semn.

Sînt ridicat, desferecat, eu vreau

Să-i mulţumesc: văd ochii lui în lacrimi,

Stă mut, stau mut. El pleacă, eu rămîn

Ce legătură: e în toate astea

Ghicească: patriarhul însuşi.

CĂLUGĂRUL

O, el

Încheie că aţi fost păstrat, salvat
De Dumnezeu pentru mari lucruri, mari.

TEMPLIERUL

Da, pentru mari! Să scap din foc o fată; Evreică! Să călăuzesc spre Sinai

Cete de pelerini şi curioşi.

Şi altele la fel.

CĂLUGĂRUL

Vor mai veni

Şi altele; acestea în răstimp

De lepădat nu sînt. Şi patriarhul

Mai are poate-nsărcinări şi treburi Multe şi însemnate pentru Domnul.

TEMPLIERUL

Părerea- dumneavoastră? Sau v-a dat Să

înţelegeţi unele...?**CĂLUGĂRUL**

Ei, d a !

Dar mai întîi mi-a spus să iscodesc Dacă îi sînteţi omul pentru astea.

TEMPLIERUL

Ei, haideţi, iscodiţi-mă! (Aş vrea

Să-l văd cum iscodeşte!) Ei vorbiţi?

CĂLUGĂRUL

Mai bine-ar fi să vă arăt așa

De-a dreptul ce doreşte patriarhul.

TEMPLIERUL

Aştept

CĂLUGĂRUL

El ar trimite bucuros Prin dumneavoastră-o scrisorică...

TEMPLIERUL

Chiar Prin mine? Nu sînt crainic. Şi aceasta Ar fi isprava mult mai glorioasă

Decît aceea de-a salva din foc
Evreice?

CĂLUGĂRUL

Trebuie să fie! Căci

Cum spune patriarhul, multe-atîrnă De-această scrisorică pentru toată Creştinătatea. Şi a duce bine

Această scrisorică, spune el,

E-o faptă ce în ceruri Dumnezeu

O răsplăteşte cu-o coroană-anume,

Şi nimeni, spune patriarhul, nu-i

Mai vrednic, nimeni de coroana-aceasta Ca domnul meu.

TEMPLIERUL

Ca mine? De mirat.

CĂLUGĂRUL

Fiindcă pentru dobîndirea astei

Coroane — zice patriarhul — nimeni Nu-i mai iscusit ca domnul meu.

TEMPLIERUL

Ca mine?

CĂLUGĂRUL

Domnul meu pe-aici e liber, El poate să se plimbe pretutindeni,

Şi ştie cum cetăţile se iau

Cu-asalt şi cum se apără; el poate

Să cîntârească — zice patriarhul — Puterea, slăbiciunea celui de

Al doilea lăuntric zid clădit

Acuma de curînd de Saladin,

El poate cel mai bine să-l descrie Ostaşilor lui Dumnezeu — cum zice

Tot patriarhul.

TEMPLIERUL

Poate, dacă-aş şti

Acuma şi cuprinsul răvaşului.

CĂLUGĂRUL

Acela nici eu nu-l cunosc, dar Scrisoarea-i adresată regelui

Filip. Iar patriarhul... M-am mirat

De multe ori, cum poate-un sfînt, care Trăieşte oarecum în cer, să fie

Atît de-acasă-n lucrurile-acestei
Lumi pămînteşti. Ce acră trebuie
Să-i fie cîteodată meseria!

TEMPLIERUL

Şi patriarhul? începuseşi...

CĂLUGĂRUL

Ştie —
Vrednic de-ncredere — cum, unde, cît De tare şi din care parte Saladin
Îşi va deschide, dacă luptele
Vor reîncepe, acţiunea.

TEMPLIERUL

Ştie
El asta?

CĂLUGĂRUL

Da, şi-ar vrea ca regele

Filip să afle şi el totul, ba

Să cumpănească, ţinînd seama de Primejdie, de-i cazul să-nnoiască

Cu orice preţ şi risc cu Saladin

Un armistiţiu atît de brav

Călcat de ordinul domniei voastre.

TEMPLIERUL

Ce patriarh! O, da! Cu alt cuvînt Viteazul, dragul patriarh mă vrea

Nu crainic, ci spion. Spuneţi-i, frate. Că întrucît m-aţi iscodit, aceasta

Nu-i treabă pentru mine. Trebuie

Să mă socot încă prizonier,

Menirea templierului e numai

Să dea cu spada, să lovească, nu

Să facă pe iscoada.

CĂLUGĂRUL

Mă gîndeam eu!

Şi nu v-o iau nicicum în nume rău.

Mai am însă o vorbă. Patriarhul

A dibuit apoi ce nume poartă

Şi unde-i aşezată în Liban

Cetatea-n care-i adunat bănetul,

Cu care al lui Saladin părinte Prevăzător plăteşte oastea,

Şi-acoperă ce-i pregătire de

Război. Se-ntîmplă uneori, mai rar,

Ca Saladin să plece spre cetate

Pe drumuri lăturalnice, şi-abia

De este însoţit. Luarăţi seama?

TEMPLIERUL

De loc!

CĂLUGĂRUL

Nimic mai lesne-acum decît

A pune mîna pe sultan, pe Saladin,

Sau de-a-l ucide! Vă înfioraţi?

S-au şi-mbiat vreo cîţiva maroniţi

Cu frica lor de Dumnezeu să-ncerce Asemeni lovitură, dacă un

Viteaz bărbat e gata să-i conducă.

TEMPLIERUL

Şi patriarhul m-a ales pe mine

Acest bărbat să fiu?

CĂLUGĂRUL

El crede că din Ptolemais, craiul

Filip o mînă de-ajutor pentru

Aceasta ar putea să-ntindă.

TEMPLIERUL

Cui? Mie? Mie, frate? încă n-aţi

Aflat, n-aţi auzit în ce măsură

Îi sînt lui Saladin îndatorat?

CĂLUGĂRUL

Prea bine-am auzit.

TEMPLIERUL

Şi totuşi?

CĂLUGĂRUL

Da, zice patriarhul, toate-s bune,
Dar Dumnezeu şi ordinul...

TEMPLIERUL

Nimic
Nu schimbă, şi nu-mi cer, nu-mi dau poruncă
Să-ncerc o lovitură tîlhărească!

CĂLUGĂRUL

Aceasta riu, dar zice patriarhul:
Ce-i tîlhărie-n faţa oamenilor,
Nu este-o tîlhărie-n faţa
Lui Dumnezeu...

TEMPLIERUL

Îi datoresc lui
Saladin viaţa mea, şi eu să i-o
Răpesc pe-a lui?

CĂLUGĂRUL

Urît! Dar Saladin Rămîne încă — zice patriarhul — Duşman creştinătăţii şi nu poate Să dobîndească dreptul de-a vă îi Prieten.

TEMPLIERUL

Prieten mie? Nu vreau faţă De el decît atît: să nu devin un ticălos, Un ticălos ingrat.

CĂLUGĂRUL

Aşa-i, desigur! Deşi, cum zice patriarhul, sîntem

De orice-ndatorire dezlegaţi,

De orice recunoştinţă-n faţa

Lui Dumnezeu şi-a oamenilor,

Noi sîntem dezlegaţi, dacă un bine

Nu s-a făcut tocmai de dragul nostru. Cum umblă însă, zice patriarhul.

Un zvon că Saladin va graţiat.

Numai fiindcă ceva din fiinţa
Şi din obrazul vostru-i aminti
De-un frate...

TEMPLIERUL

Ştie... ştie patriarhul

Şi asta? El o ştie deci, şi totuşi...

O, dac-ar fi aşa! O, Saladin!

Se poate? Cum? Natura a-ngînat

O trăsătură unică a mea în forma Fratelui tău; şi acesteia nu i-ar Răspunde nimic, nimic aidoma

În sufletu-mi? Şi aş putea, ce totuşi Ca-ntr-o oglindă i-ar

răspunde, să

Sugrum, să sting, spre-a fi pe placul lui,

Al patriarhului? Natură-aşa

Nu-i felul tău să te dezminţi!

Şi astfel Nicicînd în operele sale nu

Se contrazice Dumnezeu. Plecaţi De-aici! Frate, nu-mi aţîţaţi mînia!

CĂLUGĂRUL

Mai vesel plec, decît venii. Să mă Iertaţi, căci noi călugării, noi sîntem Datori să ne-ascultăm mai-marii noştri.

Scena 6

Templierul şi Daia, care încă de departe a urmărit cu privirea pe templier şi acum se apropie de el.

DAIA

Călugărul, îmi pare că-l lăsă

Nu tocma-n toane bune. Trebuie, Totuşi, să îndrăznesc.

TEMPLIERUL

Ce potrivеală! Minte proverbul: că femeia şi Călugărul sînt ale diavolului Gheare? De una scap, de alta dau.

DAIA

O, nobil cavaler! Voi sînteţi? Mii De mulţumiri kii Dumnezeu 1 Unde Aţi stat ascuns? Nădăjduiesc că nu Aţi fost bolnav?

TEMPLIERUL

Nu!

DAIA

Sănătos deci.

TEMPLIERUL

Da!

DAIA

Am fost îngrijoraţi din cate-afară... **TEMPLIERUL**

Da?

DAIA

Plecat? Călătorit?

TEMPLIERUL

Cum aţi ghicit!

DAIA

Şi astăzi v-aţi întors? **TEMPLIERUL**

Nu, ieri.

DAIA

Azi tatăl Rehei a sosit şi el.
Poate spera de-acuma Reha?

TEMPLIERUL

Ce?

DAIA

Ce v-a rugat de-atîtea ori prin alţii. Acuma însuşi tatăl vă pofteşte

Din Babilon sosit-a adineauri

Cu douăzeci cămile încărcate,

Cu fel şi fel de lucruri rare şi

Cu pietre scumpe, stofe: tot

Ce India şi Persia şi China

Pot îmbia.

TEMPLIERUL

Nu cumpăr. N-am nevoie.

DAIA

Poporul său îl preţuieşte ca
Pe-un prinţ. Dar că-i numit cel „înţelept",
Şi nu „bogatul" Natan, m-a mirat
Adeseori.

TEMPLIERUL

Pentru poporul său
Bogat şi înţelept înseamnă
Acelaşi lucru.

DAIA

Mai presus de toate

Ar trebui să i se spună „bunul",

Căci nu vă-nchipuiţi ce bun el este. Cînd a aflat ce pentru Reha aţi

Făcut, cîte în clipa aceea el

Nu v-ar fi dat!

TEMPLIERUL

Ei!

DAIA

Încercaţi, veniţi.
Şi veţi vedea.

TEMPLIERUL

Să văd? Şi ce anume? Ce repede o clipă trece?

DAIA

Oare
Aş fi rămas la el atîta timp
De n-ar fi bun, cum este? Credeţi că
Eu nu mai am un cuget de creştină? Din leagăn nu mi s-a cîntat nici mie Să-mi însoţesc în Palestina soţul Numai spre-a creşte-o fată, o evreică. Nobil ostaş îmi fuse soţul chiar
În oastea împăratului, a marelui Frideric...

TEMPLIERUL

Sviţeran la obîrşie,

Căruia soarta cinstea îi făcu

Să se înece în acelaşi rîu

Cu maiestatea sa împărătească. Femeie, oare-a cîta oară-mi povesteşti Acestea? Tot mă mai urmăreşti?

DAIA

O, Doamne! Ce-nseamn-a urmări?

TEMPLIERUL

Da, da, mă urmăriţi! Nu vreau să vă

Mai văd, nici să v-aud! Nu vreau mereu

Să-mi amintiţi de-o faptă, care fără De nici un gînd eu o făcui, şi care

îmi este mie însumi ca o taină.

N-aş vrea s-ajung să o regret. Dar iată, Dacă-ntîmplarea s-ar mai repeta,

Sînteţi de vină numai dumneavoastră,

Că n-aş mai făptui aşa de repede,

Că-ntîi aş iscodi, şi aş lăsa

Sa ardă pîn-la cap, ce arde.

DAIA

Doamne

Fereşte!

TEMPLIERUL

Faceti-mi de-aci 'nainte Plăcerea cel puţin de-a nu mă mai Cunoaşte. Scoateţi, rogu-vă, din joc Pe tată. Căci

evreul e evreu.

Eu sînt un şvab dintr-o bucată. Chipul Fetei de mult din suflet
mi-a ieşit, Dacă vreodat-a fost în el.

DAIA.

Al vostru
Însă-n sufletu-i mai stăruie!

TEMPLIERUL

Ce-i de Făcut-aici? Ce-i de făcut?

DAIA.

Cine
Ar şti? Oamenii nu-s întotdeauna
Ce par a fi.

TEMPLIERUL

Dar rar ceva mai bun.

(Pleacă.)

DAIA

Mai staţi! Ce vă grăbiţi?

TEMPLIERUL

Femeie, nu

Mă faceţi să urăsc palmierii, unde

Atît de bucuros mă plimb.

DAIA

Te du, tu urs german. Te du atunci! Şi totuşi
Urma acestui animal n-aş vrea

S-o pierd.

(Ea se duce pe urmele lui, mai de departe.)

ACTUL II

Scena 1

Scena: Palatul sultanului Saladin şi Sittah joacă şah.

SITTAH

Pe unde te găseşti şi cum joci astăzi?

SALADIN

Nu bine, cum credeam?

SITTAH

Ia-ţi înapoi
Pasul făcut!

SALADIN

Pentru ce, mă rog?

SITTAH

Rămîne
Descoperit căluţul.

SALADIN

Ai dreptate.

SITTAH

Aşa atrag în cursă uneori.

SALADIN

Şah!

SITTAH

La ce-ţi ajută? Iată-naintez

Şi tu rămîi, unde erai.

SALADIN

Din astă
Strîmtoare, văd, că nu-i ieşire fără De-o pierdere. Ia calul numai, ia-l!

SITTAH Nu-l vreau. Îl ocolesc.

SALADIN

Nimic nu-mi dai În dar. Preferi căluţului această Înaintare.

SITTAH

Poate!

SALADIN

Dar să nu faci Socoată făr' de cîrciumar, căci

iată Vedea-vei ce nici bânuieşti.

SITTAH

Fireşte
Că nu; puteam eu oare bănui
Ce obosit eşti de regină?

SALADIN

Eu... de
Regina mea?

SITTAH

Presimt e-o mie de
Dinari mi-a fi cîştigul astăzi, nu
Un fleac.

SALADIN Cum adică?

SITTAH

Mai întrebi?

Cu toată sîrguinţa şi puterea

Tu vrei să pierzi, se pare. Dar aceasta Nu-mi iese după socoteală, căci

Afar' de faptul că atare joc

Nu e plăcut, n-avui destul cîştig

Jucînd cu tine, tocmai cînd pierdeam? Cînd oare, pentru a mă consola

Pe urma unui joc pierdut, nu îmi

Făceai un dar de două ori mai mare?

SALADIN

S-ar zice-atuncea, surioară, că
Te străduiai să pierzi cu dinadinsul!

SITTAH

Adevărat e, scumpe frăţior
Că dacă nu-nvăţai să joc mai bine
E oarecum de vină dărnicia ta.

SALADIN

Ne-abatem de la joc. Acum sfîrşeşte! **SITTAH**

Aşa rămîne? Şah, deci! Dublu şah! **SALADIN**
Ei, da, ăst şah, ce îmi răstoarnă şi Regina nu l-am prevăzut.

SITTAH

Era
De ocolit? Să văd!

SALADIN

Nu, nu! Să iei Regina. Niciodată ea noroc
Nu mi-a adus.

SITTAH

Numai figura, nu?

SALADIN

Înlătur-o! Căci pagubă nu-mi face.

Şi totul este iar acoperit.

SITTAH

M-a învăţat de-ajuns iubitul frate,

Cît de curtenitor cuvine-se

Să fii cu mîndrele regine.

(nu atinge piesa).

SALADIN Fie
C-o vei lua sau nu, regină nu
Mai am.

SITTAH

De ce-aş lua-o? Şah!

SALADIN

Dă-mi mai

Departe!

SITTAH

Şah! şi iarăşi şah! Şi încă
O dată şah!

SALADIN

Şi mat!

SITTAH

Nu încă!

Tu îţi scoţi căluţul, sau vrei altceva?

Totuna e.

SALADIN

Drept e, ai cîştigat.

Şi Al-Hafi va plăti. Chemat să fie De-ndat! Sittah, aveai
oricum dreptate: Nu-mi sta gîndul la joc cu totul, şi Eram cam
risipit. Şi-apoi cine

Ne dă mereu acele pietre ce

Nimic nu amintesc, nimic nu-nseamnă? Sau am jucat eu cu
Imanul? Dar ce? Pierderea -vrea un pretext. Nu

Pietrele sînt, Sittah, ce făcură

Să pierd, ci iscusinţa ta şi arta.

Privirea ta atît de liniştită...

SITTAH

Vrei să toceşti ghimpele pierderii?
Ai fost distrat, ceva mai mult decît
Fui eu.

SALADIN

Dar ce-a putut să te abată?

SITTAH

Nu lipsa ta de-atenţie, fireşte!
O, Saladin, cînd mai jucăm noi doi
Cu-aceeaşi hărnicie?

SALADIN

Te gîndeşti

La izbucnirea... Ah, din nou începe! Dar fie! Nu sînt eu cel ce întîiul

Spada din teacă-am tras! Ce bucuros Aş prelungi tăcerea armelor

Şi cît de bucuros eu pentru Sittah

Aş fi cătat un soţ, cum se cuvine. Acesta fratele lui Ricard vreau

Să fie; da, el este fratele Lui Ricard.

SITTAH

Numai laude te pricepi S-aduci lui Ricard!

SALADIN

Dac-apoi şi Melek, Fratele meu, soţie va primi

Pe sora lui Ricard: ce casă se

Va face! Cea mai strălucită casă

Din cîte case bune sînt pe lume.

Auzi? Mă laud acuma însumi cu

Mult zel! Căci foarte vrednic eu mă cred

De prietenii ce-i am. Ce oameni am
Fi fost și am fi dat noi - împreună!

SITTAH

N-am rîs de visul tău frumos numai-

Decît? Tu nu cunoşti cum sînt creştinii! Mîndria lor e doar: creştini să fie,

Nu oameni. Chiar si ceea ce de la

Hristos al lor, deşartei lor credinţe, Umanitatea-i împrumută, ei

Iubesc nu pentru că-i uman, nu, ci Fiindc-aşa-nvăţat şi-aşa făcu Hristos.

E încă-un bine că acesta
A fost un om aşa de bun! E încă
Un bine că-n virtutea lui ei cred Cu-nverşunare! Insă nu virtutea
Mesiei lor, ci numele ei vor
Să-l răspîndească pretutindenea,
Ca numele acesta să înghită
Numele celor buni, al tuturor.
La nume ţin ei mai presus de toate.

SALADIN

Tu crezi că asta-i pricina ce-i fac'

Să ceară ca şi voi, Melek şi tu,

Să vă numiţi creştini mai înainte

De a iubi un soţ creştin! E-aşa?

SITTAH

Aşa e. Ca şi cum creştinii ar Putea-ncerca doar ca creştini iubirea, Cu care creatorul dărui

Bărbatul şi femeia pretutindeni.

SALADIN

Creştinii cred atîtea lucruri de

Nimic, că sînt în stare de-a mai crede Şi-aceasta. Totuşi te-nşeli. Află

Că templierii, nu creştinii, sînt

De vină; vinovaţi nu ca creştini
Ei sînt, ci-n rostul lor de templieri.
Ei sînt cei ce zădărnicesc atîtea.
Ei vor numaidecît să ţină Akka,
Pe care sora lui Ricard drept zestre
Ar trebui fratelui nostru Melek
Să i-o aducă. Cavalerii în
Primejdie fac pe călugării
Zănatici. Şi la gîndul că în grabă
Le-ar izbuti o bună lovitură,
Cu nerăbdare-aşteaptă să
Se scurgă armistiţiul. Au haz!
Daţi înainte, numai, domnii mei!
Nimic nu am, din parte-mi, împotrivă!
Dacă ar merge celelalte bine...

SITTAH

Ce alt te-ar mai putea abate?
Ce te-ar putea din ale tale scoate?.

SALADIN

Ce m-a cam scos mereu: acelaşi basm!

Am fost la tatăl nostru în Liban.

E copleşit încă de griji...

SITTAH

Vai, vai!

SALADIN

E strîmtorat din toate părţile.
Lipsa se-arătă, cînd ici, cînd colo.

SITTAH

Ce strîmtorări? Ce lipsă? Spune, ce-i? **SALADIN**

Ce alt decît ce a numi nu-mi pare
Destul de vrednic? Ce-avînd, cam de Prisos — ce, neavînd, de trebuinţă
Îmi pare. Unde-i Hali? Nimeni nu
S-a dus să-l cheme? Blestemaţii bani! Bine că vii Al-Hafi!

Scena **2**

Dervişul Al-Hafi, Saladin, Sittah. **AL-HAFI**

Banii din
Egipt sosiră, bănuiesc. Numai De-ar fi pe cît mai mulţi.

SALADIN

Ai veşti?

AL-HAFI

Eu nu.
Credeam că le-oi primi aici.

SALADIN

Plăteşte Sorei mele-o mie de dinari!

(Se mişcă incolo şi încoace, dus pe ginduri.)

AL-HAFI

Plăteşte!
Mă aşteptam s-aud: primeşte! Ce Frumos! Aceasta-i mai puţin decît Nimic! Plăteşte Sittei! Iarăşi Sittei? Un joc de şah iarăşi, iarăşi pierdut?
Aici e încă jocul...

SITTAH

Nu-mi îngădui
Norocul?

AL-HAFI

(privind jocul)
Ce să-ngădui? Dacă... ştiţi...

SITTAH

(îi face semn)
Taci Hafi, taci!

AL-HAFI

(ca privirea la joc)
Îngăduiţi-vi-l Singură — mai întîi...

SITTAH

Al-Hafi, pst!

AL-HAFI

(către Sittah)

Cei albi au fost ai dumneavoastră? Da?
Şi şah îi daţi?

SITTAH

Să nu ne-audă! Taci!

AL-HAFI Acuma rîndul lui ar fi!

SITTAH

(apropiindu-se de el)

Spune
'n sfîrşit că banii eu mi-i pot primi!

AL-HAFI

(ţintuind încă ochii asupra tablei de joc)

O să-i primiţi cum totdeauna i-aţi Primit!

SITTAH. Ce? Eşti nebun?

AL-HAFI

Dar, Saladin! Jocul nu-i încheiat şi n-aţi pierdut.

SALADIN

(de-abia ascultînd).

Ba da! Plăteşte, rogu-te! Plăteşte!

AL-HAFI

E încă-aci regina voastră!

SALADIN

(in acelaşi fel)

Ieşi
Din joc. N-are valoare.

SITTAH

Fă atunci
S-ajung la banii mei numaidecît!

AL-HAFI

(încă tot adîncit în joc)

Numaidecît, ca totdeauna. Însă

Chiar dacă a ieşit din joc regina,

Nu-nseamnă c-aţi pierdut, că sînteti mat!

SALADIN

(s-apropie şi răstoarnă jocul)

Ba sînt şi vreau să fiu.

AL-HAFI

Ah, da. E jocul
Ca şi cîştigul! S-a plăti, aşa
Precum s-a cîştigat.

SALADIN

(către Sittah)

Ce spune? Ce?

SITTAH

(făcînd din cînd în cînd semne lui Hafi)

Doar îl cunoşti! Se-mpotriveşte şi-i. Place rugat să fie. Poate că

E şi puţin pizmaş.

SALADIN

Pe tine? Ce

Aud Al-Hafi? Tu pizmaş pe cine?

Pe sora mea?

AL-HAFI

De ce n-aş fi? Aş vrea

Să fie-al meu creierul ei, şi bun

Aş vrea să fiu asemeni ei.

SITTAH

Totuşi,
El totdeauna a plătit cinstit.
Şi va plăti şi astăzi. Lasă-l numai! Du-te Al-Hafi, du-te. voi trimite
Eu însămi după bani.

ALNu-mi vine

A mai juca această farsă. El

O va afla oricum **o** dată!

SALADIN

Cine? Ce?

SITTAH

Al-Hafi! Asta ţi-e făgăduinţa?

Aşa îţi ţii cuvîntul?

AL-HAFI

Nu credeam

Departe să se-ajungă.

SALADIN

Ei, afla-voi

Şi eu?

SITTAH

Te rog Al-Hafi, nu vorbi.

SALADIN

Ştii că-i ciudat! Ce taină ar putea
Să aibă Sittah mai curînd cu un
Străin decît c-un frate, şi încă.
Atît de cald, solemn ţesută?! Hafi,
Îţi poruncesc! Dervişule, vorbeşte!

SITTAH

Să nu mi te atingă, frăţioare,
Un amănunt mai mult decît e vrednic.
Tu ştii că în mai multe rînduri eu
Am cîştigat aceeaşi sumă de la tine.
Dar neavînd acum de bani nevoie,
Şi cum în vistieria lui Al-Hafi
E banul azi cam rar, rămaseră
Neachitate-acele datorii. Dar

Nu vă faceţi grijă: nu vreau nici ţie,
Nici lui Al-Hafi şi nici vistieriei
Să fac un dar.

AL-HAFI

Da, dac-ar fi numai
Atît!

SITTAH

Şi altele mărunte cam
De-acelaşi fel. Căci a rămas în sipet
Tot ce mi s-a plătit de luni încoace.

AL-HAFI

Şi-aceasta încă nu e totul!

SALADIN

Încă
Nu? Ce-ar mai putea să fie? Vei Vorbi-n sfîrşit?

AL-HAFI

De cînd noi banii din Egipt îi aşteptăm, ea...

SITTAH

(către Saladin.)

Nu-l asculta!

AL-HAFI

Ea nu numai că n-a primit nimic...

SALADIN

Ci a mai dat şi din al ei, din plin!

Bună surioară!

AL-HAFI

Curtea-ntreagă

Ea a ţinut-o! Cheltuielile Mărei tale ea le-acoperi, Ea singură...

SALADIN

Ha! Asta-i, asta-i surioara mea!

(o îmbrăţişează.)

SITTAH

Dar cine-atîta de bogată mă
Făcu, să pot acestea toate, dacă
Nu tu, scump frate! Dragă frate!

AL-HAFI

Va face-o el şi prea săracă, da,

Săracă precum însuşi este, da!

SALADIN

Sărac? Eu? Eu sărac — şi fratele? Cînd am avut mai mult, cînd mai puţi

O haină am, ce-mi trebuie mai mult?

O sabie, un cal şi-un Dumnezeu,

Nu-mi sînt de-ajuns? Şi totuşi,

Hafi, totuşi îmi vine de ocară să te fac!

SITTAH

Nu ocări, frăţîne! De-aş putea
Şi tatălui să-i uşurez la fel
Atîtea griji, ce are!

SALADIN

Ah! Ah!
Cum îmi răstorni sărmana bucurie!
S-a dus! Da, mie nu-mi lipseşte chiar Nimic. Dar lui, lui îi lipseşte, şi De-aceea ne lipseşte, vai, şi nouă.
Ah, spuneţi-mi ce-i de făcut? Poate că Încă mult timp nimic nu vine din Egipt. Şi care-i pricina — vai, nu
Se ştie. Pacea mai domneşte-acolo.
Şi aş putea nevoi să mai retez,
Să crut lucruri care mă privesc
Pe mine şi-ntrucît alţii nu sufăr.
La ce ajută însă-acestea? Un cal,
O sabie, şi un veşmînt, de astea
Nevoie am, iar Domnului nimic
Nu-i pot precupeţi, căci şi aşa
El cu puţin se mulţumeşte: cu
Inima mea. Dar pe prisosurile
Vistieriei tale, Hafi, totuşi
Mă bizuiam, şi încă foarte.

AL-HAFI

Spuneţi-mi singur, oare n-aţi fi dat
Poruncă să fiu tras în ţeapă
Sau sugrumat să fiu, de m-aţi
Fi prins că am prisosuri. Da, puteam,
Desigur, unele-nvîrteli pe-ascuns
Să îndrăznesc.

SALADIN

Acuma însă ce
Ne facem? De la alţii nu puteai
Să împrumuţi, şi numai de la Sittah?

SITTAH

Aş fi lăsat eu oare, scumpe frate,
Să mi se ia ăst privilegiu? De cine?
Mai stărui încă-n drepturile mele. Secătuită încă nu sînt chiar
De tot.

SALADIN

Secătuită încă nu.
Aceasta mai lipsea. Te du, Al-Hafi,
Fă pregătiri de împrumut la cine,
Cum poţi. Te du. Promite! Ia-mprumut! Dar Hafi, nu împrumuta de la
Acei, pe care îi făcui bogaţi. A-mprumuta de la aceştia-nseamnă
Noi cereri. Du-te la cei mai zgîrciţi: Aceia-mi vor împrumuta cu cea
Mai mare bucurie, căci ei ştiu
Cum banul lor în mîna mea-nfloreşte!

AL-HAFI

De-aceştia nu cunosc.

SITTAH

Al-Hafi, tocmai Auzii că ţi s-a-ntors din depărtări

Un prieten...

AL-HAFI

(atins)

Cum? Un prieten?
De-al meu? Cine-ar putea să fie?

SITTAH

Lăudatul,
Mult lăudatul tău evreu!

AL-HAFI

Evreu,
Mult lăudat de mine?

SITTAH

Căruia.
Precum spuneai, îmi amintesc aşa
De bine, Dumnezeu i-a dăruit
Din toate bunurile astei lumi
Din plin, atît din cel mai mic, cît şi
Din cel mai mare?

AL-HAFI

Eu spusei acestea Ce-am înţeles eu oare prin atari
Cuvinte?

SITTAH

Cel mai mic: bogăţia,
Şi cel mai mare: 'nţelepciunea.

AL-HAFI

Cum?
Am spus eu asta despre un evreu?

SITTAH

N-ai spus tu asta despre al tău Natan? **AL-HAFI**

Ah, da! Despre acela! Despre Natan!
Nu-mi aminteam.Într-adevăr? Se-ntoarse
Acasă în sfîrşit? Atuncea poate
Nu-i merge rău. Drept este că pe-acela
Norodul l-a numit cîndva-nţeleptul,
Şi „cel bogat" de-aşijderea.

SITTAH

„Bogatul" e numit acum mai mult

Decît oricînd. Oraşul tot răsună

De zvonul nestematelor şi al

Comorilor ce le aduse.

AL-HAFI

Ei,
Dacă acuma e din nou bogatul,

Va fi desigur iarăşi şi-nţeleptul.

SITTAH

Ce crezi, Al-Hafi? Dac-ai încerca

La ăsta?

AL-HAFI

Ce-anume? Să-mprumut?

Rău mi-l cunoaşteţi! El, să dea-mprumut?Înţelepciunea lui e tocmai de

A nu da nimănui vreun împrumut.

SITTAH

Dar tu-mi făceai, de-ţi aminteşti, cu totul Altă. icoană despre el!

AL-HAFI

De-i strîns
Cu uşa, ei vă împrumută mărfuri.
Bani însă, bani? Bani niciodată! E un Evreu, de altfel, cum evrei nu-s mulţi.
E iscusit şi ştie să trăiască.
Joacă şi şah! În rău şi-n bine se Deosebeşte tare de toţi cei
De-un neam cu el. în ăla nu vă puneţi

Nădejdi. Săracilor, ce-i drept, le-mparte
Pomană, în pofida, poate, a
Lui Saladin şi dacă nu atît
De mult, atunci la fel de bucuros.
Şi tot aşa discret, căci pentru el
Evreul şi creştinul, musulmanul
Şi persul sînt totuna.

Om…
SITTAH

Şi-un asemeni

SALADIN

Cum se face că despre-un atare Bărbat eu niciodat' n-am auzit?...

SITTAH

Lui Saladin nu-i împrumută-acesta?

Lui Saladin ce n-are trebuinţă,

Decît doar pentru alţii?

AL-HAFI

Aici vedeţi numaidecît cum e

Evreul care-i ca evreul. Rog să

Mă credeţi! Pe măria ta-i gelos,

Pizmaş în ce priveşte dărnicia.
Orice răsplată de la Dumnezeu,
De care-n lume se vorbeşte, el
Ar vrea s-o aibă-n întregime singur.
De-aceea nu-mprumută nimănui
Spre a avea mereu ce dărui,
Deoarece milostivenia
Îi este poruncită-n pravilă,
Îndatorirea însă nu.
Milostivenia-l preface-n cel
Mai ne-ndatoritor din lume. Sînt

De-un timp, oricum, cam înăsprit cu dînsul,
Să nu vă-nchipuiţi însă c-aceasta
M-ar face să m-arăt nedrept cu el.
E gata pentru orice faptă bună,
Numai pentru aceasta nu. De-aceea
Mă şi grăbesc, să bat la alte uşi.
Îmi vine-n minte tocmai un arap,
Bogat şi cam zgîrcit, deodat'!
Mă duc.

SITTAH

Ce te grăbeşti, Al-Hafi?

SALADIN

Lasă-l, lasă-l!

Scena 3

Sittah. Saladin.

SITTAH

Aleargă – parc-ar vrea numai să-mi scape!
Ce-nseamnă asia? S-a-nşelat în el Într-adevăr — sau vrea numai pe noi
Să ne înşele?

SALADIN

Cum?

Acestea mă întrebi pe mine?

Eu, ce-abia de ştiu

De cine-i vorba. De evreul vostru,

De Natan azi aud întîia oară.

SITTAH

E cu putinţă, neştiut să-ţi fi

Rămas un om căruia-i umblă vestea

Că ar fi cercetat mormintele

Lui Solomon şi-al lui David, că s-ar Pricepe să dezlege c-un puternic,

Tainic cuvînt, pecetea lor?

Din cînd în cînd de-acolo el ar scoate la
Lumină nesfîrşitele comori,
La fel de preţioase ca izvorul.

SALADIN

Dacă ăst om îşi are din morminte Comorile, nu sînt mormintele

Lui Solomon, nici al lui David, nu! Nebuni zăceau acolo îngropaţi.

SITTAH

Sau poate că răufăcători!

Izvorul Comorilor şi avuţiei

Este de altfel mai neistovit,

Decît ar fi vreodată un mormînt

Plin de Mamon.

SALADIN

E negustor, se pare. **SITTAH**

Cămilele cu gheb, ce-s ale lui,
Cutreieră deserturi, multe drumuri. Corăbiile lui s-adăpostesc
În toate porturile. Aşa îmi spuse
Al-Hafi cel puţin, şi adăuga

Plin de-ncîntare, cît de nobil ştie Amicul său să folosească ce
Socoate că nu-i de dispreţuit
A cîştiga. Şi mai spunea cît de
Lipsit îi este spiritul de orice Prejudecată, inima cît de
Deschisă tuturor virtuţilor,
Ison ţinînd la orice frumuseţe.

SALADIN

Şi-acum Al-Hafi a vorbit nesigur Şi-atît de rece despre el.

SITTAH

Nu rece,
Dar încurcat. Şi ca şi cum i s-ar Părea primejdios să-l lauzi, dar nu Voi nedrept nici să-l defaime. E-ntr-adevăr aşa că nici chiar cel
Mai bun al seminţiei sale-n stare Nu-i a scăpa de felul seminţiei?

Şi că într-adevăr Al-Hafi ar
Putea ruşine să încerce de
Amicul său sub astă faţă? Dar
Fie evreul mai puţin decît
Îndeobşte, sau mai mult, dacă-i Bogat, e pentru noi chiar îndeajuns,

SALADIN

Dar soră, vei avea de gînd să-i iei

Cu sila, cu puterea, ce-i al lui?

SITTAH

Dar ce numeşti putere?Focul?Spada? Nu, nu!La slabi de altă silnicie

Nevoie nu-i, decît de slăbiciunea

Lor însăşi. Vino mai întîi cu mine

'N haremul meu, s-auzi o cîntăreaţă Pe care ieri am cumpărat-o. Poate-n Răstimp se coace-n mine gîndul ce-l

Pusei pe Natan. Vino!

Scena 4

Scena: în faţa casei lui Natan, mărginit de palmieri.

Reha şi Natan ies. Cu ei, Daia.

REHA

Prea mult întîrziarăţi, tată. N-o să-l Mai întîlnim pe-aici.

NATAN

Ei, ei! Dacă

Aici, pe sub palmieri, nu-l mai vedem,
Va fi în alt loc. Linişteşte-te!Priveşte! Vine
Da ia?

REHA

Poate că-l
Pierdu cu totul.

NATAN

Poate totuşi, nu.

REHA

Mai repede-ar veni, de-ar fi aşa. **NATAN**

Nu ne-a văzut încă, pesemne...

REHA

Acum
Iată, ca ne-a văzut.

NATAN

De două ori
Mai repezi îi sînt paşii.Vezi? Stai numai
Liniştită!

REHA

O fiică-ai vrea, care
Să stea mai liniştită? Să nu-i pese De fapta bună care-i viaţa

ei?

Viaţa ei, ce într-atîta şi-o

Iubeşte, numai pentru că întîi

V-o datoreşte vouă...

NATAN

Nu vreau altfel Să fii, decît îmi eşti, chiar dac-aş şti Că-n sufletu-ţi mijeşte ceva nou.

REHA

Şi-aceasta-ar fi?

NATAN

Pe mine mă întrebi?

Orice în tine s-ar petrece, e

Firesc, nevinovat. Să ninţi faci griji.
Nici mie n-o să-mi facă. Una însă Făgăduieşte-mi: inima dacă
O dat' mai lămurit îţi va vorbi,
Să nu-mi ascunzi nici una din dorinţi.

REHA

Chiar gîndul c-aş putea să vă ascund Ceva, mă înfioară!

NATAN

Niciodată
Nu vreau să mai vorbim despre aceasta

Ne-am înţeles? Iată pe Daia! Ei?

DAIA

Se plimbă încă sub palmieri, şi-ndată Va apărea de după ziduacela.

Iată, că vine!

REHA

Parcă şovăie,

Nu ştie încotro? În jos? La dreapta? La stînga poate?

DAIA

Nu! Va-nconjura, Desigur mănăstirea nu o dată Ci de mai multe ori, şi-i nevoit Să treacă şi pe-aici.

REHA

Neapărat.

Dar i-ai vorbit?

Şi cum e, cum e astăzi?

DAIA

Ca totdeauna.

NATAN

Căutaţi atunci

Să nu vă vadă. Bine-ar fi să vă

Cam duceţi înăuntru.

REHA

Înc-o clipă! Ah, gardul cela, care-l fură!

DAIA

Are
Dreptate tata. S-ar putea, dacă

Vă vede, să se-ntoarcă chiar pe loc. Veniţi, veniţi!

REHA

Ah, gardul cela! gardul **NATAN**
De iese iar de după gard, atunci
El n-are încotro, vă vede. Deci
Plecaţi de-aici.

DAIA

Veniţi, veniţi! Ştiu o Fereastră şi-un ungher, de unde îl Putem vedea.

REHA

Da?
(Amindouă intră.)

Scena 5

Natan şi apoi Templierul.

NATAN

Sfială mă cuprinde de acest
Străin. Virtutea lui atît de aspră
Mă uluieşte. Că un om poate
Pe altul.Întratîta să-l abată,
E cel puţin ciudat. Dar vine-acum.

Un tînăr doar — şi ce bărbat! Îmi place
Privirea-i dîrză, mersul hotărît.
Doar coaja poate fi amară, miezul
Desigur nu. Am mai văzut unul
Asemeni? Unde oare? — Mă iertaţi,
Nobile frînc?

TEMPLIERUL

Cum? Ce?

NATAN

Îngăduiţi... **TEMPLIERUL**

Evreu, ce vrei?

NATAN

Iertaţi că îndrăznesc
A vă vorbi.

TEMPLIERUL

Nu pot să vă opresc,
Dar scurt.

NATAN

Nu treceţi, rogu-vă, atît
De mîndru, şi grăbit pe lîng-un om
Care pe veci vă este-ndatorat.

TEMPLIERUL

Cum asta? Aproape bănuiesc. Sînteţi...

NATAN

Sînt Natan, tatăl fetei care-a fost

Din foc de dumneavoastră mîntuită,

Şi vin...

TEMPLIERUL

De vreţi să mulţumiţi, cruţaţi-mă! Pentru un fleac am îndurat chiar

Şi pîn-acum destule mulţumiri.

Pe urmă, dumneavoastră mai ales

Nu-mi datoraţi nimic. Ştiam eu oare

Că fata-aceasta era fiica voastră?

E datoria unui templier

Să sară-ntr-ajutor oricui, cînd este-n Primejdie. Viaţa mea de altfel

Povară îmi era în clipa-aceea.

Ce bucuros am prins prilejul de-a
Mi-o pune-n joc pentru viata cuiva,
Dac-ar fi fost chiar şi viata unei
Evreice numai!

NATAN

E măreţ.Măreţ

Şi jalnic de urît. Întorsătura

Era însă de aşteptat. Modestă,

Această măreţie se ascunde
În dosul urîţeniei, ca să
Evite admiraţia. Dar dacă
Dispreţuieşte astfel jertfa unei înalte admiraţii, care-i jertfa
Ce mai puţin l-alungă? Dacă
N-aţi fi străin şi prizonier aici
N-aş întreba atît de îndrăzneţ.
O, cavalere: daţi poruncă, spuneţi
Cu ce vă pot sluji?

TEMPLIERUL

Cum! Dumneavoastră?
Cu nimic.

NATAN

Eu sînt un ora bogat.

TEMPLIERUL

Evreul mai bogat nu-i pentru mine
Evreul cel mai bun.

NATAN

Totuşi. N-aţi vrea Folos s-aveţi de ceea ce el are,
Din bogăţia lui să vă-nfruptaţi?

TEMPLIERUL

Ei, înapoi n-am să mă dau de tot. Şi-aceasta chiar din pricina

mantalei. De-ndat ce — ferfeniţă — se resfiră,
Vin, pe la dumneavoastră, împrumut
Să iau de-o ţesătură. Nu priviţi
Aşa de-ntunecat. Mai este timp,
Vedeţi, mantaua se mai ţine încă.
Numai aci-ntr-o parte are-o pată:
E arsă. Asta se făcu pe cînd
Trecui prin foc pe fiica voastră.

NATAN

(prinde şi priveşte pata)

Ciudat
Că un atare semn stă mărturie,

Şi pata dă mai bun certificat
Unui bărbat ca propria sa gură.
Aş săruta-o-pata! Ah, iertaţi!
Fără de voie o făcui.

TEMPLIERUL

Dar ce?

NATAN

O lacrimă-mi căzu pe ea.

TEMPLIERUL

Ce are
A face? Stropi de-aceştia are-n ea
Mai mulţi, mantaua. (Ast evreu începe
Lăuntric să mă tulbure).

NATAN

Aţi fi
Aşa de bun mantaua s-o trimiteţi

O dat' şi fiicei mele?

TEMPLIERUL

De ce?

NATAN

Aşa doar ca să-şi pună şi ea gura Pe-această pată, căci genunchii să vi-i Îmbrăţişeze în zadar doreşte.

TEMPLIERUL

Evreule, Natan ţi-e numele?
Dar, Natan, dumneavoastră vă pricepeţi
Vorbe să ticluiţi cu iscusinţă!
Sînt uluit. Da, recunosc, ar fi...

NATAN

Prefaceţi-vă, cum vă place. Eu vă

Găsesc şi aici. Aţi fost mult prea cinstit
Ca să fiţi curtenitor. Şi fata
Era întreagă doar simţire, iar
Femeia, ce trimisă fu, era
Gata de orişice serviciu,
Tatăl departe — astfel grijă
Purtarăţi bunului ei nume şi
Fugirăţi de-ncercarea ei, ca să
Nu triumfaţi. Vă mulţumesc şi pentru
Aceasta.

TEMPLIERUL

Nevoit — mărturisesc —
Ştiţi foarte bine cum, cum templierii
Ar trebui să cugete...

NATAN

Ei numai?

Doar templierii? Cum le e porunca?

Şi numai fiindcă ordinul le cere?

Eu ştiu cum, îndeobşte, oamenii

Cei buni gîndesc şi ştiu că oameni buni sînt

În ţări, în toate, pretutindeni.

TEMPLIERUL

C-o

Deosebire totuşi...

NATAN

Da, desigur!

Deosebiţi prin haină, chip, culoare!

TEMPLIERUL

Şi prin aceasta, cînd mai mult, cînd mai Puţin... aici şi-n altă parte...

NATAN

Cu
Această deosebire nu ajungem
Departe. Omul măre pretutindeni
Are nevoie de ţinuturi mari;
Mai mulţi sădiţi aproape, prea aproape Unul de altul, îşi rup doar crengile.
Cei mijlocii, ca noi, sînt, dimpotrivă, Mulţi pretutindeni, cu duiumul. Numai N-ar trebui unul pe altul să se
Bîrfească. Şi cocoaşa să îndure Cu-ngăduinţă-alături ghebul.
Să nu mi se fălească nici un pisc
Că din pămînt el singur n-a ţîşnit!

TEMPLIERUL

E bine spus. Cunoaşteţi însă şi

Norodul care s-a dedat acestei

Bîrfiri de oameni? Ştiţi oare, Natan, ştiţi Care popor întîia oară s-a

Numit popor ales pe sine? Ce?

Şi-acum să nu mă-ncumet, ăst popor

Nu să-l urăsc, dar pentru semeţia

Ce-arată, să-l dispreţuiesc? Pentru Mîndria ce a dat-o moştenire

Creştinului şi musulmanului
Că numai, numai Dumnezeul său
E-adevăratul Dumnezeu! Sînteţi
Mirat că eu, creştin şi templier,
Vorbesc astfel? Lăsaţi! Unde şi cînd
Evlavioasa nebunie de-a
Avea pe Dumnezeul cel mai bun,
Şi de-a impune pe acesta lumii
întregi, s-a arătat în chipul cel
Mai negru, mai întunecat, decît
Aici, şi decît astăzi? Cui aici
Nici astăzi nu-i cad solzii de pe ochi...
Dar fie orb, cine-a voi! Uitaţi
Ce-am spus! Lăsaţi-mă!

(Vrea să plece.)

NATAN

Nu ştiţi, de-acum Ce strîns de
dumneavoastră mă voi ţine. Veniţi, prieteni să fim! Dispreţuiţi

Cît vreţi poporul meu. Nu ne-am ales Poporul nostru nimeni dintre noi.

Sîntem poporul nostru — noi? Ce-nseamnă

În cele de pe urmă-acest cuvînt:

Popor? Creştinul sau evreul

Mai mult creştin, mai mult evreu decît

Om? Ah, de-aş fi găsit în dumneavoastră Pe cineva ce-i mulţumit să se

Numească „om" în primul rînd!

TEMPLIERUL

Da, Natan

Pe Dumnezeu că l-aţi găsit! Mîna

Să-mi daţi! Mă ruşinez că o clipă v-am Nesocotit.

NATAN

Sînt mîndru că veni

Aşa. Numai ce e de rînd — e rar Nesocotit.

TEMPLIERUL

Ceea ce-i rar, se uită

Cu anevoie. Natan, da, noi, ah,

Noi trebuie prieteni să fim.

NATAN

Vom fi de,-acum! O, cum s-a bucurat

Şi Reha, Reha mea! Ce orizont

Senin în faţă-mi se deschide. S-o

Vedeţi, să o cunoaşteţi mai întîi.

TEMPLIERUL

Iată, ard

De nerăbdare. Dar cine dă buzna
Din casa voastră? Nu e Daia voastră?

NATAN

Ea e. De ce aleargă cu-atîta teamă?

TEMPLIERUL

Doar nu i s-a-ntîmplat iarăşi ceva —

Vai — Rehei noastre?

Scena 6

Cei mai dinainte şi Daia, grăbită.

DAIA

Natan! Natan!

NATAN

Ei!

DAIA

Iertaţi că vă-ntrerup.

NATAN

Ei, ce-i? Vorbeşte!

TEMPLIERUL

Ei, ce-i?

DAIA

Sultanul a trimis, sultanul

Vrea să vă vorbească. Doamne, Doamne! Sultanul!

NATAN

Mie? Chiar sultanul? Ei,

E poate doritor să vadă ce

Anume lucruri nouă am adus.

Răspunde numai că încă n-am desfăcut Nimic.

DAIA

Dar nu e pentru asta. Vrea să vă Vorbească!
Dumneavoastră în persoană,

Şi în curînd, de-ndată ce puteţi.

NATAN

Voi merge. Du-te-acuma, pleacă.

DAIA

Nu mi-o

Luaţi de rău, severe cavaler!
Suntem atît de îngrijorați ce-o fi
Voind sultanul.

NATAN

Vom vedea. Dar du-te.

Scena 7

Natan şi Templierul.

TEMPLIERUL

Deci nu-l cunoaşteţi încă în persoană?

NATAN

Pe Saladin? Nu... încă.! La o parte

Eu nu m-am dat, dar nici n-am căutat Anume a-l cunoaşte.
Faima lui

Vorbea aşa de bine despre el, că

Mai bucuros voiam să cred, decît

Să văd. Acuma însă, cum de altfel...

El, prin cruţarea vieţii voastre...

TEMPLIERUL

Da!
Aşa e. Viaţa ce-o trăiesc e-un dar
Al lui.

NATAN

Prin care mie-mi dete

O dublă, ba-ntreită viaţă. Asta

Multe-a schimbat, chiar totul, între noi. Mi-a azvîrlit o funie, arcan

Cu care mă va ţine-n slujba sa

Pe veci. De-abia aştept — de-abia aştept S-aud ce-mi porunceşte. Gata sînt la

Orice. Şi gata să-i mărturisesc

Că pentru dumneavoastră fac ce fac.

TEMPLIERUL

Eu însumi încă nu avui prilej
Să-i mulţumesc, deşi de-atîtea ori
In cale i-am ieşit. Impresia
Ce i-o făcui, pieri degrabă, cum
Veni. De mine dacă-şi aminteşte
încă, mă-ntreb. Şi totuşi el de mine
Va trebui măcar o dat' să-şi amintească,

De tot să-mi hotărască soarta. Nu-i

De-ajuns, că la porunca lui şi din
Voinţa sa eu mai trăiesc. Aştept
Încă să aflu ce izvod el pune
Prin vrerea sa vieţii mele.

NATAN

Cu
Atît mai mult nu voi să zăbovesc. Poate-a cădea cuvînt, ce îmi va da
Prilej să spun şi despre dumneavoastră O vorbă. Dar îngăduiţi, iertaţi,
Acuma sînt foarte grăbit. Dar cînd
Vă voi vedea la noi?

TEMPLIERUL

De-ndată ce
Îngăduiţi.

NATAN

De-ndată ce voiţi!

TEMPLIERUL

Azi încă!

NATAN

Numele, rog să mi-l spuneţi.

TEMPLIERUL

Numele meu a fost... e Curd de Staufen.

NATAN

Staufen?

De Staufen... Curd?... de Staufen?...

TEMPLIERUL

De ce

Vă miră astfel?

NATAN

Staufen? Seminţia Aceasta şi-a trimis pe-aici mai mulţi...

TEMPLIERUL

O, da, din neamul nostru sînt mai mulţi Care au fost şi putrezesc pe-aci. Un unchi... vreau tată-meu să spun. De ce Mă urmăriţi tot mai atent din ochi?,

NATAN

O, nu-i nimic! Dar cum aş obosi

Privindu-vă?

TEMPLIERUL

Vă las întîiul, eu.

Nu rareori cercetătorul cu

Privirea a găsit mai mult decît

Se aştepta. Mă tem de-acea privire,

O, Natan! Timpul, cu încetul, nu Curiozitatea să descopere Mai multe.

(Pleacă.)

NATAN

(privind în urma lui cu mirare)

Da, „cercetătorul nu Arar descopere mai mult decît
Doreşte a afla". E ca şi cum
În sufletu-mi el ar citi. Aceasta
Mi s-ar putea-ntîmpla, într-adevăr,
Şi mie. Nu are numai mersul şi
Chipul lui Wolf, ci glasul de asemeni. La fel, întocmai, da din cap şi Wolf,
La fel purta Wolf spada-n braţ şi îşi Trecea cu mîna prin sprîncene, să-şi Ascundă focul, oarecum, din ochi.
Cum pot să doarmă-n noi asemenea
Icoane din zile de demult, adînc
Întipărite, pînă cînd o vorbă,
Un sunet, le trezeşte. Staufen! Staufen!
Aşa e, da, aşa-i. Filnek şi Staufen!
Vreau să le ştiu pe toate mai de-aproape,
Încă degrabă! Dar deocamdată
La Saladin! Cum însă? Nu ascultă
Acolo Daia? Vino, mai aproape,
Ei, vino numai, vino, Daia!

Scena 8 *Daia. Natan.*

NATAN

Ei, ce-i? V-apasă-acum pe amîndouâ Îngrijorarea de-a afla şi alt
Decît ce Saladin cu mine vrea.

DAIA

Nu i-o luaţi de rău. De-abia-ncepurăţi Să staţi de vorbă mai apropiaţi cînd Solia de la Saladin ne alungă

De la fereastră.

NATAN

Spune-i, că-n orice clipă
Îl poate aştepta.

DAIA

E sigur? Sigur?

NATAN

Mă pot încrede-n tine, Daia? Fii cu
Luare-aminte, rogu-te, şi rău
Nu-ţi va părea, căci cugetul tău însuşi
îşi va găsi-.npăcarea-n ceea ce
Urmează. Numai planul, rogu-te,
Să nu mi-l strici. Numai să nu vorbeşti,
Să nu întrebi, decît cu modestie...-

DAIA

Că-mi amintiţi încă asemenea...
Mă duc. P'ecaţi şi dumneavoastră? Iată
Solie de la Saladin, a doua,
Al-Hafi cred că e, dervişul vostru.

(Pleacă)

Scena 9

Natan. Al-Hafi.

AL-HAFI

Ha-ha! Iată-mă iar la dumneavoastră! **NATAN**

Dar ce înseamnă graba asta? Ce vrea? **AL-HAFI.**
Ce? Cine?

NATAN

Saladin. Iată mă duc.

AL-HAFI

La cine? Pleci la Saladin?

NATAN

Cum,
Nu Saladin mi te-a trimis?

AL-HAFI

Pe mine?
Nu. A trimis pe cineva?

NATAN

Desigur.

AL-HAFI Atunci e bine-aşa.

NATAN

Ce este bine?

AL-HAFI

Că nu sînt eu de vină. Nu sînt, mi sînt.

Şi Dumnezeu o ştie că nu sînt. Ce

N-am spus de dumneavoastră, cîte n-am Minţit,
numai să-mpiedic ce veni.

NATAN

Să-mpiedici ce? Ce-i bine-anume?

AL-HAFI

Sînteţi acuma defterdarul său. Vă Deplîng. Nu vreau să fiu de faţă, totuşi, Plec chiar din clipa asta. Plec. Mă duc.

Şi dumneavoastr-aţi auzit, unde

Mă duc. Cunoaşteţi drumul. Dac-aveţi

Ceva de cumpărat, pe-acolo, gata-s
Să vă slujesc. Marfa nu trebuie
Însă mai grea să fie, decît poate
Să ducă-un om golaş şi singur. Plec.

NATAN

Dezmeticeşte-te, Al-Hafi, ia
Aminte că nimic nu ştiu de toate Acestea. Ce palavre-ndrugi?

AL-HAFI

Şi duceţi
Neapărat şi pungile.

NATAN

Ce pungi?

AL-HAFI

Ei, pungile de bani-care urmează Lui Saladin să-i fie date.

NATAN

Numai
Atît?

AL-HAFI

Dar ce? Să stau şi să privesc Cum el vă stoarce zi cu zi şi pînă
In vîrful degetelor? Să rămîn,
Să văd, cum rea risipă împrumută Fără-ncetare din hambarele,
De altfel niciodată goale ale
Blîndeţei înţelepte, pînă cînd
De foame vor muri şi şoarecii Sălăşluind în ele. Sau poate că Vă-nchipuiţi că cine banul vi-l Doreşte, ascultă şi de sfatul vostru? S-asculte el? Cînd oare Saladin Primit-a sfaturi? Să vă spun, ce mi
S-a întîmplat cu el chiar adineauri.

NATAN

Zi, numai.

AL-HAFI

Sosii la el, cînd tocmai încheiase

Un joc de şah cu sor-sa. Sittah, ştiţi,
Nu joacă rău, iar jocul ce sultanul
Pierdut îl socotea, sta-n faţa mea
Încă... aşa. Eu mi-l privesc şi văd

Că Jocul nu-i, nici pe departe înca,
Pierdut.

NATAN

O straşnică descoperire!

AL-HAFI

El, după şahul ei, nu trebuia
Decît să mute regele lîngă
Pion. Dac-aş putea numai să v-o
Arăt.

NATAN Dar eu te cred!

AL-HAFI

Căci dobîndea,
Aşa, cîmp liber regele. Şi ea
Ar fi căzut. Şi asta eu voiam
Să-i dovedesc, şi-l chem.

Ce credeţi însă?

NATAN

El nu era de-aceeaşi — cum să-i spun? — Părere.

AL-HAFI

Nici măcar nu asculta,
Şi cu dispreţ răstoarnă jocul. Da.

NATAN

E cu putinţă?

AL-HAFI

Şi-mi răspunde: mat vreau
Să fiu chiar într-adins. Spune-mi, aceasta
Se mai numeşte joc?

NATAN

Joc? Anevoie.
Aceasta-nseamn-a te juca cu jocul.

AL-HAFI

Şi totuşi, el nu se juca pe nuci
Găunoase.

NATAN

Banii iarăşi! Ast-ar fi
Cel mai puţin din toate. Dar nici barem S-asculte... Asupra unui punct de-atîta însemnătate nici măcar să te
Asculte! Sau privirea vulturească
Să ţi-o admire! Asta, da, aceasta

Cere răzbunare!

AL-HAFI

Aş! Vă spun acestea
Numai ca să vedeţi ce fel de om e.
Ah, nu mai sufăr traiul lîngă el.
Să tot alerg pe la arapi murdari,
Să-ntreb de-i împrumută cineva.
Eu care pentru mine niciodată
Nu am cerşit, cat împrumut acuma
Pentru un altul. împrumut să ceri
E ca şi cum cerşeşti. Precum a da
Cu împrumut şi camătă — a lua
înseamnă a fura. La Gange n-am
Nevoie nici de una, nici de alta,
Printre acei ce-mi dăruiesc, şi nici
Unealta lor nu trebuie să fiu.
Numai la Gange mai sînt oameni.Sînteţi
Pe-aicea singurul destul de vrednic
De a trăi la Gange. Nu veniţi
Cu mine? Părăsiţi aceste locuri,
Lăsîndu-l pe sultan cu tot ce-aveţi,
Căci şi aşa pe rînd vă-nstreinează
Agoniseala toată. Zdroaba cel
Puţin degrabă s-ar sfîrşi, deodat'.

Să vă fac rost de-un delc[HAFI] ? Veniţi! Veniţi!

NATAN

Gîndesc că asta orişicînd ne mai
Rămîne ca un drum deschis. Dar, Hafi,
Voi cumpăni. Aşteaptă...

AL-HAFI

Ce? Vreţi să
Mai cumpăniţi? Aşa ceva nu se
Mai cumpăneşte.

NATAN

Numai pînă m-oi
Întoarce de la Saladin, sultanul,
Şi bun rămas mi-oi fi luat.

AL-HAFI

Cine-i pornit a cumpăni caută
Doar pricini de nefaptă. Cine nu
Se poate hotărî, cu orice preţ.
Doar sieşi să trăiască, va trăi
În veci ca rob al altora. Dar cum
Voiţi! Cu bine rămîneţi! Cum credeţi!
E într-acolo drumul meu. Al vostru
Aici.

HAFI *Certificat de liberă circulaţie (n.t).*

NATAN

Al-Hafi, socoteală tu

Vei da întîi. de ceea ce-i la tine.

AL-HAFI

De ceea ce-i la mine? Vorbe! Starea
Vistieriei mele vrednică
Nu e să fie numărată. Şi
Socoata mea vă are chezăşie
Pe dumneavoastră sau pe Sittah.
Cu bine!

(Pleacă.)

NATAN

(privind în urma lui)

Da, socoata lui! îi stau
Eu chezăşie. Bunul, nobilul,
Sălbaticul, cum îi voi spune? Cum?
Totuşi, adevăratul cerşetor
E singurul, adevăratul rege!

(Pleacă de cealaltă parte.)

ACTUL III

Scena 1

Scena: în casa lui Natan. Reha şi Daia.

REHA

Cum, Daia, tată-meu a zis aşa?

Că pot în orice clipă să-l aştept? Aceasta-nseamnă c-ar putea s-apară

În prag foarte curînd. Dar, cîte clipe Trecură pîn-acum! Mai bine-ar fi

Să nu gîndim la cele scurse. Să Trăiesc mereu cu totul pentru clipa

Ce va urma. Căci totuşi va veni

O dată clipa mare ce-l aduce.

DAIA

O, blestematul sol cu veştile

De la sultan! De nu venea, desigur

Natan l-ar fi adus numaidecît

Aici pe cavaler.

REHA

Şi dacă va

Veni o dată clipa-aceea, dacă

Dorinţa mea cea mai fierbinte s-a

'Mplini, ce-a fi atunci? Ce-a fi?

DAIA

Ce-a fi

Nădăjduiesc c-atuncea şi dorinţa
Cea mai fierbinte-a mea s-a împlini.

REHA

Ce va umplea atuncea locul gol

Din pieptul meu, care-a uitat să se
Mai umfle fără de-o dorinţă ce
Stăpînă-i tuturor dorinţelor?
Nimic? Ah, mă-nspăimînt.

DAIA

Dorinţa mea
Va-nlocui atunci cea împlinită,
Dorinţa mea de-a te vedea-n Europa
În mîni, în mîni ce demne sînt de tine.

REHA

Te-nşeli. Ceea ce face ca această
Dorinţă-a ta să fie, o piedică
Va fi, a mea vreodată să devină.
Pe tine, ştiu, te cheamă patria:
Şi-aici —patria mea să nu mă ţină?
Icoana alor tăi, ce-n suflet încă
Nu ţi s-a şters, tu mai puternică
O crezi decît icoana alor mei,
Pe cari îi văd, i-aud?

DAIA

Inchide-te
Cît vei voi. Căci ale cerului
Cărări sînt ale cerului cărări.

Şi dacă însuşi salvatorul tău

Va fi unealta cea aleasă

Prin care însuşi Dumnezeul său

Pentru triumful căruia el luptă, Te-aduce-n ţara şi la seminţia

Ce-ţi sînt menite prin născare?

REHA

Daia!

Ce-mi spui tu, iarăşi, dragă Daia? Hrăneşti într-adevăr
ciudate gînduri. Vorbeşti de „Dumnezeul sau, al său, Pentru
triumful căruia el luptă".
Al cui e Dumnezeu? Ce Dumnezeu
E-acela care-este-al unui om?
Şi pentru care trebuie să lupţi
Ca să triumfe? Şi cum poţi şti
Pentru ce bulgăr de pămînt ţi s-aAşa de istovit de-a tale flori,

Oricît de mîndre şi frumoase-ar fi,

Şi în mirosul lor, dulce amar,

Mă clatin ameţită, simţul tău

E poate mai obişnuit cu el.

Nu fac mustrare simţului mai tare

Care-l îndură. Mie însă nu-mii

Prieşte. îngerul tău, îngerul chiar

Era aproape să mă-nnebunească!

Ah, ce ruşine-mi e în faţa tatii

De pozna asta!

DAIA

Poznă-i zici? E ca

Şi cum numai aici ar fi acasă

Gîndirea, mintea. Poznă! Poznă! O, de Mi-ar fi îngăduit să spun o vorbă...

REHA

N-ai voie, crezi? De cîte ori n-am fost
Numai auz în timp ce despre
Eroii tăi şi ai credinţei tale-mi
Vorbeai? Precupeţitu-nii-am vreodat'
Cît de puţin simţirea, încîntarea,
În faţa faptelor şi lacrimile
În faţa suferinţei lor? Credinţa,
Ce-i drept, a lor, n-am socotit-o prea
Eroică. Cu-atîta însă mai
Mîngîitoare îmi era, vezi tu,
Învăţătura, că supunerea
Faţă de Dumnezeu n-atîrnă cît de
Puţin de gîndul şi părerea ce
Ne-o facem despre el. Dar, dragă Daia,
Ne-a spus de-acestea tata pe-ndelete
De-atîtea ori, şi însăţi prea adesea
Căzut-ai la-nţeles cu el. De ce
Acuma, singură, tu sapi, ca să
Dărîmi ce împreună aţi clădit?
Oh, scumpă Daia, aceasta nu-i
O convorbire, cu care prietenul
Să ni-l întîmpinăm. Cît mă priveşte,
Nimic n-am împotrivă, căci mi-e setea
Făr'de sfîrşit, să aflu dacă şi el...
Ascultă, Daia. Vine cineva
Spre uşă. Oare-i el? Ah, dac-ar fi!

Scena 2

Reha, Daia, cu Templierul, căruia cineva îi deschide uşa, de afară, cu

cuvintele:

Intraţi numai, intraţi aci!

REHA

(tresare, se stăpîneşte şi vrea să-i cadă la picioare)

El el

Ah, salvatorul!

TEMPLIERUL

Am întîrziat

Numai să preîntîmpin asta.Totuşi!

REHA

Vreau la picioarele acestui om,
Nu lui, ci înc-o dat' lui Dumnezeu –
Să-i mulţumesc. Bărbatul nicidecum
O mulţumire nu primeşte, cum
Nici vadra ce la stingere-a lucrat
De zor, nu vrea să i se mulţumească.
Ea, vadra, se lasă umplută şi
Golită, la-ntîmplare, astfel şi
Ast om. Fu şi el doar împins fără
De voie-n vîlvătaie şi aşa,
Întîmplător, eu îi căzui în braţe, Şi-ntîmplător, cum o scînteie îi
Rămase pe manta, eu i-am rămas
În braţe, pînă cînd, din vîlvătaie
Pe amîndoi ne aruncase nu

Ştiu ce. Ce este-aici de mulţumit?
În Europa vinul dă prilej
Şi pentru alte multe fapte de
Acelaşi soi. Da, templierii, ei
Sînt nevoiţi să făptuiască aşa,
Ca nişte cîni dresaţi să scoată lucruri
Atît din foc, cît şi din apă.

TEMPLIERUL

(care tot timpul a privit-o cu mirare şi neliniște)

Daia!
O, Daia! I-ai trădat atîtea spuse,
Atîtea nerozii ce le-am rostit
În clipe de amărăciune şi
De fiere, cînd în toane rele te-am
Jignit. Cumplit te-ai răzbunat, o, Daia!
Dar dacă de acuma vei voi
Ca la mai bine să-mi ţii locul,
Să fie!

DAIA

Cavalere, nu-mi prea vine
Să cred, că micile săgeţi cu care
I-atingeţi inima, v-au căşunat
Vreun rău.

REHA

Amărăciuni aţi încercat?
Şi cu amărăciunea dumneavoastră

Aţi fost mult mai zgîrcit decît cu viaţa

TEMPLIERUL

O, bunule copil!Cît de-mpărţit
Mi-e sufletul între vedere şi
Auz! Aceasta n-a fost fata, nu,
Pe care eu din foc am smuls-o, nu!
Cine din foc n-ar fi răpit-o pe
Aceasta, cunoscînd-o? Cine m-ar
Fi aşteptat pe mine? Ştiu că spaima Desfigurează...

(Pauză, în răstimpul căreia el se pierde privind-o.)

REHA

Ochii mei însă
Vă văd şi atunci.

(Se pierde şi ea, privindu-l, apoi, ca să-l scoată din contemplaţie, continuă).

Ei, cavalere, Spuneţi-ne-n sfîrşit pe unde-aţi mers
Atîta timp! Ar trebui — poate —
Să-ntreb:în clipa-aceasta unde-mi sînteţi?

TEMPLIERUL

Sînt unde poate că n-ar trebui Să fiu.

REHA

Unde aţi fost, sau poate că

Unde n-ar trebui ca să fi fost...

Aceasta nu e bine.

TEMPLIERUL

Am fost — cum se Numeşte muntele?

Pe Sinai.

REHA

Pe
Sinai! Frumos! Cu-ncredere atunci Putea-voi în sfîrşit să aflu dacă
E-adevărat că...

TEMPLIERUL

Ce anume? Dacă-i
Adevărat că locul se mai poate
Vedea, unde a stat Moise în faţa
Lui Dumnezeu, cînd...

REHA

Nu, nu voi aceasta,
Căci unde-a stat, a stat în faţa
Lui Dumnezeu, ce îndeajuns îmi este Ştiut. Dar vreau să aflu dacă e Adevărat că nu-i nici pe departe
Atît de-obositor să urci pe munte,
Cum este să cobori? De obicei
E tocmai pe de-a-ndoaselea, sau nu? Ei, cavalere, ce-i?
Spatele-ntoarceţi? Să mă vedeţi nu mai voiţi?

TEMPLIERUL

Vreau numai

Să va aud.

REHA

Sau fiindcă nu vreţi să

Iau seama cum zîmbiţi de simplitatea

Unei făpturi ca mine, care nu se

Pricepe să întrebe decît lucruri

Atît de fără-nseninătate despre

Muntele munţilor, cel sfînt? Nu este

Aşa?

TEMPLIERUL

Atunci va trebui din nou

În ochi să vă privesc. Dar ce-i? Ce este? Acuma, ochii, dumneavoastră vi-i

Plecaţi şi-un zîmbet vă învingeţi. Tocmai

Cînd din lumina şi din jocul feţei

Vreau să citesc ce-atît de clar aud,

Ce-atît de lămurit îmi spuneţi. Tăceţi?

O, Reha, Reha! Cît de-adevărat

Spunea: „Să o cunoaşteţi mai întîi!"

REHA

Cum? Cine? Despre cine-a spus aşa?

TEMPLIERUL

„Să o cunoaşteţi mai întîi!" Aşa

Mi-a spus chiar dînsul,tatăl dumneavoastră.

DAIA

Şi oare nu şi-eu?

TEMPLIERUL

Dar dînsul unde-l? E încă la sultan?

REHA

Fără-ndoială!

TEMPLIERUL

Încă acolo? Oh, uituc ce sînt!

Nu, anevoie ar putea să fie

Încă acolo. Poate că m-aşteaptă

Jos lîngă mănăstire — da, mi-aduc Aminte — parc-aşa ne-am înţeles, Îngăduiţi, îl voi aduce.

DAIA

Mă-ngrijesc De asta eu. Staţi, cavalere, staţi! L-aduc numaidecît.

TEMPLIERUL

Dar nu, dar nu!

Pe mine el m-aşteaptă. Şi afară De-aceea — cine ştie? Ce lesne

El la sultan putu s-ajungă-ntr-o

Încurcătură! Nu-l cunoaşteţi pe Sultan! Presimt — oh, credeţi-mă, o Primejdie pîndeşte, dacă nu mă...

REHA

Primejdie? Ce fel? Primejdie?

TEMPLIERUL

Da, pentru mine, pentru dumneavoastră
Şi pentru el, de nu mă duc în grabă.

(Pleacă.)

Scena 3

Reha şi Daia.

REHA

Daia, ce s-a-ntîmplat? Ce îi trecu
Prin minte şi ce-l mînă?

DAIA

Griji să nu
Vă faceţi! Cred că semnul nu e rău.

REHA

De care semn vorbeşti?

DAIA

De semnul ce
Arată că lăuntric se petrece
Ceva în el. Un must, ce fierbe, e
În el. De n-ar da în afară. Să-l
Lăsaţi în pace. Rîndul e al vostru.

REHA

Nu înţeleg. Al meu? Cum adică? Ascunse taine ai şi tu, ca el?

DAIA

Curînd puteţi să-l pedepsiţi pentru Neliniştea ce v-a prilejuit,

Cu-atîta rîvnă. Dar să nu vă arătaţi Prea aspră şi nici prea răzbunătoare,

REHA

Despre ce-i vorba, singură tu ştii.

DAIA

Şi-acum îmi sînteţi iarăşi, chiar aşa De liniştită?

REHA

Sînt. Iată ce sînt…

DAIA

Mărturisiţi măcar că bucurie

Vă dă acum neliniştea ce l-a

Cuprins. Şi că neliniştii ce-l duse

Îi datoraţi întreaga linişte

Ce-o încercaţi.

REHA

Seamă nu-mi dau.

Dar ceea ce-aş putea mărturisi

Este că însămi sînt mirată foarte,

Cum după-asemenea furtună poate

În inimă o linişte, precum

E-aceasta, să urmeze dintr-o dată. Vederea lui, cuvîntul,

glasul m-au...

DAIA

V-au săturat...

REHA

Aceasfa chiar n-aş vrea Să spun; nu, cîtuşi de puţin.

DAIA

Totuşi,
V-au domolit puţin aprinsa foame.

REHA

Ei, da, să fie-aşa, dacă vrei tu.

DAIA

Asta nu eu o vreau.

REHA

Nepreţuit
El îmi va rămînea în veci, mai scump
În veci decît viaţa îmi va fi;
Chiar dacă pulsul meu bătaia nu-şi
Mai schimbă cînd doar numele i-aud,
Chiar dacă inima, de cîte ori
La el gîndesc, nu mi-ar mai bate
Mai repede, mai tare. Gureşă,
Ce mă făcui! Dar vino dragă Daia
Pîn-la fereastră, să privim peste
Palmieri.

DAIA

Aceasta-nseamnâ că aprinsa, Că arzătoar-ea foame încă nu s-a. Astîmpărat de tot.

REHA

Acuma voi
Vedea şi palmierii, nu numai
Pe el sub palmieri.

DAIA

Răceala-aceasta
Vesteşte mi se pare-o nouă febră.

REHA

Dar nu sînt rece. Bucuroasă văd Şi ce mi-i dat în linişte să văd.

Scena 4

Scena: sală de audienţe în palatul lui Saladin. Saladin şi Sittah.

SALADIN

(intrînd, se-ntoarce către uşă)

Aduceţi pe evreu, de-ndată ce-a
Sosi. El pare-a nu se prea grăbi.

SITTAH

Poate n-a fost la îndemînă, nici de
Găsit numaidecît, precum se-ntîmplă.

SALADIN

O, soră! Surioară!

SITTAH

Frate, tu
Te porţi ca-n pragul unei bătălii.

SALADIN

Şi încă-n fata unei bătălii
Cu arme ce nu ştiu să mînuiesc.
Va trebui să-ncrucişăm cuvint,
Curse să pun, să-nşel buna-credinţă.
Cînd am deprins apucături de-aceste?
Şi unde le-aş fi învăţat? Şi astea
La ce şi pentru ce? Spre-a pescui
Bani, bani unde se poate! Spre-a stoarce
Bani de la un evreu! La astfel de
Mărunte şi viclene curse ajunsei
Spre a-mi face rost de o nimica toată.

SITTAH

Orice nimic, prea mult dispreţuit,

Amarnic se răzbună, frate.

SALADIN

Foarte
Adevărat. Şi-acum dacă evreul
Acesta-i omul bun şi aşezat
Precum dervişul ni -l descrise?

SITTAH

Ei, da, ce de necazuri vor mai fi!

Căci zbilţul e făcut numai pentru

Evreul cel zgîrcit, îngrijorat,

Fricos, nu pentru omul înţelept
Şi bun. Astfel de om e chiar şi fără
De zbilţ al nostru. Ce plăcere fi-va
S-asculţi cum omul caută o vorbă
De mîntuială. Cum se răsuceşte,
Rupînd frînghiile cu îndrăzneală,
Sau ocolind şiret năvodul.
Plăcerea-aceasta ţi se dă adaos.

SALADIN

E-adevărat. Ei, bine, negreşit
Am să mă bucur.

SITTAH

Astfel, chiar nimic Încurcătură nu-ţi va face.
Căci,

De-i unul din mulţime, un evreu
Cum e evreul, nu te ruşinezi
În ochii lui să pari aşa cum el
Pe toţi, noi oamenii, ne crede. Cel ce
Mai bun s-arată decît este,
E pentru el doar un nerod obraznic.

SALADIN

S-ar zice-atunci că trebuie să mă Dedau la faptă rea, ca omul rău Să nu gîndească rău de mine.

SITTAH

Da,
Desigur, dacă-a face rău numeşti.
Să foloseşti un lucru, cum i-e firea.

SALADIN

Ce nu-i în stare-a născoci femeia

Făr' de-a înfrumuseţa?!

SITTAH

Da, mă-nvoiesc.

SALADIN

Lucrul acela fin şi ascuţit
Se rupe-n mîna mea cea grosolană.
Aşa ceva la-ndeplinire dus
Se cere, întocmai cum s-a născocit:
Cu toată iscusinţa, dibăcia.
Dar voi juca, oricum, cum voi putea.
Şi bucuros aş vrea s-o fac mai prost,
Decît mai bine.

SITTAH

Numai nu te-ncrede

În tine prea puţin! Stau chezăşie

În locul tău şi pentru tine, iată.

Nu prea-nţeleg cum toţi bărbaţii-asemeni Ţie, încearcă să ne-nduplece

Că numai spada, spada doar i-a dus

Aşa departe. Leului îi e

Ruşine să vîneze-alăturea

Cu vulpea; asta mai curînd din cauza Vulpii, decît a vicleniei.

SALADIN

Ciudat rămîne că femeile
Vor să coboare totuşi pe bărbaţi

La ele, jos. Du-te, acuma, du-te. îmi ştiu, cred, lecţia destul de bine.

SITTAH

Ce? Să mă duc?

SALADIN

Dar cum? Voiai aci
Să mai rămîi?

SITTAH

Nu tocmai să rămîn

Sub ochii voştri, dar în camera

De-alături.

SALADIN

Să ne-asculţi de-acolo? Nici Aceasta nu se poate, soră, dacă

Vrei faţă să pot face celor ce

Urmează. Pleacă! Pleacă! Freamătă Perdeaua. Vine

aşteptatul. Nu,

Nu adăsta prin preajmă.

(în timp ce ea iese pe una din uşi, Natan intra pe alta. Saladin se-aşază.)

Scena 5

Saladin şi Natan.

SALADIN

Vino mai
Aproape, vin-evreule! Şi mai
Aproape! Fără teamă.

NATAN

Teama fie-a Duşmanului tău, teama...

SALADIN

Natan te
Numeşti?

NATAN

Da

SALADIN înţeleptul Natan?

NATAN

Nu.

SALADIN

Nu tu,
Însă norodul te numeşte.

NATAN

Norodul, poate.

SALADIN

Crede-mă, că nu
Vorbesc despre popor şi vocea sa,
Cu vreun dispreţ. Doream de mult pe-acela
Să-l văd, care-nţeleptul e numit.

NATAN

Şi dac-ar fi numit aşa numai în
Batjocură? Dacă norodul ar
Numi-nţelept doar pe isteţ,
Isteţ pe-acela doar ce-şi înţelege Îndeaproape interesul?

SALADIN Vrei
Să spui: ce-şi înţelege adevăratul
Său interes?

NATAN

Atunci desigur cel mai Isteţ ar fi cel ce gîndeşte-ntîi
La sine. Iar isteţ şi înţelept
Ar însemna acelaşi lucru.

SALADIN

Te
Aud vădind ce vrei să negi. Căci tu Cunoşti adevăratele foloase
Pe cari norodul nu le ştie, sau
Măcar ai încercat a le pătrunde, Gîndind asupra lor. Aceasta e
Oricum de-ajuns spre-a fi un înţelept.

NATAN Pe cît se crede fiecine.

SALADIN

Pune
Sfîrşit acuma modestiei, căci
Mi-e silă s-o ascult mereu pe ea,
Cînd judecată rece-aştept s-aud.
(Se dă deoparte.)
Să ne-nţelegem.Dar deschis şi sincer vreau
Să fii acum, evreule!

NATAN

Sultane,
Să te slujesc doresc, ca vrednic să Rămîn pe totdeauna-n faţa ta.

SALADIN

Să mă slujeşti? Cu ce?

NATAN

Avea-vei cele

Mai bune lucruri pe un preţ, pe cel

Mai mic.

SALADIN

Dar despre ce vorbeşti? Nu cumva

De mărfurile tale? Sora mea,

Ea se va tîrgui cu tine. (Asta-i

Pentru urechea ei, care ascultă.)

Nimic de-a face n-am cu negustorul.

NATAN

Atuncea, fără îndoială, vrei Să ştii ce am băgat de seamă cu
Privire la duşman, pe drumul meu —

Dacă îngădui să vorbesc deschis...

SALADIN

Nici gîndul ăsta nu m-a îndrumat. Despre mişcări cam ştiu cît e nevoie.

NATAN

Atunci, sultane, porunceşte!

SALADIN

Caut

Învăţămînt din partea ta în alte,
Cu totul alte lucruri. Cum îmi eşti
Din cale-afară înţelept, răspunde-mi, Te rog, care credinţă şi ce lege
Te-a lămurit lăuntric cel mai mult?

NATAN

Sultane, cu... sînt evreu.

SALADIN

Şi eu
Un musulman. Creştinul-e-ntre noi.
Avem de-ales. Din aste trei religii,
Doar una poate fi adevărată.
Un om, cum tu eşti unul, nu rămîne
Unde-ntîmplarea naşterii îl zvîrle.
Dacă rămîne, e din pricină
Că şi-a ales mai binele pătruns
De înţelegere şi chibzuială.
Ei bine,-mpărtăşeşte-mi cît mai grabnic
Acele pricini, peste care
Timp n-am avut, gîndind, să mă aplec.
Cu-ncredere fă să cunosc ce te-a
'Ndemnat alegerea s-o hotărăşti,
Să-mi însuşesc şi eu motivele.
Cum? Te sfieşti? Cu ochiul cântăreşti?
Sultanul cel dintîi sînt, poate, care
Are asemeni gărgăuni ce nu-mi
Par totuşi de-un sultan nevrednici. Nu-i
Aşa? Rosteşte-te! Sau poate vrei
O clipă de gîndire? Iată că
Ţi-o dăruiesc. (Oare ascultă? Vreau
Să iscodesc, să aflu dacă-i bine
Cum o făcui.) Gîndeşte-te, fără
Zăbavă! N-o să întîrzii a mă-ntoarce.

(Se duce în camera de-alături, unde s-a retras Sittah.)

Scena 6

Natan singur.

NATAN

Hm! Hm! Ciudat. Ce se petrece? Ce-
Fi vrînd sultanul? M-aşteptam, oricum.
Să ceară bani! El — adevăr doreşte!
Da, adevăr! Şi-l vrea curat şi neted
Cum e moneda. Dacă ar mai fi
Monedă veche, ce se cîntărea
Cu toată grija, ar mai merge. Dar
Cu noua, pentru care chezăşie
Stă doar efigia şi care doar
Se numără pe scîndură, nu am
Făcut nimic. S-adună adevărul
În cap ca banii-n pungă? Cine e
Evreul de-astă dată? Eu sau e!?
Sau poate că el adevărul nici nu-l
Doreşte cu adevărat! Drept e
Că bănuiala-i cam meschină, că
De adevăr nevoie ar avea
Precum de-o cursă, la-ntîmplare. Prea
Meschină? Ce-i meschin pentr-un
Om mare? Negreşit: se năpusti
În casă! Cuviinţa cere

Să baţi, s-asculţi, de vii ca prieten. Voi Umbla cu toată grija!
Dar să fiu
Cu totul un evreu habotnic nu
Prea merge. Iar de loc evreu, şi mai Puţin! Căci dacă nu
evreu, el poate Să-ntrebe scurt: de ce, mă rog, de ce

Nu musulman? Aceasta e. Şi asta
Mă poate scoate din strîmtoare. Nu Numai copiii-i amăgeşti cu basme.
El vine-acuma. Vie numai!

Scena 7

Saladin şi Natan.

SALADIN

(Cîmpul
S-a limpezit aici.) Nădăjduiesc
Că nu mă-ntorc prea repede. Ajuns-ai La capăt cu gîndirea?
Să-mi vorbeşti Atunci. Suflet de om n-aude. Nimeni!

NATAN

Dar ar putea s-asculte lumea toată.

SALADIN

Aşa de sigur este Natan de
Gîndirea şi de treburile sale?
Iată, aşa-nţetept — mai spun şi eu!
Să nu ascunzi ce crezi că-i adevărul,
Să pui în joc, măruirisindu-l, tot:
Viaţă, trup, bunuri şi sînge.Da!

NATAN

Dacă-i nevoie, da, şi dac-ajută!

SALADIN

De-acuma pot spera să-mi port pe drept Unul din titluri: bun înnoitor

Al lumii şi al legii.

NATAN

Ce frumos e Atare titlu. Dar sultane, mai

'Nainte de-a mă-ncredinţa cu totul,

Cu totul,ţie,îngădui-vei o

Poveste scurtă să istorisesc?

SALADIN

Totdeauna mi-au plăcut poveştile Istorisite bine.

NATAN

Ei, tocmai asta nu prea ştiu. Nu mă Pricep la buna povestire.

SALADIN

Iarăşi

Cît de mîndru şi modest! începe! **NATAN**

Demult, demult, cîndva, trăia un om
În răsărit, care din mină dragă
Primi un scump nepreţuit inel.
Piatra juca-ntr-o sută de culori,
Şi-avea puterea tainică de-a face
Pe cel ce îl purta, plăcut în fata
Lui Dumnezeu şi-a semenilor săi.
Nu-i de mirare că răsăriteanul
Nicicînd din deget nu mi-l lepăda,
Şi hărăzi pe veci în casa sa
Inelul, şi-anume-aşa că fiul
Cel mai iubit al său îl moşteni,

Și de la-acesta iarăşi fiul cel mai
Iubit, ca totdeauna, fără a
Se ţine seama cîtuşi de puţin
De rîndul naşterii, cel mai iubit
Doar prin puterea ce ia dat inelul,
Să fie capul, principele casei.
Mă înţelegi, sultane, nu-i aşa?

SALADIN

Te înţeleg.

Vorbeşte înainte!

NATAN

Astfel inelul de la un fiu trecu
La altul, pîn'ce-ajunse la un tată
Cu trei feciori, tustrei fiindu-i cu
Supunere deopotrivă, şi
Pe care tatăl îi iubea la fel.
S-a întîmplat cum prea firesc era,
Ca fiecare cîteodată singur
Cu el să fie, să se bucure
De revărsarea caldă-a sufletului
Său. Astfel, cum se potrivea, cînd unul,
Cînd cellalt îi părea mai vrednic de-a
Primi inelul ce din slăbiciune
Evlavioasă, părintească, el
Fieştecăruia-l făgăduise.

Povestea-a mers pe cît a mers. Pe urmă
S-apropia pe-ncetul ceasul morţii.
Şi bunul tată-ajunse-n îndoială.

Foarte-l durea să amărască astfel
Pe doi din fiii săi care-n cuvîntul
Său se-ncredeau. Ce-ar fi putut sa facă?
La un dibaci meşteşugar trimise
În taină, ca să facă după chipul
Inelului său alte două-ntocmai,
Nici osteneli şi nici o cheltuială
Cruţînd. Aurarul izbuteşte. Cînd
Inelele i se aduc, nici tatăl
Modelul nu-l mai recunoaşte.
Vesel îşi cheamă fiii, fiecare-n parte,
Pe fiecare-l binecuvîntează
Şi-i dă inelul. Apoi moare. Asculţi
Sultane?

SALADIN

(care emoţionat, şi-a întors faţa de la el)

Aud, aud. Mai ai
Mult pîn-a-ţi încheia povestea?

NATAN

Sînt la
Sfîrşit. Căci ce urmează, de la sine
Se înţelege. Şi de-abia murise
Tatăl, iată-i că vin, fieşteeare
Cu-al său inel. Şi fiecare vrea
Să fie principe al casei. Se
Zbat cercetînd, se ceartă oamenii,
Se tînguiesc, pîrîndu-se.Zadarnic.
Inelul cel adevărat nu are
Dovezi, nu se vădeşte.

(După o pauză, în timpul căreia el aşteaptă răspunsul sultanului.)

Aşa cum
Nu se vădeşte-acum nici pentru noi
Credinţa cea adevărată.

SALADIN

Cum?

Asta-i răspunsul la-ntrebarea mea?

NATAN

Iertare doar voiam că nu mă-ncumet Deosebire să descopăr între

Inelele pe care tatăl le-a

Făcut se pare într-adins aşa

Să nu mai poată fi deosebite.
Inelele! Nu te juca glumind.
Cred că religiile, care le-am
Numit, se pot deosebi prea bine,
Pin' la veşmînt, mîncare, băutură!

NATAN

Nu însă în temeiurile lor.
Căci nu se-ntemeiază toate pe
Istoria cea scrisă sau ştiută
Din amintire? Şi istoria
Nu trebuie crezută pe cuvînt?
De-al cui cuvînt ne îndoim însă
Cel mai puţin? De-acela alor noştri,
De-al căror sînge sîntem, care mereu
Dovezi de dragoste ne-au dat încă din

Copilărie, şi care niciodată
Cu vrere nu ne-au amăgit, decît
Cînd amăgirea pentru noi era
Salvare. Pe părinţii mei pot oare
Să-i cred eu mai puţin, decît tu-i crezi
Pe-ai tăi? Sau altfel spus, pot cere oare
Ca tu strămoşii să-ţi dezminţi, numai
Ca întru adevăr înaintaşii mei,
Numai ai mei, să-nvingă? Sau pe dos?

Ce-am spus, rămîne în picioare şi
Pentru creştini. Sau nu?

SALADIN

(Pe Dumnezeul Cel viu, că omul adevăr grăieşte.

Am amuţit.)

NATAN

Să ne întoarcem însă

La basmul cu inelele. Spuneam

Că fiii au trecut la pîră, şi

Fieştecare la judeţ jura

Că a primit chiar de la tatăl său.

Inelul, după ce mult înainte

Făgăduinţa sa o avusese

O dată să se bucure, el singur,

De drepturile ce le dă inelul.

Şi spusa lor era adevărată:

Fieştecare mai jura că tatăl

Un prefăcut nu a putut să fie,

Că înainte de a-l bănui

Pe tatăl, el va încerca s-arate

Necinstea fraţilor, oricît de bine

El despre ei ar cugeta, şi că,
O dată-nşelătorii daţi de gol,
S-a răzbuna.

SALADIN

Şi-acum, judecătorul?

Sînt doritor să ştiu, ce-l pui să spună.

NATAN

Judecătorul spuse: „Dacă nu-mi.
Aduceţi fără-ntîrziere-aici
Pe tată, vă alung de la judeţ
Sau credeţi că sînt pus cimilituri
A dezlega? Sau vreţi să aşteptaţi
Pîn'ce inelul cel adevărat
Îşi va deschide singur gura? Dar
Opriţi-vă! Aud cum că inelul
Adevărat putere minunată
Are ascunsă-n el, de-a face mult
Iubit pe cineva, plăcut în faţa
Lui Dumnezeu şi-a oamenilor. Asta
Poate să hotărască, dat fiind
Că falsele inele n-o vor face;
Pe care deci doi dintre voi mai tare-1

Iubiţi? Răspundeţi! Cum? Tăceţi? Au
Inelele putere numai către
Trecut şi nu şi în afară? Numai
Pe sine se iubeşte fiecare?
Atunci înşelători îmi sînteţi toţi,
Tustrei înşelători crunt înşelaţi.
Dintre inele nu-i adevărat
Nici unul. Cel adevărat pesemne-i
Pierdut. Să nu rămînă păgubaş,
Tatăl făcu în loc de unul — trei."

SALADIN

Ce minunat!

NATAN

„Şi astfel — judele
Mai zise — clacă un sfat primiţi în
De judecată, să vă duceţi. Sfatul
Ar fi ca starea s-o luaţi aşa
Cum e, în întregime. Dacă-şi are
Fieştecare de la tatăl său
Inelul, creadă-atuncea fiecare
Că singurul adevărat e-al său.
Poate că tatăl însuşi, n-a mai vrut
In casa lui să-ndure tirania
Inelului, a singurului şi
Nu-ncape îndoială că pe tustrei
El vă iubea, la fel, încît n-ar fi

Voit pe doi din voi să mi-i apese,
Spre-a părtini pe unul. Bine-a fost!
Luaţi o pildă de la dragostea
Lui tare, fără de prejudecăţi.
Luaţi-vă la-ntrecere să puneţi
Puterea pietrei din inelul vostru-n Lumină. Şi veniţi într-ajutor
Puterii, cu blîndeţe, cu iubire, Şi cu evlavie! Şi dacă a
Inelelor putere s-arată la
Copiii stră-stră-strănepoţilor,
Vă chem din nou în faţa judecăţii Peste o mie de-ani. Atunci va sta
Pe scaunul acesta un alt jude
Mai înţelept ca mine, care va
Vorbi. Duceţi-vă acum!" Aşa
Grăi modestul jude.

SALADIN

Doamne! Doamne!

NATAN

Dacă tu, Saladin, te simţi acest

Mai înţelept făgăduit bărbat...

SALADIN

(se-azvîrle spre el şl-i cuprinde mîna, pe care n-o mai lasă pînâ la sfîrşit)

Eu — pulberea?
Nimicul — eu — o Doamne!

NATAN Sultane, ce-i cu tine?

SALADIN

Natan, Natan
Iubite, mia şi iar mia de-ani
Ai judelui, încă nu au trecut.
Şi scaunul de judecată nu-i
Al meu. Te du, te du.
Dar fi-mi prieten!

NATAN

Şi alt nu are Saladin nimic A-mi spune? Nu?

SALADIN Nimic.

NATAN

Nimic?

SALADIN

Nimic.

Dar cum, de ce?

NATAN

Aş fi dorit să mi
Se dea prilejul pentru-o rugăminte.

SALADIN

Este nevoie de-un prilej pentru
Aşa ceva? Vorbeşte!

NATAN

Mă întorc
Tocmai dintr-o călătorie lungă,
În cursul căreia mi-am strîns ceva
Din datorii. Am bani... prea mulţi aproape,
Şi timpu-ncepe-a da iar de gîndit,
Şi nu prea ştiu ce să încep cu ei,
Şi-atunci în sine-mi mă gîndii că, poate, Deoarece s-apropie război,
Nevoie ai avea.

SALADIN

(privindu-l ţintă în ochi).
Natan, Natan!

Nu vreau să-ntreb daca.Al-Hafi n-a fost Cumva la tine, şi si cercetez
Nu voi, daca nu eşti purtat cumva
De-o bănuială... de a-mi îmbia,

Ce-mbii atît de slobod...

NATAN

Bănuială?

SALADIN

O merit. Iartă-mă. Sînt nevoit
Să fac mărturisire, căci eram
Tocmai pe cale...

NATAN

Nu cumva să-mi ceri
Ce eu îţi îmbiam?

SALADIN

Ba da.

NATAN

Atunci
Iată-ne amîndoi ajutoraţi.
Nu voi putea să-ţi pun însă toţi banii
La îndemînă, iară pricina
E templierul. Îl cunoşti pe tînăr.
Lui trebuie o datorie să-i
Plătesc.

SALADIN

Cui? Unui templier? Dar n-ai Voi să sprijineşti cu bani şi pe
Vrăjmaşii mei cei mai înverşunaţi?

NATAN

Vorbesc doar despre unul căruia
Viaţa i-ai cruţat

SALADIN

Dar vai, de cine
îmi aminteşti? Cum am uitat de tot
De tînărul acesta? Îl cunoşti?
Unde-i acum?

NATAN

Cum?
Prin urmare nu ştii,
Din graţia ce-i arătaşi, cîtă
S-a revărsat prin el asupra mea?
Punînd în joc viaţa ce-i păstraseşi,
El a salvat din foc pe fiica mea.

SALADIN

El? A făcut-o? O, îl cred în stare..
Frăţîne-meu, cu care seamănă
Aşa de mult, ar fi făcut la fel.
Mai e pe-aici? Să mi-l aduci, căci sorei
I-am povestit despre-acest frate-al ei,
Pe care nu l-a cunoscut, atîtea,
Că trebuie să-i vadă chipul în
Ăst tînăr. Du-te, adu-l. Vezi, cum dintr-o
Singură faptă bună, chiar atunci
Cînd numai pasiunea a rodit-o,
Se nasc atîtea alte bune fapte.

Du-te şi adu-mi-l!

NATAN

(lăsînd mîna lui Saladin)

Numaidecît!

Şi celelalte, cum ne-am învoit,

Rămîn. Nu este-aşa?

(Pleacă.)

SALADIN

Ce rău îmi pare

Că surioara n-o lăsai s-asculte!
Mă duc la ea! Cum îi voi povesti
Acestea toate?

(lese, pe cealaltă parte.)

Scena 8

Scena: sub palmieri, în apropierea mănăstirii, unde Templierul îl aşteaptă pe Natan.

TEMPLIERUL

(se plimbă, luptîndu-se cu sine, pînă izbucneşte)

Aicea se opreşte. animalul
De jertfă, obosit. Ei bine, nu!
Nu vreau să iscodesc ce se întîmplă
De-acum cu mine, nici nu vreau s-adulmec
Ce-n viitor va fi. Zadarnic am

Fugit, zadarnic. Mai departe ce-aş
Putea, decît să fug la fel?! Dar vie
De-acum ce trebuie să vie. A
Căzut această lovitură prea
Neaşteptat, s-o ocolesc după
Dorinţă. O, s-o văd, s-o văd pe-aceea.
Pe care cîtuşi de puţin nu am
Dorit s-o văd, s-o văd şi hotărîre
Să iau, din ochi să n-o mai pierd. Dar ce
E hotărîre numai? Nu, ci faptă.
S-o văd şi simţămîntul de a fi
Întreţesut cu ea, e-acelaşi lucru.
Să-mi port viaţa despărţit de ea,
Îmi pare-un gînd cu neputinţă, şi-ar
Fi moartea, şi oriunde după moarte
Am fi, tot moartea pentru mine-ar fi.
Iubire e aceasta? Şi aşa
Iubeşte templierul, un creştin,
Pe o evreică? Hm! Dar ce-are-a face!
În Ţara binecuvîntată, ce
Întotdeauna fi-va pentru mine
O, cît de binecuvîntată, am
Zvîrlit şi lepădat prejudecăţi
Atîtea! Ordinul ce mai aşteaptă?
Eu, templierul, sînt ca mort, încă
Din clipa ce prizonier al lui
Saladin -mă făcu. Şi cum? Mai este
Capul ce Saladin mi-l dărui,
Al meu, cel vechi? Nou este întru totul,
Nimic el nu mai ştie despre cîte
I s-au şoptit şi despre ce-l lega.
Şi e mai bun, şi pe potrivă ca
Făcut acum cu cerul părintesc.
Aceast-o simt; cu el de-abia încep

Să cuget cum desigur tată-meu
Gîndea pe-aici, dacă poveşti-minciuni
Nu mi s-au spus. Poveşti? Desigur, dar
Ce-s vrednice de-a fi crezute! Şi
Pe cari le cred, mai mult decît oricînd
Aici, unde-i primejdie să cad,
Cum el căzu. Oare căzu? Vreau, vreau
Mai bucuros să cad cu cei bărbaţi,
Decît să stau, drept, cu copiii.
Şi pilda sa e chezăşie că
M-aprobă. Altă-ngăduinţă mai
Doresc afară de-asta? A lui Natan?
Încurajarea lui nu-mi va lipsi.
O, ce evreu! Şi care-atît de mult
Numai evreu şi ţine să apară.
Iată-l că vine-n grabă şi arzînd
De bucurie. Cine a plecat
Vreodată altfel de la Saladin?
He, Natan!

Scena 9

Natan şi Templierul.

NATAN

Cum? Sînteţi dumneavoastră?

TEMPLIERUL

Mult aţi stat.
Sultanul reținutu-v-a atît?

NATAN

N-aş spune. Dar am zăbovit puţin
Cînd mă duceam. Ah, Curd, sultanul e
Un om ce face fată faimei sale
Ce nu-i decît o umbră-alăturea
De el. Dar înainte de orice
Să-ţi spun în grabă...

TEMPLIERUL

Ce?

NATAN

Vrea să vă vadă. Vrea să vă duceţi neîntîrziat
La el. Să mă-nsoţiţi doar pîn-acasă,
Unde mai am ceva de pus la cale,
Şi apoi ne ducem împreună.

TEMPLIERUL

Natan,
Nu intru-n casa voastră-a doua oară
Mai înainte de-a...

NATAN

Aceasta-nseamnă
C-aţi fost acolo în răstimp. Ei spuneţi, Aţi stat de vorbă? Cum vă place Reha?

TEMPLIERUL

O, mai presus de orice grai. Dar s-o Revăd... aceasta nu se poate, nu,

Decît dacă-mi făgăduiţi numai

Decît că-ntotdeauna voi

Putea s-o văd, mereu s-o văd.

NATAN

Cum vreţi
Să înţeleg aceasta?

TEMPLIERUL

(după o scurtă pauză, îmbrăţişîndu-l)
Tată! Tată!

NATAN

Ah, tinere!

TEMPLIERUL

Nu fiu? Vă rog, o, Natan!

NATAN

Iubite tinere!

TEMPLIERUL

Nu fiu? Vă rog,
Vă rog, o Natan, Natan, vă conjur
Pe legămîntul cel dintîi al Firii!
Nu are altu-ntîietate, nu!
Fiţi om cu mine, nu mă alungaţi!

NATAN

Iubite prieten, prieten mult iubit!

TEMPLIERUL

Şi fiu-? Fiu nu? Nici chiar atuncea cînd Recunoştinţa a deschis un drum

Spre inima aceleia ce fiică

Vă este? Nici atunci cînd amîndoi Aşteaptă doar un gest al vostru ca Topindu-se să se unească? Tot mai Tăceţi?

NATAN

Mă cam surprindeţi, cavalere!

TEMPLIERUL

Eu vă surprind? Ah, poate vă surprind Cu propriile voastre gînduri, Natan!

În gura mea vă sînt aceste gînduri

De nerecunoscut? Eu vă surprind?

NATAN

Cît timp nu ştiu ce fel de Staufen tatăl Vostru a fost!

TEMPLIERUL

Ce spuneţi, Natan?

În clipa-aceasta nu simţiţi decît

Curiozitate?

NATAN

Căci vedeţi, eu însumi

Am cunoscut cîndva un Staufen, Conrad Pe nume...

TEMPLIERUL

Ei, şi dacă tată-meu

S-ar fi numit la fel?

NATAN

Într-adevăr?

TEMPLIERUL

Eu însumi după tată mă numesc
Aşa: căci Curd e Conrad.

NATAN

Ei, dar Conrad Al meu nu v-a fost tată, căci Conrad
Al meu a fost un templier ca voi,
C-a fost căsătorit.

TEMPLIERUL

De-aeee,a, deci!

Cum?

NATAN

TEMPLIERUL

Asta nu l-ar fi putut de loc

Împiedica să-mi fie tată.

NATAN

Ah!

Glumiţi!

TEMPLIERUL

Şi dumneavoastră o luaţi. Prea-ntocmai. Cum ar fi, pînă la urmă
Să iasă la iveală un bastard?
Nici stirpea asta nu ar merita
Dispreţ. Dar cum ar fi să mă scutiţi
De cazna de a-mi dovedi strămoşii?
Eu vă scutesc, cît mă priveşte.
Nu Fiindcă aş avea vreo îndoială
În arborele vostru de-obîrşie.
Doamne fereşte! Îl învederaţi
Din frunză-n„ frunză pînă la Avram. De-acolo mai departe însumi îl
Cunosc şi pot să jur pe el.

NATAN

Amar
Îmi deveniţi. O merit însă! V-am
Lăsat neîmplinită vreo dorinţă?
Nimic nu urmăream. Şi mai ales
N-aş vrea după cuvînt să vă socot
În clipa-aeeasta. Atît şi alt nimic!

TEMPLIERUL

Şi alt nimic? E-aşa? Atunci... atunci Iertaţi-mă!

NATAN

Veniţi acum! Veniţi!

TEMPLIERUL

Unde să vin? în casa voastră? Nu!
Aceasta nu. Acolo arde!
Vă Aştept aici. Căci dacă e s-o mai
Revăd, atunci o s-o mai văd încă
Adeseori; iar dacă nu, atunci
Şi pîn-acuma o văzui prea mult.

NATAN

Mă voi grăbi pe cît e cu putinţă!

Scena 10

Templierul, apoi Daia.

TEMPLIERUL

Mai mult decît destul! — O, creierul Cuprinde nesfîrşit de multe, totuşi Se-ntîmplă uneori deodată să
Se umple de-o nimica toată. N-are Vreo-nsemnătate orişicum el s-ar
Umplea. Răbdare numai. Sufletul
Lucrează în materia ce pare
A-l copleşi, şi el, urzind, o leagă
Şi-şi face-un loc. Lumina, rînduiala
Apar din nou. Iubesc eu oare-acum
Întîia oară? Sau iubirea ce-o
'Ncercai, n-a fost iubire? E iubire
Numai ce-acuma simt?

DAIA.

(furişîndu-se dintr-o parte)

O, cavalere!

TEMPLIERUL

Cine mă cheamă? Cine-i? Cine-i? Daia?

DAIA

M-am furişat pe lîngă el. Dar încă

Ne-ar mai putea vedea acolo, unde-mi Staţi. Vă rog veniţi-mi mai aproape, după Acest copac.

TEMPLIERUL

Dar ce-i? Ce-nseamnă taina
Aceasta?

DAIA

Într-adevăr o taină mă
Aduce, şi anume-o dublă taină.
Pe una numai eu o ştiu, cealaltă
O ştiţi doar dumneavoastră.Cum ar fi
Să facem schimb? Încredinţaţi-mi pe
A dumneavoastră, ca să vă destăinui
Pe-a mea!

TEMPLIERUL

Sînt gata. Numai cît întîi

Va trebui să aflu ce anume

Drept taină-a mea îmi socotiţi, însă Aceasta se va lămuri deplin

Chiar din a dumneavoastră. Bine-ar fi, Oricum, să-ncepeţi.

DAIA

Eu? Nu, cavalere!

E rîndul vostru-ntîi. Eu vin pe urmă.

Căci taina mea nu poate să vă fie

De vreun folos, cît timp pe-a dumneavoastră

N-o ştiu. Deci repede! Căci dacă pe Încetul eu vă iscodesc, atunci

Nimic nu mi-aţi mărturisit. Şi taina
Ce esta-a mea, a mea rămîne, iar
De-a dumneavoastră astfel aţi scăpat. Sărmane cavaler! Cum credeţi, voi,
Bărbaţii că puteţi avea o taină
În faţa noastră?

TEMPLIERUL

Taină, despre care Adesea înşine nu ştim nimic.

DAIA

Se poate. De aceea trebuie
Eu însămi să v-o fac ştiută. Spuneţi:
Ce-nseamnă, că atît de repede
Aţi dispărut fără de urmă? Că
Ne-aţi cam lăsat să aşteptăm şi că
Acum cu Natan nu vă-ntoarceţi? Ei,
Cum? Reha v-a plăcut într-adevăr
Aşa puţin? Sau poate că prea mult,
Prea mult, prea mult? Invaţă-mă să ştiu

Şi eu de ce se zbate pasărea
În laţ. Sau mai pe scurt: mărturisiţi
Că o iubiţi pînă la nebunie,
Şi-atunci vă spun şi eu ceva.

TEMPLIERUL

Pînă
La nebunie? Vă pricepeţi la...

DAIA

Mărturisiţi-mi cel puţin că o
Iubiţi, pe urmă de mărturisirea
Cealaltă,-a nebuniei, vă scutesc.

TEMPLIERUL

Căci se-nţelege de la sine. Da.
Un templier iubeşte o evreică!

DAIA

Aceasta pare fără sens,desigur
Dar cîteodată este-n cîte-un lucru
Mai multă noimă, decît cineva
Ar bănui. Şi n-ar fi chiar aşa
De necrezut că ne călăuzeşte
Mîntuitorul către sine pe
Cărări pe care un isteţ n-apucă
Prea lesne de la sine.

TEMPLIERUL

Cum, şi astea
Aşa sărbătoreşte spuse?! (Dacă pun
Prevederea-n locul celui ce
Mîntuitor ne este, n-are oare

Dreptate?) Mult mai curios mă faceţi
Decît mă ştiu de obicei.

DAIA

O, asta-i
Ţara minunilor!

_TEMPLIERUL

(Da, minunată Este.

Nici n-ar putea să fie altfel,

De vreme ce întreaga lume se Îngrămădeşte-aici.) O, scumpă Daia,

Rog socotiţi că am mărturisit:

Da, o iubesc, şi n-aş putea cuprinde

Cum să trăiesc fără de ea.

DAIA

E sigur? Juraţi-mi, cavalere, că o
faceţi

A dumneavoastră şi-o salvaţi, aici Vremelnic, dincolo pe veci.

TEMPLIERUL

Şi cum?
Cum aş putea? Să jur că fac ce nu
Este-n puterea mea?

DAIA

Dar este!

C-o vorbă doar eu o aduc să fie
În stăpînirea voastră.

TEMPLIERUL

Ca nici tatăl
Nimic să nu mai aibă împotrivă?

DAIA

Ce vorbă! Tatăl, tatăl! Tatăl şi el
Va trebui să se supună.

TEMPLIERUL

Daia,
Va trebui? Dar încă n-a căzut
Printre tîlhari! El nu va trebui.

DAIA

Atuncea însuşi bucuros el va
Voi ce trebuie.

TEMPLIERUL

Ah, trebuie
Şi bucuros! Dar Daia, însumi, însumi
Această coardă încercai în el
S-ating!

DAIA

Şi cum? Nu s-a-nvoit numai
Decît?

TEMPLIERUL

M-a întrerupt c-o vorbă, ce m-a
Jignit.

DAIA

Ce-mi spuneţi? Cum? E cu putinţă?
I-aţi dat să înţeleagă că vă paşte
Umbra unei dorinţi, că vă gîndiţi

TEMPLIERUL

Cam aşa.

DAIA

Atunci
N-am să mai stau la gînduri nici o clipă. ***(Pauză.)***

TEMPLIERUL

Şi totuşi staţi?

DAIA

De altfel omul e
Aşa de bun. Îi datoresc atîtea
Eu însămi. Cum nu vrea să înţeleagă?
Îmi sîngerează inima ca să-l
Silesc.

TEMPLIERUL

Vă rog. Ah, scoateţi-mă, Daia,
Din stare-aceasta de-ndoială,
Dacă nu sînteţi însă sigură
Că-i bun sau rău ce-aveţi de gînd, atunci Tăceţi. Voi încerca să uit c-aveţi

Ceva de-ascuns.

DAIA

Aceasta mai curînd

Dă pinteni, nu frînează. Ei, aflaţi

Că Reha nu-i evreică, ci creştină.

TEMPLIERUL ***(rece)***

Aşa? S-aveţi noroc! greu şi-ndelung Ţinut-au muncile? Urmaţi numai
Cu zel să populaţi tăriile
Cereşti, dacă pămîntul nu-l puteţi.

DAIA

Cum, cavalere? Vestea mi-o primiţi

Cu o batjocură? Că Reha e

Creştină nu vă bucură, creştin

Şi templier care-o iubiţi?

TEMPLIERUL

Şi mai
Ales fiind creştină din tiparul
Domniei voastre!

DAIA

Ah! Aşa? Ei bine!

Aş vrea să-l văd pe-acela care ar

Putea s-o convertească! E norocul ei

De-a fi foarte de mult ce nu mai poate De-aci-nainte deveni.

TEMPLIERUL

Sau îmi

Veţi da o lămurire, sau plecaţi!

DAIA

E un copil creştin, dintru părinţi
Creştini născută. Şi e botezată.

TEMPLIERUL

(grăbit)

Şi Natan?

DAIA

Nu e tatăl ei.

TEMPLIERUL

Cum? Natan

Nu-i tatăl ei? Ştiţi ce vorbiţi?

DAIA

Numai

Şi numai adevărul ce adesea
Lacrimi de sînge mă făcu să plîng.
Nu, nu! El nu e tatăl ei.

TEMPLIERUL

Atunci.
El a crescut-o numai ca pe-o fiică,
Ca pe-o evreică, un copil creştin?

DAIA

Desigur.

TEMPLIERUL

Ştie ea prin naştere
Ce este? N-a aflat ea niciodată
Că e creştină, nu evreică?

DAIA

Nu!

TEMPLIERUL

El a crescut-o cînd era copilă
Întru această amăgire, şi-a
Lăsat-o-n amăgire pînă astăzi?

DAIA

Da, din păcate!

TEMPLIERUL

Natan? Cum, el bunul
Şi înţeleptul şi-a îngăduit

DAIA

A morţii sînt, de află un cuvînt!

TEMPLIERUL

N-aş fi în stare-acuma să-i vorbesc.
De-l întîlniţi, să-i spuneţi că ne vom

Vedea la Saladin sultanul.

DAIA

Dar
Să nu vă arătaţi nicicum pornit

Faţă de el, căci rost au cele spuse Numai s-apese şi să-ndrume, să
Vă stingă şovăielile ce le-aţi avea
Încă cu Reha. Dac-o duceţi însă
Pe urmă în Europa, nu-i aşa
Că n-o să mă lăsaţi în părăsire
Aici?

TEMPLIERUL

Vom potrivi-o într-un fel. Acuma să vă duceţi! Da?

ACTUL IV

Scena 1

Scena: în coridoarele încrucişate ale mănăstirii. Călugărul, apoi Templierul.

CĂLUGĂRUL

Da, da! Dreptate are patriarhul!

Desigur încă nu am izbutit

Decît doar prea puţin din sarcini ce

Mi-a dat, s-aduc la-ndeplinire.

Dar cum se face că îmi dă mereu Asemenea însărcinări? Din parte-mi,

Nu ştiu să-nduplec şi nici fin să fiu,

Nu mă pricep să-mi vîr în toate nasul,

Nici să m-amestec în străine treburi.

Oare de-aceea am ieşit din lume,
Ca să mă-ncurc acuma pentru alţii Cu-aceeaşi lume şi mai rău?

TEMPLIERUL

(venind grăbit spre el)

O frate,

Aici îmi sînteţi? Cum v-am căutat! **CĂLUGĂRUL**

Pe mine?

TEMPLIERUL

M-aţi uitat, nu mă cunoaşteţi?.

CĂLUGĂRUL

Ba da. Credeam însă că niciodată-n

Viaţa mea n-am să vă mai întîmpin. Speram aceasta. Bunul Dumnezeu Cunoaşte cît de-amar primii porunca

Ce mi se dete, de-a vă ispiti.

El ştie, dacă-ntr-adevăr doream

Urechi deschise să găsesc, şi ştie

Ce bucurie-am încercat cînd fără

De nici o şovăire aţi respins
Ce pentr-un cavaler nici n-ar îi fost
De cuviinţă. Totuşi îmi veniţi Acum! Păcat! V-aţi răzgîndit desigur!

TEMPLIERUL

Iată, că-n timp ce eu nu ştiu prea bine
De ce-am venit, se face — chipurile — Că dumneavoastră ştiţi.

CĂLUGĂRUL

Neîndoios C-aţi cumpănit mai îndelung, găsind
Că patriarhul nu greşeşte tocmai Judecind că cinste, bani, deodat'
Se pot lua cu-aceeaşi lovitură,
Şi că vrăjmaşul e vrăjmaş chiar dacă
De şapte ori el ar fi fost un înger
În calea noastră. Astea toate în-
Deaproape oarecum cu trup şi sînge Le-aţi cîntărit, şi-acum veniţi din nou
Şi vă-mbiaţi. Ah, Doamne!

TEMPLIERUL

Scumpe şi
Smerit frate, nu vă-ngrijoraţi!

Nu pentru asta vin. Nu despre astea
Vreau să vorbesc cu patriarhul. Despre
Acele lucruri mai gîndese şi azi
La fel ca în trecut şi nu aş vrea
Să pierd pentru nimic în lume buna
Părere de care m-a învrednicit
Cînd va un om evlavios şi drept.
Vin doar să-ntreb de sfat pe patriarhul
În legătură cu o pricină.

CĂLUGĂRUL

Ah, dumneavoastră să-ntrebaţi — pe cine

Pe patriarh? Un cavaler pe-un popă?

(Priveşte împrejur sfios.)

TEMPLIERUL

Da, pricina e cam popească.

CĂLUGĂRUL

Totuşi,
Un popă nu întreabă niciodat'

Pe-un cavaler, oricît de
Cavalerească ar fi pricina!

TEMPLIERUL

Fiindcă are privilegiul de-a
Greşi, ceea ce nimeni dintre noi
Nu pizmuieşte. Da, desigur, dacă
Ar trebui să făptuiesc eu singur
Doar pentru mine, dac-ar trebui
Seamă să-mi dau doar mie însumi,n-aş mai
Avea nevoie-n nici un fel
De patriarhul vostru. Dar vedeţi
Anume lucruri ţin mai bucuros
Să le fac rău după voinţa altora,
Decît prea bine după-a mea.
Şi-afara de-asta,-ncep să înţeleg:
Religia-i şi ea părtinitoare,
Iar cel ce nepărtinitor se crede
Un umăr pune, făr-a şti -ce face,
Spre-a sprijini pe-ai săi. Şi cum
Aşa stau lucrurile, poate că
E bine-aşa,

CĂLUGĂRUL

Eu mai degrabă tac,

Căci- nu prea înţeleg pe cavaler.

TEMPLIERUL

Şi totuşi! (Dar să încercăm. Am eu

Nevoie de un sfat curat sau de-un

Verdict al unui om prea învăţat?)

Vă mulţumesc pentru cuvîntul spus,

Ce-mi poate fi îndemn, iubite frate.

Ce patriarh mai caut? Fiţi-mi înşivă

Un patriarh, căci mai degrabă eu

Mă-ndrept cu întrebarea spre creştinul

Din patriarh, decît spre patriarhul

Ce-ar fi într-un creştin. Iar pricina E-aceasta...

CĂLUGĂRUL

Nu! Nu vreau s-aud. La ce?

Nu mă cunoaşte cavalerul. Cine

Ştie prea multe, are multe griji.

Eu unei griji m-am închinat. Ce bine!

Ah, iată-l! Spre norocu-mi, vine el.

Să-mi staţi aici, căci el v-a şi văzut!

Scena 2

Patriarhul — care vine cu toata pompa duhovnicească, pe unul din coridoare — şi cei de mai înainte.

TEMPLIERUL

L-aş ocoli. Nu-i omul meu ăst gras
Şi rumen, prietenos prelat! Ce pompă!

CĂLUGĂRUL

E-hei! De l-aţi vedea la curtea sa!
Acuma vine numai de la un
Bolnav!

TEMPLIERUL

Cum nu s-ar ruşina de-această Privelişte sultanul Saladin!

PATRIARHUL

(apropiindu-se, face semn călugărului)

Asta-i, desigur, templierul. Ce vrea? **CĂLUGĂRUL**
N-aş şti.

PATRIARHUL

(ducîndu-se spre templier, în timp ce călugărul şi suita se retrag)

Domnule cavaler! Sînt bucuros De a vedea pe bravul tînăr! Ei,
Şi cit de tînăr! De, cu voia celui
De sus, multe mai pot veni din toate Acestea.

TEMPLIERUL

Mult mai multe decît sînt

Cu anevoie, sfînt părinte!

Şi mai degrabă ceva mai puţin.

PATRIARHUL

Doresc ca un atît de credincios,

Evlavios, domn cavaler, spre cinstea Creştinătăţii să-nflorească şi

Să înverzească! Ceea ce nu va

Lipsi, dacă curajul tînăr ar

Urma-nţeleptul sfat al bătrîneţii.

Cu ce-aş putea de vreun folos să fiu

Junelui cavaler?

TEMPLIERUL

Cu ceea ce

Lipseşte tinereţii mele cu

Un sfat.

PATRIARHUL

Cu bucurie, numai cît

Un sfat urmeaz-a fi şi ascultat.

TEMPLIERUL Dar nu orbeşte!

PATRIARHUL

Cîtuşi de puţin!
Fireşte, raţiunea, orişicine
Va folosi-o, unde-i locul ei;
De-aceea Dumnezeu ne-a dat-o. Dar
E pretutindeni oare locul ei? O, nu!
Spre pildă: dacă printr-un înger,
Mai bine zis, printr-unul din slujbaşii Cuvîntului său, Dumnezeu vesteşte
Un mijloc de-a întări-ntr-un chip anume Creştinătatea, starea, binele
Bisericii, cine atunci s-ar mai încumeta să cerceteze după
Legi ale raţiunii — bunul plac
Al celui ce raţiunea a
Creat, şi pravilă eternă a
Tăriilor cereşti s-o cîntărească
După mărunte reguli ale unei
Zadarnice onoare. Însă toate
Acestea să le cam lăsăm, căci vreau
Să ştiu ce sfat anume ar dori
Din parte-mi cavalerul.

TEMPLIERUL

Prea sfînt
Părinte, vreau să-ntreb... Să presupunem
Că un evreu are-un copil, un singur, Şi-anume-o fată, ce-a crescut-o cu Îngrijire-aleasă întru tot ce-i bine,
Iubind-o mai presus de toate şi

Mai mult decît propriul său suflet,
O fată care şi ea îl iubeşte
Evlavioasă, şi neaşteptat
Ni s-ar şopti o taină că această
Fiinţă, fată, nici n-ar fi fiica
Evreului. El a cules-o doar,
Încă-n copilărie — cumpărînd-o
Sau chiar furînd-o, n-are-nsemnătate — Rămîne-atît că fata e copil
Creştin şi botezat. Evreul a,
Crescut-o numai ca evreică şi
O ţine-aşa ca fiica sa evreică.
Părinte, ce ar fi de spus la astea
Şi de făcut?

PATRIARHUL

Mă infior.

Dar mai întîi să-mi dea o lămurire cavalerul

De-i vorba despre-un fapt sau numai despre
O-nchipuire. Sau cu alt cuvînt
Sînt născocite numai cele spuse
Sau aievea întîmplate?

TEMPLIERUL

Eram
Doar curios s-aud părerea prea
Sfinţiei voastre.

PATRIARHUL

Da? Ca să vedeţi

Cum mîndra raţiune omenească

Se poate totuşi înşela în cele

Duhovniceşti! Luaţi aminte! Căci Dacă-ntîmplarea povestită-i doar

Un joc al spiritului, e păcat
De osteneală să-ţi căzneşti gîndirea
Cu ea, şi mi-aş pofti pe cavaler
Să desfăşoare întîmplarea la
Teatru, unde cu dispute pro
Şi contra s-ar putea culege-aplauze
După dorinţă. Însă dacă domnul
N-avea de gînd glumeţ să mă înfrunte
C-o snoavă, dacă întîmplarea e
Aievea, dacă loc avu aici,
În dieceza noastră, în oraşul Ierusalim, atunci — de! —

TEMPLIERUL

Ce-ar fi
Atunci?

PATRIARHUL

Atunci evreului urmează
Să i se-aplice grea pedeapsă ce
Dreptul papal şi-mpărătesc de o
Potriv-o hotărăsc pentru asemeni Fărădelegi...

TEMPLIERUL

Da?

PATRIARHUL

Şi pravila,
Numită, hotărăşte pentru un
Evreu ce duce la apostazie

Pe un creştin, chiar arderea pe rug.

TEMPLIERUL

Aşa?

PATRIARHUL

Cu-atît mai mult pentru evreul,

Ce silnic smulge-un biet copil creștin
Din legătura cu botezul. Căci
Nu este oare silnicie tot ce
Asupra copilaşilor nevîrstnici
Se săvîrşeşte, în afară de
Acelea ce biserica le face?

TEMPLIERUL

Dar dacă-acest copil ar fi pierit
În grea mizerie, de nu s-ar fi
'Ndurat de el evreul?

PATRIARHUL

N-are-a face! Evreul va fi ars! Oricum, mai bine-ar
Fi fost să piară-aici copilul în
Mizerie, decît salvat să fie
Aşa... spre veşnica-i pierzanie.
Afară de-asta, cum vine evreul
Să se amestece, cînd Dumnezeu
Poate salva, de vrea, şi fără el?

TEMPLIERUL

Şi care-n ciuda şi-a evreului,

Cred c-ar putea să mîntuiască pe
Copil.

PATRIARHUL

N-are a face! Va fi ars!

Evreul va fi ars!

TEMPLIERUL

M-atinge asta îndeaproape. Mai cu seamă că

El a crescut fetiţa, cum se spune,

Nu într-atîta în credinţa sa,

Cît în nici una din credinţe şi

A învăţat-o despre Dumnezeu

Nici mai puţin şi nici mai mult

Decît îi este raţiunii noastre îndeajuns.

PATRIARHUL

N-are a face! Va

Fi ars! Evreul va fi ars! Ba, vrednic.

Ar fi, chiar numai pentru-aceasta, ars

Să fie de trei ori! Cum adică?

Să creşti un copilaş fără
Nici o credinţă? Cum? Să nu înveţi
De loc copilul că-i dator să creadă?
Asta întrece orice! Mă mir
Că domnul cavaler, el însuşi... cum...

TEMPLIERUL

Părinte, despre celelalte numai

În spovedanie...

(Vrea să plece.)

PATRIARHUL

Seamă să dea

Nu vrea? Nici asta barem? Nici atît? Pe-acel răufăcător evreu nu vrea

Să mi-l numească, să-l aducă-n faţă?

Dar ştiu ce trebuie să fac. Mă duc

La Saladin sultanul de îndat'.

Căci potrivit convenţiei pe care

Jurat-a, trebuie sub scutul său

Să ne oblăduiască, orişicînd

În drepturile şi-n învăţătura

Ce parte fac din sfînta noastră

Religie, cu hotărîre să

Ne apere! Har Domnului, c-avem
Izvodul înţelegerii la noi
Cu semnătura şi pecetea lui,
Şi-apoi uşor îl fac să înţeleagă
Cît de primejdios e pentru stat
Să n-ai nici o credinţă! Îi arăt
Că tot ce-i legămînt cetăţenesc
Dispare, se destramă, dacă omul
Nu crede în nimic! Da, la o parte Cu-asemenea fărădelege!

TEMPLIERUL

Ce
Păcat că n-oi putea să gust mai bine Plăcerea predicii, căci sînt, anume,
Chemat la Saladin!

PATRIARHUL

Da? Ei, atunci...

TEMPLIERUL

Dacă sfinţia voastră vrea, eu aş

Putea să-l pregătesc chiar dinainte

Pe Saladin sultanul.

PATRIARHUL

Ştiu că domnul S-a-nvrednicit de graţie în faţa

Lui Saladin! Vă rog să-i amintiţi

De mine-aşa, cu vorbe bune. Credinţa-n Dumnezeu, numai, mă mînă

Şi zelul pentru ea. Ce fac prea mult,

E pentru ea. Să cumpănească-acestea Îndeaproape cavalerul. Nu-i

Aşa, domn cavaler, că cele spuse

Despre evreu sînt numai o problemă?

TEMPLIERUL

Da, o problemă.

(Pleacă.)

PATRIARHUL

(Căreia mai

Stăruitor voi căuta să-i dau

De fund. Aceasta-ar fi din nou aşa O-nsărcinare pentru Bonafides,

Fratele.) Vino, fiul meu!

(Plecînd, vorbeşte cu călugărul.)

Scena 3

Scena: o cameră în palatul lui Saladin, unde o mulţime de sclavi aduc pungi, pe ca le pun grămadă. Saladin. şi apoi Sittah.

SALADIN

Ei, iată,
Se pare că nu s-a sfîrşit. Mai sînt De-acestea, multe?

UN SCLAV

încă pe atît.

SALADIN

Să-i duceţi Sittei celelalte pungi.

Unde-i Al-Hafi? Astea fie-i duse

De-ndată, lui. Sau poate că să le

Trimit mai bine tatălui, căci mie îmi vor scăpa degrabă printre, da,

Da, printre degete! Se-nvaţă omul,

Ce-i drept, să fie mai sever. Artă

Va trebui să aibă, şi-ncă multă,

Cel ce m-ar dijmui. Pîn' ce-or sosi

Bani din Egipt, să vadă sărăcia

Cum a ieşi la socoteală. La
Mormînt, numai, de-ar curge darurile!
Şi pelerinii-ntru Hristos! Dacă...

SITTAH

Ce e? Ce vor să-nsemne banii-aceştia

La mine?

SALADIN

Lasă-te plătită, şi

Deoparte pune ce rămîne.

S ITTAH

Încă
Nu au sosit, nu sînt aicea, Natan
Cu templierul?

SALADIN

Ştiu că-l caută

În toate părţile.

SITTAH

Priveşte ce

Găsii, în timp ce căutai printre

Podoabe vechi.

(îi arată un mic portret.)

SALADIN

Fratele meu! El e! El este! El era, ah el! Aşa.
Ah, scumpe sprinten tînăr, cum veni
Că te-am pierdut aşa curînd? Ce-aş fi 'Ntreprins cu tine şi alăturea
De tine! Sittah, dă-mi portretul.
Da, îmi amintesc: el însuşi îl dădu
Sorei mai vîrstnice, ah, Lillei, care
Nu mai voia-ntr-un ceas de dimineaţă
Să-l lase-n larg să plece.Şi a fost
Să fie cea din urmă-a lui ieşire!
Ah, l-am lăsat să-ncalece, şi singur
Să plece! Lilla de amărăciune
S-a stins, şi niciodaf nu m-a iertat
Că l-am lăsat să plece singur. El nu
S-a mai întors.

SITTAH

Sărmanul frate!

SALADIN

Las'!
La fel noi facem toţi o dată: nu
Ne mai întoarcem! Şi-apoi — cine ştie
Nu moartea singură e-aceea care
Unui asemenea tînăr ţinta-i schimbă.
Avea vrăjmaşi destui, şi prea adesea
Cel tare cade jertfă celui slab.
Nu ştirii ce-a fost. Portretul său aş vrea
Cu templierul tînăr să-l aseamăn.
Să văd în ce măsură m-a-nşelat închipuirea.

SITTAH

De aceea l-am

Adus. Dar, dă-mi-l iar, am să ţi-o spun

Eu însămi. Ochiul feminin la asta

Mai bine se pricepe.

SALADIN

(către un paznic de uşă, care intră)

Cine-i, cine-i? E templierul? Fă-l să intre!

SITTAH

Ca să

Nu stingheresc, m-aşez acolo la

O parte.

(Se aşază pe-o canapea şi-şi trage vălul peste faţă.)

Bine, bine! (Şi acuma,
Da, glasul său! Ah, cum va fi? Ah glasul! Al lui Asad mai doarme undeva în mine.)

Scena 4

Templierul şi Saladin.

TEMPLIERUL

Prizonierul tău, sultane...

SALADIN

Cum?

Prizonierul meu? Celui ce viaţa
I-am dăruit, eu n-am să-i dărui oare
Şi libertatea?

TEMPLIERUL

Se cuvine să

Aştept *s-aud* ce faptă porţi în gînd,

Nu singur să mi-o spun. Dar mulţumesc Sultane! Mulţumire-anume pentru
Viaţa mea-n cuvinte să rostesc,
Nu prea se potriveşte nici cu starea
Şi nici cu caracterul meu. Ea-ţi stă
Din nou în faţă, la poruncă.

SALADIN

Numai
N-o folosi-mpotriva mea! Drept e
Că două mîini mai mult eu bucuros
Îngădui orişicînd duşmanilor
Ce-i am, dar foarte, foarte greu mi-ar fi

Să le îngădui şi o inimă
Cum este-a ta, mai mult.
Întru nimic în tine, brave, nu m-am înşelat. Prin trup şi suflet eşti al meu
Asad! Iată: îmi vine să te-ntreb pe unde
Ai stat ascuns tot timpul? Unde, unde
În care peşteră-ai dormit, în care.
Ţinut sau ţară minunată, de
O zînă proaspăt tu ai fost păstrat
Ca florile? Vezi, aş putea, şi cum! —
Să-ţi amintesc isprăvi ce împreună
Noi le-am făcut. Şi te-aş putea certa
Că *un* secret tu totuşi ai păstrat
Faţă de mine, şi mi-ai tăinuit
O aventură. Da, acestea le-aş
Putea, dacă pe tine numai te-aş
Vedea şi nu şi pe acela care-s
Eu, astăzi. Da, aşa-i! Din toate
Aceste dulci visări atît e totuşi
Adevărat, că-n toamna mea un
Asad îmi înfloreşte iar.
Eşti mulţumit?
Desigur, cavalere!

TEMPLIERUL

Tot ce de la
Un om ca tine-mi vine, orice-ar fi,
Îmi stă ascuns în suflet într-un fel,
Ca o dorinţă.

SALADIN

Haide s-o-ncercăm.
Ai rămînea la mine? Orişicum!
Ca un creştin sau musulman. În albă
Manta sau cu turban, totuna-mi e.
Nu am cerut vreodat' ca toţi copacii
Să fie-acoperfţi cu-aceeaşi scoarţă.

TEMPLIERUL

Altfel tu anevoie-ai fi ce eşti,
Eroul ce mai bucuros ar vrea
Să fie grădinar în marea, sfânta
Grădină a lui Dumnezeu.

SALADIN

Atunci,
Cum nu gîndeşti aşa de rău de mine,
Am fi-nţeleşi pe jumătate!

TEMPLIERUL

Nu
Pe jumătate, ci-ntregime!

SALADIN

(întinzindu-i mîna)

Spui un

Cuvînt?

TEMPLIERUL

(dîndu-i cu putere mina)

Îl spune un bărbat! Primeşte Cu-aceasta totul şi mai mult decît

Ai fi putut să-mi iei. Al tău cu totul!

SALADIN

Prea mult cîştig pentru o zi!
Prea mult! Nu a venit cu tine?

TEMPLIERUL Cine?

SALADIN

Natan.

TEMPLIERUL *(glacial)*

Nu. Singur am venit.

SALADIN

Ce fiaptă-ai săvîrşit!
Şi ce noroc, ce înţelept noroc
C-asemeni rară faptă-a izbîndit
Spre binele unui asemeni om!

TEMPLIERUL

Da, dai

SALADIN

Aşa de rece? Tinere,

Nu astfel! Dacă Dumnezeu prin noi
Un bine face, nu se prea cuvine
Să fii atît de rece, nu, nici chiar
Din modestie să voieşti atît
De rece să apari.

TEMPLIERUL

Păcat că-n lume
Orişice lucru are-atîtea feţe,
De cari adesea n-ai putea să spui
Ce-anuine le mai face laolaltă să
Se potrivească!

SALADIN

Cu luare-aminte
Să fii mereu la cea mai bună faţă.
Şi preamăreşte-mi-l pe Dumnezeu,
Care cunoaşte cum se potrivesc Toate-mpreună. Pricinaş de-mi eşti, Atuncea, tinere, va trebui
Să mă păzesc eu însumi uneori
De tine. Din păcate nici eu nu-s
Decît un lucru cu atîtea feţe
Ce-adesea nu prea sînt de potriveai

TEMPLIERUL

Mă doare-aceasta, cu atît mai mult
Că nu prea sînt bănuitor din fire.

SALADIN

Ei, spune-mi cum, cu ce anume nu
Te prea-nvoieşti? Mi se păru că ai
Avea ceva cu Natan chiar:
Dar cum îl bănuieşti pe Natan?
S-ar putea? Tu? Lămureşte-mă!
Vorbeşte. Dă-mi
Dovadă de încredere, întîia.

TEMPLIERUL

Nu am nimic cu Natan. Eu mă cert

Cu mine. Doar pe mine-s supărat.

SALADIN

Pe tine însuţi supărat?

De ce?

TEMPLIERUL

Că am visat că un evreu poate

Să uite-a fi evreu. Că am visat

Aceasta treaz.

SALADIN

Mărturiseşte-ţi visul!

TEMPLIERUL

Ai auzit de fiica lui Natan.
Ce pentru ea făcui, e pentru că
Aşa veni. Prea mîndru de-a culege
Vreo mulţumire unde eu nimic
N-am semănat, am ocolit să văd
A doua oară fata. Tatăl ei
Era departe. El se-ntoarce şi
Aude tot ce i se spune. Vine
La mine. Mulţumeşte. Şi-şi rosteşte
Dorinţa oarecum să-mi placă fata,
Vorbeşte despre viitor şi despre
Senine depărtări. După palavre
Eu vin, găsind într-adevăr o fată.
Ruşine trebuie să-mi fie, ah, Sultane!

SALADIN

Cum, ruşine, că o fată

Evreică-ţi mişcă sufletul?

Se poate

TEMPLIERUL

Mă ruşinez că inima mea s-a

Împotrivit aşa puţin acelei

Impresii, după dulcile „palavre
Ale tătînelui. Becisnicul
De mine! Am sărit a doua oară
În foc. Acuma eu eram cel ce
Cerea, şi eu cel trist dispreţuit.

SALADIN

Dispreţuit?

TEMPLIERUL

Ei, înţeleptul tată
Nu mă respinse chiar făţiş. Dar tatăl,
Mă rog, cum este înţelept, întîi
Va căuta să cumpănească. N-am
Făcut oare şi eu la fel? N-am stat
La gînduri iscodind şi cumpănind,
Cînd ea ţipa în foc? într-adevăr
Frumos e, înţelept, prudent să fii
În felu-acesta!

SALADIN

De! Oricum, nu crezi
C-ar trebui să fii cu un bătrîn
Puţin mai altfel, mai îngăduitor.
Cît crezi c-a dăinui refuzul său?

Sau îţi închipui că-ţi va cere mai
Întîi să treci şi să devii evreu?

TEMPLIERUL

Mai ştii?

SALADIN

Mai ştii? Dar cunoscîndu-l

Pe Natan mai de-aproape...

TEMPLIERUL

Credinţele deşarte în care creştem
Nu-şi pierd puterea-asupra noastră nici cînd
Ne-am lămurit asupra lor. Nu toţi
Cari lanţurile îşi batjocoresc
Sînt liberi.

SALADIN

E cuminte spus! Dar Natan!

TEMPLIERUL

Printre credinţele deşarte cea

Mai gravă, e aceea de-a o crede

Pe-a ta cea mai uşoară...

SALADIN

Poate!

Dar Natan!

TEMPLIERUL

Să-i încredinţezi ei numai Neghioaba omenire, pînă cînd,

Aceasta-şi va găsi-n lumină calea!

SALADIN

Bine, dar Natan! Natan n-are, n-are Această slăbiciune! Nu!

TEMPLIERUL

Aşa
Crezui şi eu! Dar dacă-acest ales
Al oamenilor, ar fi totuşi un
Evreu de rînd, ce cată-a dobîndi
Copii creştini spre-a-i creşte ca evrei! Ce-ar fi atunci?

SALADIN

Cine-l bîrfeşte astfel?

TEMPLIERUL

Chiar fata e, cu care înăciniş
Din mine face, cu a cărei
Speranţă pare să dorească-a mă
Plăti, această fată nu-i e fiică.
E un copil creştin, pierdut.

SALADIN

Pe care
Cu toate-acestea să ţi-o dea nu vrea?

TEMPLIERUL ***(violent)***

De vrea, de nu vrea! L-am descoperit.
Palavragiul tolerant îmi e
Descoperit. Pe urma ăstui lup
În piele de oaie filozofică

Voi pune cîini să-l hărţuiesc, să-l scarmăn!

SALADIN *(serios)*

Fii liniştit, creştine!

TEMPLIERUL

Cum? Eu, eu? Cînd un evreu şi-un musulman îmi ţin Să fie ceea ce ei sînt — evreu Şi musulman — numai creştinul să Nu aibă drept a fi creştin?

SALADIN

(şi mai serios)

Creştine,

Fii liniştit!

TEMPLIERUL

(calm)

Simt toată greutatea

Dojanei ce o pune Saladin în ăst cuvînt.

Ah, dac-aş şti cum Asad

În locul meu s-ar fi purtat!

SALADIN

Nu mult Mai bine! Bănuiesc, vifornic ca

Şi tine. Cine însă te-nvaţă

C-o vorbă să mă mituieşti, cum o
Făcea şî el? Desigur, dacă toiul

E-aşa cum spui, eu însumi nu m-aş
Putea descoperi în Natan, dar
Mi-e prieten. Cei ce-mi sînt prieteni
La harţă să nu cadă între ei!
Îngădui să te-ndrum? Ascultă, nu-l
Da pradă fanatismului plebeu!
Treci sub tăcere vina care clerul
Mi-ar cere s-o răzbun asupra lui.
Nu face pe creştinul numa-n ciuda
Unui evreu sau musulman!

TEMPLIERUL

Nu-i prea Tîrziu; dar numai datorită setei
De sînge-a patriarhului, a cărei
Unealtă mă-ngrozii să fiu.

SALADIN

Cum? Ce? Te-ai dus la patriarhul mai de zor
Decît la mine?

TEMPLIERUL

În furtuna mare
A pasiunii şi în val-vîrfejul

Nehotărîrii. Iartă-mă! Mi-e teamă
Că-n mine nu vei mai găsi de-acum Nimic din Asad!

SALADIN

Totuşi, însăşi teama Aceasta! Cred că ştiu din ce scăderi Creşte virtutea noastră. S-o cultivi Pe-aceasta mai întîi, c-atunci -nimic Scăderile nu-ţi strică-n ochii mei.

Dar du-te, caută pe Natan, cum

Şi el te caută, şi adu-mi-l.

Să vă-nţelegeţi vreau. Dacă la fată

Ţi-e gîndul, fii pe pace.

Ea-i a ta! Iar Natan trebuie s-o simtă că Era-ntr-un fel în drept să crească un Copil creştin şi fără carne

De porc! Ei, du-te!

(Templierul pleacă, Sittah se ridică de canapea.)

Scena 5

Saladin şi Sittah

SITTAH

Foarte ciudat!

SALADIN

Dă, foarte! Spune-mi Sittah,

N-a fost Asad un brav, frumos bărbat?

SITTAH

De-a fost aşa şi dacă la portret

N-a stat model chiar templierul! Dar Cum ai uitat, cum ai putut uita

Să-l iscodeşti cine-s părinţii lui?

SALADIN

Şi mamă-sa îndeosebi! De n-a
Umblat cumva pe-aici vreodată? Nu-i Aşa?

SITTAH

Ce bine-o-ntorci.

SALADIN

Nimic mai cu Putinţă. Căci Asad era bine
Primit de prea frumoasele creştine,
El însuşi pătimaş le căuta
Că zvon a început odat' să umble...

Dar despre astea bucuros nu se Vorbeşte. însă mi-e de-ajuns: e-aici! Iarăşi aici! Cu toate toanele,
Şi cu scăderile e înc-o dată
Aici. Ah, Natan trebuie numai
Decît fata să-i dea. Ce zici?

SITTAH

Să-i dea
Ce vorbă! Să i-o lase!

SALADIN

Da, desigur. Ce drept mai are Natan, da, ce drept Asupra ei, de-ndată ce el nu-i
E tată? Cel ce astfel i-a salvat

Viaţa, intră singur el în dreptul
Acelui ce viaţă-i dete.

SITTAH

Cum
Ar fi, ah, Saladin, să ieie numai
Decît la sine fata? Ceea ce
Ar însemna numai s-o iei unui Proprietar fără de drepturi.

SALADIN

E
Nevoie oare de aceasta?

SITTAH

Nu-i
Neapărat nevoie! Numai draga
De nerăbdare mă îndeamnă-asemeni Sfat să-ţi dau. Despre anumiţi bărbaţi Aş vrea să ştiu pe cît mai repede
Ce fel de fete ar putea iubi.

SALADIN

Trimite-atuncea după ea, să vină.

SITTAH

Îmi este-ngăduit s-o fac?

SALADIN

Fireşte,
Pe Natan însă să mi-l cruţi. Să nu-şi Închipuie că vrei cu silă să-l
Desparţi de ea.

SITTAH

Ah, nici o-ngrijorare! **SALADIN**

Va trebui-n răstimp să văd pe unde Intîrzie Al-Hafi.

Scena 6

Scena: vestibul în casa lui Natan, deschis spre palmieri, ca în scena întîia din primul act. O parte din mărfurile şi lucrurile preţioase, desfăcute. Natan şi Daia.

DAIA

Ce minunate-s toate, şi alese!

Totul, cum numai dumneavoastră ştiţi Să îmbiaţi. Unde se ţese stofa

De-argint cu tiv de aur şi ce costă? Veşmînt, i-aş zice, de mireasă. Nici o

Regină n-ar putea să şi-l dorească

Mai altfel.

NATAN

Un veşmînt? De ce chiar de. Mireasă?

DAIA

Dumneavoastră, de, la asia
Nu v-aţi gîndit, cînd cumpărarăti- stofa. Dar, Natan, asta-i şi nu alta, ca
Făcută-a fi veşmînt unei mirese..
Cîmp alb: icoana nevinovăţiei!
Şi rîuri aurii, ce mi-l străbat:Icoana bogăţiei! Minunat!

NATAN

Ce glume-arunci? Şi despre-al cui veşmînt De nuntă îmi vorbeşti cărturăreşte?
Eşti tu, mireasă?

DAIA Eu?

NATAN

Dar cine?

DAIA

Eu?
Ah, dragă Doamne!

NATAN

Cine alt? Şi despre
Al cui veşmînt de nuntă îmi vorbeşti?
Căci totul e al tău. Da, tot ce vezi.

DAIA

Al meu? Al meu? Nu-i pentru Reha? **NATAN**
Ce pentru Reha am adus, e-n altă

Grămadă. Ei, adună-ţi lucrurile.
Hai, ia-ţi calabalîcul.

DAIA

Ah, mă ispiteşte! Dar fie bogăţiile întregii
Acestei lumi, nimic n-ating, de nu-mi
Juraţi întîi că folosiţi prilejul
Cum un asemeni cerul nu vă-mbie
A doua oară!

NATAN

Eu, să folosesc
Prilejul? Ce prilej? Şi cum?

DAIA

Oh, nu!
Vă mai prefaceţi! În puţine vorbe:
Pe Reha o iubeşte templierul.
Să nu mai staţi la gînduri: daţi-i-o!
Să aibă astfel un sfîrşit păcatul
Ce sub tăcere nu mai pot să-l trec.
Ajunge fata iar printre creştini, ca să
Devină iar ce este şi să fie
Din nou ce-a fost, şi dumneavoastră-atunci
Cu binele nemăsurat ce ni-l
Făcurăţi, nu aţi adunat numai
Cărbuni aprinşi pe creştet.

NATAN

Iarăşi vechiul Ah, vechiul cîntec? Doar pe-o nouă strună Cîntat, ce n-o să ţină, după cum

Mă tem.

DAIA Cum asta?

NATAN

Templierul, mie Mi-ar fi pe voie, şi i-aş da pe Reha,
Mai mult decît oricui pe lume. Dar,
Să vezi. Mai aibi răbdare!

DAIA

Eu? Răbdare? Răbdare este-al dumneavoastră cîntec?

NATAN

Răbdare numai, doar puţine zile!

Priveşte, cine vine'dintr-acolo?

E un călugăr? Du-te,-ntreabă-l, ce

Doreşte.

DAIA

Oare ce doreşte?

(Se duce spre călugăr şi-l întreabă.)

NATAN

Dă-i
Ceva, mai înainte de a cere.
(Dac-aş putea întîi pe templier
Să-l iscodesc, fără de-ai spune cauza Zeloasei mele

curiozităţi.
Căci de i-o spun, şi dacă bănuiala

Se dovedeşte-a fi fără temei,
Pe tatăl eu l-am pus în joc degeaba.)
Ce este?

DAIA

Vrea să vă vorbească.

NATAN

Ei,
Cheamă-l, şi pleacă-apoi.

Scena 7

NATAN

(Ce bucuros
Aş rămînea şi mai departe tatăl Rehei.
Şi oare n-aş putea să mai
Rămîn, chiar dacă încetez a mă
Numi aşa? Ea ar urma să mă
Numească astfel, dac-ar şti cu cîtă,
Cu cîtă bucurie tată eu l-aş fi.) —
Frate, cu ce vă pot sluji?

CĂLUGĂRUL

Cu prea puţin. Mă bucur, domnule
Natan, că sînteţi sănătos.

NATAN

S-ar spune
Că mă cunoaşteţi?

CĂLUGĂRUL

Ei, dar cine nu vă Cunoaşte? Numele voi vi l-aţi pus
In mîna-atîtor oameni, apăsat.
Şi-n mîna mea îl ţin, de-atîţia ani.

NATAN

(Întinzînd mîna spre punga sa)

Vino, să-l mai împrospătez puţin.

CĂLUGĂRUL

Vă mulţumesc, ar fi spre paguba
Cuiva, al unor semeni mai săraci
Nu mai primesc nimic, îngăduiţi
Să vă împrospătez numai puţin
În amintire numele ce-l port.
Căci şi eu m-aş putea mîndri de a
Fi pus în mîna dumneavoastră ceva
Ce nu era tocmai de dispreţuit.

NATAN

Iertaţi. Mă ruşinez... Şi ce anume?

Luaţi în schimb drept pocăinţă Răscumpărare-n preţ de şapte ori

Mai mare!

CĂLUGĂRUL

Mai întîi să ascultaţi

Puţin, cum azi de-abia mi-am amintit

De un zălog ce v-am încredinţat

Cîndva.

NATAN

Zălog încredinţat, cînd? Mie?

CĂLUGĂRUL

Sălăşluiam ca eremit, puţin

În urmă, nu tocmai departe de

Ieriho, la Carantana, cînd

O ceată de tîlhari arabi chilia
Şi paraclisul mi-au distrus, cu ei
Răpindu-mă. Noroc că am scăpat
Şi am găsit la patriarhul nostru
Un adăpost. Mult l-am rugat să-mi dea
Un alt locşor de sihăstrie, unde
Să pot sluji-n singurătate pîn-la
Sfîrşitul vieţii mele-aceluia
Ce Dumnezeu îmi este.

NATAN

Stau pe jar
Bunule frate, mai degrabă spune-mi,
Zălogul! Da, zălogul ce mi-ai fost
Încredinţat!

CĂLUGĂRUL

Numaidecît, domnule Natan!
Ei, patriarhul îmi promise.
O chilioară-n sihăstria Tabor,
De-ndat-ce una s-ar goli şi în
Răstimp mă reţinu în mănăstire.
Acuma sînt aci, domnule Natan,
Şi-n fiecare zi de-o sută de ori
La Tabor mă doresc, căci patriarhul
Mă foloseşte pentru-atîtea treburi
De care mare scîrbă mă cuprinde.
Spre pildă...

NATAN

Rog, sfîrşîţi o dată!

CĂLUGĂRUL

Da, numaidecît. Azi bunăoară
O şoaptă cineva i-aduse la
Ureche, c-ar trăi prin preajmă un
Evreu, care ar creşte o creştină
Ca fiică-a sa.

NATAN *(emoţionat)*

Cum?

CĂLUGĂRUL

Să mă ascultaţi
Pîn- la sfîrşit. Cum patriarhul mă
Însărcina să dau de urmă grabnic
Evreului, înfuriindu-se
Groziav de-această făr' delege care
Păcat lui i se pare, cel mai mare
'Mpotriva spiritului sfînt, păcat
Cum altul nu-i mai greu, — dar mulţumită
Lui Dumnezeu prea bine noi nu ştim
În ce constă acest păcat; iată
Că-n mine se trezeşte cugetul!
Şi-mi vine-n minte că odat' cîndva
Eu însumi am putut să dau prilej
Ăstui păcat de neiertat. Să-mi spuneai,
Acum vreo optsprezece ani nu v-a
Adus un călăreţ un pui de om, o
Copilă ce avea doar săptămîni?

NATAN

Ce-ntrebi? Ei da, desigur...

CĂLUGĂRUL

Mă vedeţi?

Uitaţi-vă la mine. Călăreţul Acela-s eu!

NATAN

Da, dumneavoastră?

CĂLUGĂRUL

Domnul
Ce m-a trimis să vă aduc fetiţa
Era un domn de Filnek, Wolf de Filnek.

NATAN

E-adevărat,

CĂLUGĂRUL

Deoarece murise
Mama copilei, şi cum tatăl cred
Că trebuia să plece-n luptă grabnic
Spre Gazza, v-a trimis fetiţa. Oare
Nu vă-ntîlnii chiar în Darun?

NATAN

Tocmai
Aşa.

CĂLUGĂRUL

Chiar de mirat n-ar fi, să mă
Înşele amintirea, căci avui
Atîţia bravi stăpîni, iar ăstuia-i
Slujii scurt timp. Curînd după aceea

Căzu la Askalon. Domn drag mi-a fost.

NATAN

Domn drag. Da, da! Multe îi datoram
Şi eu, căci nu o dată m-a scăpat
De ascuţişul spadei!

CĂLUGĂRUL

Ah, frumos!
Atunci cu-atît mai bucuros, desigur,
De copilița lui v-aţi îngrijit.

NATAN

Da, să mă credeţi.

CĂLUGĂRUL

Unde e acum?
Doar nu s-a stins în drumul vieţii? Spuneţi
Mai bine că ea n-a murit.
Dacă îndeosebi un altul despre-acestea
Nimic nu ştie, — atunci sînt bune toate.

NATAN

Credeţi?

CĂLUGĂRUL

Aveţi încredere în mine!
Vedeţi, aşa gîndesc eu, Natan! Dacă

Cu binele ce cred că-l fac, un rău
Mare de tot, vecin, se mărgineşte,
Atunci înclin sa nu fac binele,
Căci răul îl cam ştim ce este, dar
Nici pe departe binele. Era
Firesc mica creştină să o creşteţi
Cu grijă ca pe-o fiică-a dumneavoastră.
Aceasta-aţi şi făcut-o, cu iubire,
Fidel. Şi-acum aţi merita răsplată.
Să mă-nţelegeţi. Da, neapărat,
Aţi fi făcut poate mai bine, dacă
Fetiţa-aţi fi crescut-o ca creştină.
Dar poate că aşa n-aţi fi iubit
îndeajuns copilul unui prieten.
La vîrsta lor, copiii însă au
Nevoie de iubire, mult mai mult
Decît de creştinism. Da, de iubire,
Chiar dac-ar fi a unui animal
Sălbatic. Pentru creştinism mai au ei
Timp. Iar dacă fetiţa a crescut
Sub ochii voştri, sănătoasă şi
Evlavioasă," ea oricum în ochii
Lui Dumnezeu tot rămînea ce de la
'Nceput fusese. Oare creştinismul
N-a fost clădit pe legea evreiască?
M-a supărat adesea pîn- la lacrimi.
Cum pot creştinii într-atît să uite
Că însuşi Domnul nostru-a fost evreu.
Bunule frate, să-mi fiţi martor, dacă Făţărnicia, ura,
împotrivă-mi.
S-ar ridica pentru o faptă... ah...
Pentru o faptă — numai dumneavoastră
S-o ştiţi! Dar
în mormînt s-o duceţi! încă

Nu m-a-ncercat vreodată vanitatea
S-o povestesc şi altuia. Doar vouă
V-o spun, evlavioasei simplităţi
Ce singură-nţelege faptele
Pe care un om smerit le poate face.

CĂLUGĂRUL

Ce tulburat şi-adînc mişcat îmi sînteţi,

Şi ochiul dumneavoastră lăcrimează!

NATAN

M-aţi întîlnit la Darun cu copilul.
Nu bănuiţi însă că doar puţin,
C-o zi mai înainte,-n Gath creştinii Măcelăriseră pe toţi evreii,
De-a valma, cu femei, copii şi că
Soţia mea era şi ea printre
Aceştia, cu cei şapte fii ai mei,
Ce-adăpostiţi în casa frate-meu
Cu toţii-au ars.

CĂLUGĂRUL

Oh, Dumnezeule!

NATAN

Cînd aţi sosit, zăcusem nopţi şi zile

În pulbere — cenuşă — amar plîngînd. Plîngînd? M-am judecat cu Dumnezeu,

Din minţi ieşindu-mi, lumea-am blestemat Creştinătăţii nempăcată ură

Eu i-am jurat.

CĂLUGĂRUL

Vă cred! Şi cum vă cred! **NATAN**

Dar judecata mi-se-ntoarse iar,
Pe-ncetul, şi-mi vorbi cu blîndă voce:
„Şi totuşi este Dumnezeu! Şi totuşi
A fost şi-o hotărîre-a lui aceasta!
Vino, şi tălmăceşte-n faptă ce
încă de-atîta timp ai priceput,
Şi ceea ce de tălmăcit în fapte
Mai greu nu e, decît de priceput.
Tu poţi, de vrei! Ridică-te!" — Eu m-am
Sculat strigînd spre DumnezeuDoar tu să vrei să vreau!" Şi-n clipa-aceea
Descălecînd în fată-mi, dumneavoastră
Copilul mi-aţi întins, pe care îl
Ţineaţi ascuns. Ce-atuncea noi ne-am spus
De mult eu am uitat. Atît mai ştiu,
Luai copilul, în sălaşul meu,
Îl sărutai, îngenuncheai, şi într-un
Hohot de plîns zisei:,,O, Doamne, după...
Cei şapte, — acuma iarăşi unul!"

CĂLUGĂRUL

Natan!
îmi sînteţi un creştin! Da, un creştin!
Cum altul nu a fost mai bun vreodat'!

NATAN

Norocul nostru! Ceea ce pe mine
Creştin mă face-n ochii dumneavoastră,
Vă face-n ochii mei evreu! Dar să
Curmăm înlăcrimarea. E grabnică
Nevoie-aici de-o faptă. Şi
Cu toate că iubire înşeptită
De-această unică, străină fată
Strîns mă legă, cu toate că doar gîndul
De-a-mi pierde înc-o dat' cei şapte fii
Pe ea pierzînd-o, mă ucide: iată
De-o cere Providenţa iarăşi de
La mine, mă supun.

CĂLUGĂRUL

Tocmai aceasta
Voiam, la rîndu-mi, să vă sfătuiesc
Şi eu, şi văd că bunul vostru spirit
V-a îndemnat mai grabnic.

NATAN

Oricum însă N-aş vrea întîiul tras-
împins să mi-o Răpească.

CĂLUGĂRUL

Nu, nici vorbă!

NATAN

Cine n-are Drepturi mai mari asupra ei ca mine,

Ar trebui să aibă cel puţin

Drepturi mai vechi.

CĂLUGĂRUL Desigur!

NATAN

Drepturi ce
Sîngele însuşi şi natura
Le dă.

CĂLUGĂRUL

Aceasta-i şi părerea mea.

NATAN

Atunci numeşte-mi pe bărbatul care

Îi este rudă, frate, unchi sau văr,

Sau altceva din seminţie: nu Mă-mpotrivesc să-i dau pe-aceea ce

A fost făcută şi crescut-a fi Podoabă-oricărei case şi credinţe.
Nădăjduiesc că ştiţi despre acesta

Şi seminţia lui, oricum mai mult.

CĂLUGĂRUL

Bunule Natan, anevoie pot
Să ştiu mai multe, căci doar scurtă vreme
Am fost în slujba lui.

NATAN

N-aţi şti măcar
Din care seminţie i-a fost mama?
N-a fost cumva din neamul Staufilor?

CĂLUGĂRUL

Se poate.

Da, aşa îmi pare.

NATAN

Nu se
Numea fratele ei Conrad de Staufen?
Era templier?

CĂLUGĂRUL

De nu mă-nşel. Dar staţi! Îmi amintesc acum că mai păstrez
O cărţulie de la fostul meu Stăpîn.
I-am scos-o din pieptar, cînd l-am Înmormîntat la Ascalom

NATAN

Ei,?

CĂLUGĂRUL

Un Ceaslov era,
Mi-am zis: acesta poate
Să fie încă de folos unui
Creştin. Nu mie însă, că eu nu
Ştiu să citesc.

NATAN.

Dar despre carte,ce
Mai ştii?

CĂLUGĂRUL

Stau scrişi în ea, cum mi s-a spus, La început şi la sfîrşit, toţi cei

Din neamul lui şi-al ei, scrişi chiar de mîna Celui ce domn mi-a fost.

NATAN

Fugiţi şi-aduceţi Degrabă cărţulia. Aur dau

Cît e de grea, şi mii de mulţumiri!

Fugiţi şi-aduceţi-o!

CĂLUGĂRUL

Prea bucuros!

Dar e-n arabă ceea ce a scris Domnul în ea;

(Pleacă.)

NATAN

Totuna-mi e**.** S-o văd! Ah, Doamne, dacă fata aş putea

Să mi-o mai ţin şi astfel să**-**mi răscumpăr

Un ginere! Dar anevoie! Fie,

Precum e dat să fie! Cine însă

La patriarh umblă cu şoapta? N-oi

Uita să-ntreb. Doar n-a fi Daia? Daia?

Scena 8

Daia şi Natan.

DAIA

(grăbită şi perplexă)

Gîndiţi, numai puţin, o, Natan!

NATAN

Ei?

DAIA

S-a speriat cumplit copila, cînd
Află că după ea venise...

NATAN

Cine?
Trimisul patriarhului?

DAIA

Al sorei
Sultanului.

NATAN

Nu patriarhul a
Trimis?

DAIA

Nu auziţi? Prinţesa Sitfcah, Prinţesa a trimis.

NATAN

Cum? După cine? Cum? După Reha? Sittah a trimis?
Ei, dacă Sittah a trimis, ea însăşi,
Nu patriarhul...

DAIA

Dar de ce vă vine-n gînd Chiar patriarhul?

NATAN

Cum de ce? N-ai prins Încă nimic din partea asta? Nici
Vreo şoaptă nu i-ai furişat?

DAIA

Eu? Lui?

NATAN

Unde-s trimişii?

DAIA

Dincolo, în faţă.

NATAN

Din prevedere însumi-vreau să stau
Cu ei de vorbă. Numai patriarhul
De n-ar fi-n joc!

(Pleacă.) **DAIA**

De altceva mi-e teamă Acum! Doar nu cumva această fată,
Unica presupusă fiică-a unui
Evreu bogat e bună şi pentru

Un musulman?! Mi-o pierde — u-iu-iu

Mi-o pierde templierul, dacă... dacă Nu îndrăznesc încă un pas să fac: Ei însăşi să-i descopăr cine este! Voi folosi întîia clipă cînd

Noi două singure vom fi, în timp ce

Voi însoţi-o. Un cuvînt rostit

În treacăt n-are ce să strice. Da! Acum, ori niciodată! Fă-o, Daia!

(Se duce după Natan.)

ACTUL V

Scena 1

Scena: o odaie în palatul lui Saladin, în care au fost aduse pungile cu bani ce mai pot fi văzute,
Saladin, şi apoi diferiţi mameluci.

SALADIN (*intrînd)*

Zac încă banii-aci. Şi nimenea

Nu ştie unde e dervişul care

Pesemne stă pe undeva la şah;

De-l face poate a uita de sine

De ce- de mine n-ar uita? E-hei!

Răbdare numai! Noutăţi? Vreo veste?

UN MAMELUC

Sultane, o veste mult dorită-aduc,
De bucurie! Caravana din
Kahira vine, a sosit cu un
Tribut al Nilului pe şapte ani!

SALADIN

Ei, bravo, Ibrahim! îmi eşti un crainic Într-adevăr binevenit!
Ha! În Sfîrşit!
Îţi mulţumesc pentru buna Solie!

MAMELUCUL *(aşteptînd)*

(Daţi-o numai, că sînt vrednic!) **SALADIN**

Ce mai aştepţi? Poţi să te duci.

MAMELUCUL

Şi alt
Nimic binevenitului?

SALADIN

Ce alt?

MAMELUCUL

Bunului crainic nici o plată?
Plinea Soliei nu i-o-ntindeţi?
Eu aş fi întîiul sol pe care Saladin îl
Plăteşte doar cu vorbe? Slavă-ar îi
Şi-aceasta, de a fi întîiul crainic
Faţă de care Saladin a fost

Zgîrcit!

SALADIN

Ia-ţi numai punga, uite, de
Acolo!

MAMELUCUL

Nu, nu-mi trebuie! Chiar dacă Mi-aţi da acuma toate pungile.

SALADIN

Ah, încăpăţînatule! Vino.Incoa!

Ai două pungi. Se duce? Cum?

Vrea să mă-ntreacă în nobleţe? Căci

Lui. trebuie să-i fie mult mai greu

A renunţa, decît îmi este mie

Să dau! Ah, Ibrahim! Dar ce-mi veni.

Scurt înainte de a părăsi
Acestea toate, de-a voi să fiu
Altfel decît am fost pînă aci? Nu
Vrea Saladin ca Saladin să moară?.
Atunci el nici ca Saladin să nu
Trăiască!

UN AL DOILEA MAMELUC

În sfîrşit, sultane!

SALADIN

Dacă
Vii numai pentru a-mi vesti...

AL DOILEA MAMELUC

Că din
Egipet a sosit transportul, în
Sfîrşit!

SALADIN

Ştiam.

AL DOILEA MAMELUC

Venii deci prea tîrziu I

S ALADIN

De ce spui: prea tîrziu? Ia pentru bunul Tău gînd o pungă, două...

AL DOILEA MAMELUC

Fac chiar trei!

SALADIN

Aşa e, te pricepi la socoteli!

Dar ia-le numai!

AL DOILEA MAMELUC

Va veni însă

Şi un al treilea, de va putea

Să vie altfel.

SALADIN

Cura? Ce vrei să spui?

AL DOILEA MAMELUC

Ca sa vedeţi! Şi-a frînt desigur ceafa! De-ndată ce am fost, cei trei, destul

De siguri de sosirea caravanei,

Porni la goană fiecare. Cel

Din frunte de pe cal căzu, şi astfel
Eu înainte-ajung, şi-oi rămînea
În frunte pînă în oraş, pe unde Linguşitorul Ibrahim cunoaşte
Mai bine, însă, străzile.

SALADIN

Ah, cel
Căzut! Amice, cel căzut! Să mi-l Întîmpini — tot călare!

AL DOILEA MAMELUC

Da, numai
Decît! Şi dacă mai trăieşte-mpart

Cu el pe jumătate-aceste pungi!

(Pleacă.)

SALADIN

Iată ce bun, ce nobil şi acesta!

Mai are cineva asemeni mameluci?

Şi nu mi-ar fi îngăduit să cred

Că ei îmi vor putea sluji, chiar drept

Exemplu? Dar să-nlături orice gînd

De-a-i mai obişnui cu altceva.

Pînă la urmă...

UN AL TREILEA MAMEIUC

Saladin, sultane!

SALADIN Eşti tu cel ce căzu?

AL TREILEA MAMELUC

Nu. Eu vestesc Numai că-ndrumătorul caravanei
Emirul Mansor de pe cal coboară...

SALADIN

Aduceţi-l aici! Mai repede! Dar iată-l că-i aci!'

Scena 2

mirul Mansor şi Saladin.

SALADIN

Bine-ai venit
Emire! Cum a fost? Ah, Mansor, mult Te-am aşteptat!

mAnsor

Acest răvaş arată
Ce tulburări anume-a trebuit
Abulkassem la Thebais să stingă,
Mai înainte de-a putea de-acolo
Iar să pornim. Grăbii, pe cît putui,
Încoace mersul.

saladin

Pe cuvînt te cred.
Dar ia, bunule Mansor, ia numai
Decît acoperire proaspătă

Şi noi însoţitori, căci mai departe
Va trebui să pleci în grabă, partea
Mai mare-a banilor ducînd-o spre
Liban, unde aşteaptă tată-meu.

mansor

O fac, şi foarte bucuros.

saladin

Să-ţi iei
O pază nu prea slabă. Căci în preajma
Libanului primejdie pîndeşte.
N-ai auzit? Se mişcă iar templierii!
Să fii cu ochii-n patru, Vino. Unde-ți Adastă caravana? Vreau s-o văd,
Să ană-ngrijesc eu însumi de plecare.
Apoi mă duc la Sittah.

Scena 3

Scena: palmierii în faţa casei lui Natan, unde Templierul se plimbă.

TEMPLIERUL

Oricum, în casă n-oi intra. El se
Va arăta în cele de pe urmă.
Eram văzut degrabă, bucuros,
Mai ieri, alaltăieri. Sau voi vedea
Şi asta? Poate-mi dă oprelişte

De-a mă plimba prin fata casei sale!

Hm! Dar supărăcios mai,sînt! Ce mă

Făcu să mă-ntărît aşa-mpotrivă-i? îmi spuse doar că nu-mi refuză încă

Nimic. Iar Saladin luă asupra-şi

Să-l pregătească, să-l înduplece.

Sau poate este-n mine cuibărit

Creştinul mai adînc decît în el

Evreul? Cine se cunoaşte ca-n
Oglindă netedă? De ce nu i - aş
Îngădui neînsemnatul furt
Ce şi-l făcu prilej de-a alunga
Pe un creştin? Desigur nu e mic
Furt, o asemeni creatură! Nu!
O creatură? Dar a cui? A cui?
Neîndoios că nu a sclavului,
Ce blocul l-a adus pe ţărmul sterp
Al vieţii, ca să plece-apoi. E mai
Curînd a cioplitorului, care
Închipui în blocul aruncat
Figura ei divină! Tatăl Rehei,
Adevăratul, ah, rămîne totuşi,
În veci, în veci, evreul, în pofida
Creştinului ce-o procrea. Şi dacă
Mi-o închipui numai iac-aşa
Ca o creştină fetişcană, fără
De toate acele însuşiri pe care

Doar un asemenea evreu putu
Să i le deie, spune-mi inimă,
Ce-anume-ar rămînea în ea, să-ţi placă? Nimic. Puţin.Chiar zîmbetul n-ar fi
Decît o moale tresărire-a unor
Muşchi, şi nevrednic el ar fi de vraja
Cu care-n colţul gurii ei se-mbracă.
Nu, nici surîsul ei.Căci mai frumos
Surîs văzui, cum pentru-o glumă, pentru
O linguşire sau galanterie
Se cheltueşte! Fermecatu-m-a
Şi-acela? Sau stîrnitu-mi-a dorinţa
De-a-mi risipi viata-n raza lui?
Nu-mi amintesc. Şi ciudă port eu totuşi
Aceluia ce preţul mai înalt
I-l dete? Cum? De ce? Sînt vrednic oare
De-acea batjocură cu, care mă
Lăsă să plec, sultanul? E. destul
De grav că Saladin putu s-o creadă.
Ce mic i-am apărut, desigur! M-am
învrednicit de tot dispreţul! Şi,
Acestea toate pentr-o fată? Curd!
In felu-acesta nu mai merge! Schimbă
De cîrmă! Flecăreala Daiei cel
Puţin rămîne greu de-adeverit.
Iată că vine cufundat în vorbă
Ieşind din casă! Ha! Cu cine? Cum?
Cuc fratele călugăr? Ha! Atunci
A şi aflat camTrădat şi patriarhului.
Ce-ncurcături făcui, bicisnicul
De mine! Cum? O- singură scînteie
A pasiunii, ce ne paşte, poate
Să ardă creierul de-a-ntregul?! Hei,

Mai repede, să mi te hotărăşti
Ce faci! Vreau mai deoparte să aştept.
Poate călugărul îl lasă singur.

Scena 4

Natan şi Călugărul.

NATAN

(*apropiindu-se)*

Frate, vă mulţumesc din inimă.

CĂLUGĂRUL

Eu dumneavoastră, de asemeni.

NATAN

Cum?

Şi pentru ce? Pentru-ncăpăţînarea
De-a vă-mbia ce nu doriţi? Da, dacă
'Ndîrjirea dumneavoastră, de asemeni
S-ar fi-nmuiat! Şi dacă-n nici un chip
N-aţi vrea cu sila mai bogat să fiţi
Ca mine.

CĂLUGĂRUL

Cartea nu-i a mea, e-a fetei. E-ntreaga moştenire-a ei, paternă.

Oricum, e cineva cu ea mereu,

Şi-acela... sînteţi dumneavoastră. Ah,

Dea Dumnezeu să nu vă pară rău
Vreodat', de-a fi făcut atîtea pentru ea

NATAN

Să-mi pară rău vreodat'? Nu, niciodat'!
Să nu vă faceţi griji!

CĂLUGĂRUL

Ei, ei! Vedeţi!
Şi totuşi, patriarhii, templierii...

NATAN

Aceştia n-ar putea să-mi facă rău,
Atît ca să regret ceva, necum
Aceasta. Sînteţi oare-atît de sigur
Că e un templier cel ce aţîţă
Pe patriarh?

CĂLUGĂRUL

Aproape că un altul
Nici n-ar putea să fie. Căci a fost
Un templier cel ce vorbi scurt timp
Cu el mai înainte. Ceea ce
Am auzit pe urmă... de!

NATAN

Dar este-n Ierusalim în clipa asta numai
Un singur templier. Îl ştiu. Mi-e prieten
Un tînăr, nobil şi deschis bărbat!

CĂLUGĂRUL

Acelaşi trebuie să fie! Căci
Vedeţi, nu-i totdeauna potriveală
Întrece eşti şi ceea ce în lume
Ar trebui să fii.

NATAN

Aşa e, din
Păcate! Facă deci oricine răul
Sau binele de care e în stare!
Cu cartea voastră, frate, eu ţin piept
Oricui; cu ea mă duc de-a dreptul!
Sultan!

CĂLUGĂRUL

Vă spun noroc! De-aici însă
Vă părăsesc.

NATAN

Şi nici măcar nu aţi
Văzut-o? Dar veniţi, întoarceţi-vă
Cît mai degrabă! Ah, patriarhul
Azi cel puţin de n-ar afla nimic! Dar ce? Spuneţi-i ce doriţi şi astăzi!

CĂLUGĂRUL ***(Pleacă.)***

Eu nu. Şi rămîneţi cu bine!

NATAN

Să
Nu ne uitaţi, iubite frate. Doamne!
De ce nu pot să cad aicea în
Genunchi numaidecît sub cerul liber?
Cum se desface de la sine nodul

De care-atîta mă temeam! O, Doamne!
Cît de uşor îmi este-acuma, cînd
Pe lume nu.mai am nimic de-ascuns!
In faţa oamenilor pot acum
Să umblu liber ca şi-n faţa ta,
Ce singur nu eşti nevoit pe om
Să-l judeci după fapte, care numai
Arareori sînt ale sale, Doamne!

Scena 5

Natan şi Templierul care vine dintr-o parte spre ei.

TEMPLIERUL

Hei, Natan, aşteptaţi! Luaţi-mă
Cu dumneavoastră!

NATAN

Cine strigă, cine?
Îmi sînteti dumneavoastră, cavalere?
Unde mi-ati fost, că nu v-am întîlnit
La Saladin sultanul?

TEMPLIERUL

Rătăcit-am
Pe-acelaşi drum, dar nu v-ati supărat?.

NATAN

Eu nu. Dar Saladin...

TEMPLIERUL

Tocmai plecarăţi.

NATAN

Şi i-aţi vorbit? Atunci e bine.

TEMPLIERUL

Însă
Parcă ar vrea să stea de vorbă
Cu amîndoi.

NATAN

Cu-atît mai bine. Iacă,
Veniţi cu mine. Căci la dînsul mă
Duceam.

TEMPLIERUL

Natan, pot să vă-ntreb de cine V-aţi despărţit?

NATAN

Cum? Poate nu-l cunoaşteţi?

TEMPLIERUL

N-a fost nevinovatul, fratele, Călugărul pe care
patriarhul
Îl foloseşte drept iscoadă?

NATAN

Poate.
Oricum, stă-n preajma patriarhului.

TEMPLIERUL

E un şiret, ce-şi ştie ale sale.
Cînd pregăteşte vreo ticăloşie,

Trimite înăuntru simplitatea.

NATAN

Simplicitatea proastă, nu pe cea Evlavioasă.

TEMPLIERUL

Nici un patriarh

Nu crede-n cea evlavioasă.

NATAN

Pentru
Acest simpluț stau chezăşie
Eu. Nu va ajuta pe patriarhul
Să ducă la îndeplinire vreo
Ticăloşie.

TEMPLIERUL

Se preface astfel.

Dar despre mine nu v-a spus nimic

NATAN

Nimic anume despre dumneavoastră.

Cred că nici numele nu vi-l cunoaşte.

TEMPLIERUL

Da, anevoie mi l-ar şti.

NATAN

Dar despre
Un templier el totuşi îmi vorbi...

TEMPLIERUL

Şi ce anume?

NATAN

Nu aş crede că
La dumneavoastră se gîndea.

TEMPLIERUL

Aceasta
Deocamdată nu se ştie. Ce vă
Spunea?

NATAN

Că cineva... că un... m-ar fi
Pîrît la patriarhul său...

TEMPLIERUL

Că v-a
Pîrît? Aceasta-i o minciună, să-mi
Dea voie. Natan, ascultaţi-mă.
Eu nu sînt omul gata a nega.
Ce am făcut, voi recunoaşte c-am
Făcut. Dar nici nu sînt de teapa celor
Ce vor să apere, cu orice preţ
Drept bine şi frumos tot ce-au făcut.
De ce m-aş ruşina de o greşeală?
N-am oare gîndul tare de-a-ndrepta?
Şi nu ştiu pînă unde oamenii
În chipu-acesta pot s-o ducă? Natan,
Să m-ascultaţi! Sînt templierul despre
Care vorbi călugărul şi care
V-ar fi pîrît! Ştiţi dumneavoastră ce
M-a tulburat şi ce-mi aduse-n clocot
Toată fiinţa? Fluşturatecul

De mine! Să m-arunc venii cu trup,
Cu suflet, să m-arunc în braţele Dumneavoastră. Cît de rece însă,
Şi ce domol voi m-aţi primit! Domol
E mult mai grav ca rece! Ah, şi cum
V-aţi străduit să ocoliţi avîntu-mi,
Ce măsurat! Cu ce-ntrebări culese
Aşa, din vînt, voiaţi păreri să-mi daţi
Că îmi răspundeţi! Bine nu-i să mi
Le trec prin minte toate-acestea, dacă Vreau să mă stăpînesc! Auziţi-mă,
O, Natan! Iar în frămîntarea-aceea
Se furişă în urma mea, grăbită,
Ştiţi cine? Daia! Să-mi arunce în
Auz secretul ce mi se păru
C-ar lămuri purtarea dumneavoastră
Atît de enigmatică

NATAN

Ce vreţi
Să spuneţi?

TEMPLIERUL

Ascultaţi pînă la capăt! Închipuire îmi făcui că nu
Aţi vrea să pierdeţi bucuros în mîna
Unui creştin ce-aţi dobîndit prin furt
De la creştini. Şi gîndul îmi veni
Cuţitul să vi-l pun la gît, şi-aceasta

Bine şi făr' de-amînare!

NATAN

Bine?
Dar unde şi în ce-ar fi binele?

TEMPLIERUL

O, Natan, ascultaţi-mă! Desigur,

Bine n-a fost ce am făcut. Căci nici

O vină nu aveaţi. Neroada Daia

Nu ştie ce vorbeşte. Vă urăşte Şi-ncearcă numai să v-amestece

Într-o afacere urîtă! Se prea poate!

Eu sînt un tînăr gură-cască, prea Entuziast la început şi la

Sfîrşit, şi care făptuieşte ori

Prea mult, ori prea puţin! Aceasta-i De-asemeni cu putinţă.
Natan, Natan, Iertaţi-mă!

NATAN

De mă luaţi aşa...

TEMPLIERUL

Şi astfel mă dusei la patriarhul.

Nu v-am numit însă în nici un fel.

Că eu v-aş- fi numit, e o minciună,

Precum spuneam. I-am arătat aşa-n
Deobşte întîmplareâ, spre-a-i afla
Părerile. Nu trebuia să tac
Nici asta, nu încape îndoială;
Deoarece ştiam că patriarhul
E un mişel. De ce nu v-am vorbit
De-a dreptul? Trebuia numaidecît
Biata copilă s-o jertfesc pentru
Primejdia- de-a pierde un asemeni
Părinte? Dar ce are-a face mai
La urmă? Mişelia aceluia,
A patriarhului, mereu aceeaşi,
Mă-ntoarse pe drum scurt la mine însumi.
Să ducem, Natan, pîn-la capăt gîndul.
Ce-ar fi, presupunînd că el v-ar şti
Şi numele? Ce alt mai mult? El poate,
Dacă-i a nimănui, copila să
V-o ia. Din casa voastră poate numai
La mănăstire s-o tîrască. Deci
Daţi-mi-o mie! Daţi-mi-o şi să-l
Lăsăm să vie! Ha! Aş vrea să-l văd
Luîndu-mi — el — femeia! Daţi-mi-o!
Degrabă! Fie ea creştină sau
Evreică, sau nimic din astea două.
Totuna-mi e! N-o să vă-ntreb de asta
Nici azi, nici mai tîrziu vreodat' în toată
Viaţa mea. Oricum, şi orice-ar fii

NATAN

Credeţi pesemne c-aş avea mare Nevoie de-a ascunde adevărul?

TEMPLIERUL

Oricum, şi orice-ar fi!

NATAN

Nu v-am ascuns Nici vouă şi nici altora cari ar

Dori s-o ştie — după cuviinţă —

Că e creştină, fată adoptivă.

De ce nu i-am mărturisit-o ei,

E-o faptă pentru care numai ei

Va trebui să-i cer iertare.

TEMPLIERUL

Nu,
Nici ei! Îngăduiţi-i cu alţi ochi
Să nu vă vadă niciodată, şi
Scutiţi-o de dezamăgirea unei Asemenea descoperiri.
Mai sînteţi încă stăpînu-i unic. Daţi-mi-o! vă rog, o
Natan, daţi-mi-o! Iată,

Eu singur, numai eu v-o pot salva

A doua oară.

NATAN

Da! Ai fi putut.

Acum e prea tîrziu.

TEMPLIERUL

Cum prea tîrziu?

NATAN

Să mulţumim — da, patriarhului...

TEMPLIERUL

Cui? Patriarhului? Să-i mulţumim? Dar pentru ce? S-a-nvrednicit acela De-o mulţumire? Pentru ce?

NATAN

Că ştiu
Cu cine este ea-nrudită, şi-n a
Cui grijă dată poate fi cu toată Încrederea.

TEMPLIERUL

Să-i mulţumească pentru Aceasta cel ce pentru altceva şi
Pentru mai mult i-a mulţumi!

NATAN Vedeţi,
Din mîinile acelor rude veţi
Fi nevoit s-o dobîndiţi de-acum
Şi dumneavoastră, nu din ale mele!

TEMPLIERUL

Sărmană Reha! Cîte ţi se întîmplă!

Ce pentru alţi orfani noroc ar fi, Devine pentru tine nenoroc.

Natan, pe unde sînt acele rude?

NATAN

Pe unde sînt?

TEMPLIERUL

Şi cine sînt?

NATAN

Un frate,
Un frate-ndeosebi i se găsi,
De la acela să o cereţi!

TEMPLIERUL

Cum?
Un frate? Şi ce-i fratele? Soldat?
Un preot? Ah, răspundeţi-mi, să văd Ce pot nădăjdui.

NATAN

Nu e nici una
Nici alta... sau... sau amîndouă la
Un loc. Prea bine încă nu-l cunosc.

TEMPLIERUL

Şi-afară de-aceasta?

NATAN

Un bărbat
Desigur foarte brav, la care Reha
Rău nu se va simţi!

TEMPLIERUL

Şi un creştin, Desigur! Cîteodată nu mai ştiu
Ce trebuie să cred, o Natan, despre Omul ce sînteţi. Nu vă supăraţi!

N-a fi silită ea să joace pe Creştina-ntre creştini, n-a deveni-n
Sfîrşit ce cam de mult se face-a fi?
Grîul curat, ce-l semănaţi, nu-l
Va-năbuşi în cele de pe urmă
Rea buruiană? Sau... sau astea nu
Vă fac vreo grija? Totuşi, ah, îmi spuneţi
Că ea la fratele ei rău nu s-a Simţi?

NATAN

Nădăjduiesc. Dacă la el
De-o lipsă suferi-va, ea ne are
Încă pe noi, pe dumneavoastră şi
Pe mine.

TEMPLIERUL

Oh, ce i-ar putea lipsi
La el fiind? Nu va aduce-un frate Mîncare şi veşminte
surioarei, Zaharicale şi podoabe? Ce-i
Va trebui unei surori mai mult?
Ei, da: şi un bărbat! Dar şi pe-acela
Frăţînele i-l va găsi la timp,
Cum altul nu-i. Cel mai creştin va îi
Şi cel. mai bun! O, Natan, Natan!
Ce înger aţi crescut pe care alţii
De-acum o să vi-l urîţească!

NATAN

Nu,
Să n-aveţi grijă! De iubirea noastră
El fi-va totdeauna îndeajuns.

De vrednic.

TEMPLIERUL

Rogu-vă nu spuneţi asta Despre iubirea mea ce cu nimic

Nu poate fi-nşelată, cu nimic. Dar staţi! Să-mi spuneţi, ştie ea,

Sau bănuieşte măcar ce cu ea Se-ntîmplă?

NATAN

S-ar putea, cu toate că

Nu văd de unde-ar şti.

TEMPLIERUL

Totuna-mi e.

Cu ce primejdii o pîndeşte soarta,

Ea trebuie s-o afle, orişicum,

Chiar de la mine. Gîndul meu de-a nu O mai vedea decît în clipa cînd

A mea pot s-o numesc, putere nu

Mai are-asupră-mi. Mă grăbesc...

NATAN

Staţi, Staţi!

Unde? încotro?

TEMPLIERUL

La ea! Să văd, dacă Destul e de bărbată inima-i

De fată, ca să ia o hotărîre

Ce singură e vrednică de ea.

NATAN

Şi-aceasta-ar fi?

TEMPLIERUL

De dumneavoastră şi De fratele-i să nu se sinchisească De-acum încolo.

NATAN

Şi?

TEMPLIERUL

Să mă urmeze, De-ar trebui prin asta să ajungă.

Soţia chiar a unui musulman.

NATAN

Staţi! Staţi!

Că n-o-ntîlniţi! Ea e la Sittah,
Sora sultanului.

TEMPLIERUL

De cînd? De ce? **NATAN**

De vreţi, puteţi găsi acolo şi
Pe fratele. Veniţi numai cu mine.

TEMPLIERUL

Pe fratele? Pe care? Al Sittei sau

Al Rehei?Lesne s-ar putea să fie
Al amînduror. Dar veniţi, veniţi,
Vă rog.

(îl duce.)

Scena 6

Scena: haremul Sittei. Sittah și Reha conversînd.

SITTAH

Mă bucur tare mult de tine,

Draga mea fată. Nu-mi fi îns-atîta de Sfioasă. Veselă să-mi fii. Şi să-mi Vorbeşti!

REHA Prinţesă!...

SITTAH

Nu. Prinţesă nu. Pe nume zi-mi, pe nume: Sittah, sau
Prietenă, sau surioară, da;
Numeşte-mă măicuţă, ceea ce
Aproape că-aş putea să-ţi fiu. Eşti dulce
Şi tînără, cuminte, credincioasă.
Cîte nu ştii şi cîte n-ai citit!

REHA

Citit, eu? Eu citit? O, Sittah! Poate-ţi

Baţi joc de mica şi neroada soră? Abia-de pot citi!

SITTAH

De-abia, micuţo?

REHA

Citesc puţin din palmă, tatălui. Credeam că îmi vorbeşti de cărţi cu slove.

SITTAH

Da, despre cărţi vorbeam.

REHA

Ei, da, de-acelea
Citesc într-adevăr cam anevoie.

SITTAH

Într-adevăr?

REHA

Da, pe cuvînt. Căci tata Ţine puţin la recea-
nvăţătură,
Ce minţii i se-ntipăreşte doar
Cu semne moarte.

SITTAH

Ah, ce spui? Dar are Dreptate, cel puţin în parte. Şi
Atîtea cîte ştii...

REHA

Din gura sa
Le ştiu şi nu de-aiurea. Şi aş putea
Să-ţi spun cam despre toate, cum, de ce,
Şi cînd m-a învăţat.

SITTAH

În felu-acesta

Totul mai strîns se leagă, căci înveţi

Cu sufletul întreg.

REHA

Desigur că

Şi Sittah a citit puţin sau chiar

Nimic.

SITTAH

Cum adică? Mîndră n-aş fi

Să fie dimpotrivă! Care-i însă

Motivul ce te-ndeamnă-a crede astfel?

Dar să vorbeşti făţiş!

REHA

Ea e firească,

În toate-atît de-asemeni sieşi.

SITTAH

Şi?

REHA

Doar rareori ne lasă cărţile Aşa cum sîntem, spune tata.

SITTAH

Ce om,

Ce om e tată-său!

REHA

Nu este-aşa?

SITTAH Cum nimereşte totul!

REHA

Nu-i aşa?

Şi pe acesta, pe-acest tată...

SITTAH

Doamne

Tu plîngi!

REHA

Şi pe acesta, pe-acest lată Ah, trebuie s-o spun! Ah aer, aer!

(Se aruncă la picioarele Sittei. copleşită de lacrimi.)

SITTAH

Copilo, ce-i? Ce ti se-ntîmplă? Reha!

REHA

Pe-acesta, pe-acest tată, trebuie
Acum să-l pierd,

SITTAH

Să-l pierzi? Pe el? Pe Cum asta? Fii pe pace!

Niciodată! Ridică-te!

REHA

Nu, în zadar te-ai
Îmbiat o prietenă să-mi fii şi soră.

SITTAH

Dar sînt, iată că sînt! Ridică-te,
Chem, altfel, ajutor!

REHA

(care se ridică, stăpînindu-se)

Ah, iartă-mă! Durerea m-a făcut să uit cu totul
Cine, ce eşti! În faţa Sittei nu
Ajută văicăreala, desperarea!
Doar judecata rece, liniştită,

Are cuvînt în faţa ei! învinge

În faţa ei numai ce mintea e în stare-a apăra!

Te temi?

SITTAH

Atunci, de ce

REHA

Ah, prietenă şi surioară! Nu-ngădui, nu-ngădui să mi
Se dea cu sila un alt tată, nu!

SITTAH

Alt tată? Cu de-a sila? Cine
Cine-ar putea aceasta, draga mea?!

REHA

Cine? O, draga mea de Daia, ea,
Ea ar putea să vrea aceasta. Tu,
Tu nu cunoşti pe buna reaua Daia!
Ah, Dumnezeu s-o ierte şi s-o
Răsplătească pentru multul bine, multul
Rău ce-mi făcu!

SITTAH

Rău ţie? Ah, atunci Puţină-i bunătatea-n ea.

REHA

Şi totuşi
Ce bună e! Ce bună!

SITTAH

Cine-i ea?

REHA

Ea? O creştină, ce-n copilărie
M-a îngrijit şi m-a crescut, cum nici
Nu crezi, că lipsa mamei n-am simţit-o
Întru nimic. S-o răsplătească Cel
De sus! Dar care-mi dete şi atîtea,
Atîtea spaime, chinuindu-mă.

SITTAH

Şi cum? De ce? Cu ce?

REHA

Biata femeie — Ţi-am spus că e creştină
— trebuie
Din dragoste pe alţi să chinuiască. E-una din acele exaltate ce-şi
Închipuie că singure cunosc
Adevăratul drum spre Dumnezeu.

SITTAH

Da, înţeleg.

REHA

Şi care îndemnate

Se simt să-ndrume pe-astă cale

Pe orişicine. Nici n-ar putea

Să iacă altfel. Căci, oricum, de este

Adevărat că numai calea-aceasta

E calea dreaptă, cum ar şi putea

Să-şi lase prietenii să umble pe

O altă cale, care duce în

Pierzanie, în veşnicul prăpăd?

Ar trebui să fie cu putinţă

Pe-acelaşi om deodată să-l iubeşti

Şi să-l urăşti. Dar nu aceasta e

Ce mă sileşte jalbe să ridic

Cu strigăt împotriva ei. Aş fi

'Ndurat încă-nfruntarea, tînguirea, Ameninţarea, rugămintea ei.
Prea bucuroasă, căci m-au adus ades
La gînduri bune şi folositoare.
Şi cine n-ar fi măgulit să vadă

Că-i este cuiva-atît de scump şi drag, Că n-ar putea să-ndure gîndul de
A fi odată despărţit pe veci
De-acela!

SITTAH

Foarte-adevărat!

REHA

Dar asta — Oricum — aceasta merge prea departe! Acestui lucru împotrivă nu-i

Pot pune chiar nimic, nici o dovadă, Nici o răbdare, nu!

SITTAH

Dar ce şi cum?

REHA

E vorba de descoperirea ce-mi

Făcu chiar adineaori.

SITTAH

Ce vorbeşti? Desceperire? Ţie, adineaori?

REHA

Da, chiar acum. Ne-apropiam pe cale, Venind încoa', de-un templu în ruină. Creştin. Deodată se opri, părea

Cu sine a lupta, cu ochii umezi

Privea cînd sus la cer, cînd jos la mine. „Vino — îmi zise — prin ăst templu

Să mergem într-acolo". Ea-nainte,

Eu o urmez, cu spaimă ochii peste Ruină mi-i port. Ea se opreşte, şi Deodat' mă văd cu ea pe treptele

Unui altar. Ah, ce simţii, cînd o

Văzui căzîndu-mi la picioare cu Lacrimi fierbinţi, frîngîndu-şi mîinile!

SITTAH

O, biet copil!

REHA

Şi conjurîndu-mă

În numele divinei ce acolo
Minuni alte-o fi făcut, în ochi
Cu-adevărată milă. Îmi ceru
De mine însămi să mă-ndur sau măcar
S-o iert că e silită a-mi
Descoperi pretenţia ce-o are
Asupra mea biserica, a ei!

SITTAH

(Nenorocita! Cum am presimţit!)

REHA

C-aş fi din neam creştin şi botezată.
Că nu sînt a lui Natan fiică şi
Că el nu-i tatăl meu!
O,Doamne! Doamne!
Că el nu-i tatăl meu!
O, Sittah, Sittah!
Îţi cad iar la picioare!

SITTAH

Reha! Reha! Ridică-te! Soseşte frate-meu!
Ridică-te!

Scena 7

Saladin şi cei de mai înainte.

SALADIN

Dar cel aicea, Sittah?

SITTAH

Copila s-a pierdut cu firea.

SALADIN

Cine-i?

SITTAH

Ştii doar...

SALADIN

Fiica lui Natan, Natan
Al nostru? Dar ce are?

SITTAH

Fată dragă Vino-ți în fire! Vezi...
Sultanul...

REHA

(se tîrăşte la picioarele lui Saladin cu capul plecat)

Nu... nu!
Nu mă ridic, fața sultanului
Nu voi s-o văd — nici să admir nu voi În ochii şi pe fruntea sa
lucirea

Eternei bunătăţi, mai înainte...

SITTAH

Ridică-te!

REHA

Mai înainte de-a-mi
Promite el — sultanul — nu...

SALADIN

Ei, haide!
Uite-ţi promit, orice ar fi!

REHA

Să-mi laşi Pe tată-meu. Şi nici pe mine altui
Să nu mă-ngădui. încă nu ştiu cine Să-mi fie tată mai doreşte,
Şi nici nu vreau să ştiu. Dar oare
Sîngele singur, numai sîngele-ar
Putea să facă-un tată?

SALADIN

(ridicînd-o)

Bag de seamă... Vai, cine-a fost atît de crunt să-ţi spună Asemeni lucruri? S-a statornicit Aceasta? Cu dovezi din plin?

REHA

Pesemne, Căci Daia a aflat-o de la doica
Ce m-a hrănit.

SALADIN

Ei, de la doică!

REHA

Murind, datoare se simţi să se Destăinuiască.

SALADIN

Da, murind. Nu mai Degrabă aiurind? Dar chiar de-ar fi Adevărat! Rămîne că nu sîngele

Nu singur sîngele pe-un tată-l face!

La dobitoace, da! El dă-ndeobşte Intîiul drept la dobîndirea unui Asemeni nume. Nu, nu-ţi fie teamă! Ştii ce? De-ndată ce doi taţi se ceartă Pentru tine, lasă-i, ia-ţi mai bine

Pe-al treilea! Ia-mă pe mine-atunci Drept tată!

SITTAH

Fă-o! Fă-o!

SALADIN

Tată bun,
Un tată foarte foarte bun aş fi!
Dar stai că-mi vine-n minte ceva şi
Mai potrivit. La ce-i nevoie chiar
De tati? Şi dacă ăştia mor? Mai bine
Din vreme-ţi cauţi pe cineva care
Vrea să trăiască viaţa-ntreagă
Cu noi. Tu încă nu cunoşti pe nimeni?

SITTAH N-o fă să înroşească!

SALADIN

Dar chiar asta Mi-am pus în cap! Căci

înroşirea face Frumoase pe urîte: cum n-ar face

Şi mai frumoase pe frumoase? Am dat Poruncă, Natan, tatăl-tău, să vie

Aici, şi încă cineva! Îl ştii? Poate-l ghiceşti! Aici! îngădui, Sittah, îngădui, nu-i aşa?

SITTAH

O, frate!

SALADIN

Ca sa

Roşeşti în faţa lui, copilă dragă!

REHA

In faţa cui? Eu... să roşesc?

SALADIN

Micuţo!

Ah, prefăcută! Sau, de vrei, păleşte! Cum vrei, şi mai ales, cum poţi!

(O sclavă intră şi se apropie de Sittah)

Au si

Sosit?

SITTAH

(către sclavă)

Lasă-i să intre. Ei sînt, frate?

Scena din urmă

Cei de mai înainte, Natan şi templierul.

SALADIN

Ah, buni, dragi prieteni! Ţie, Natan, Vreau să-ţi vorbesc mai înainte de
Orice, că poţi, de-ndată ce doreşti,
Să-ţi iei toţi banii înapoi!

NATAN

Sultane!

SALADIN

Acum sînt gata şi eu, ce doreşti Să-ţi împlinesc...

NATAN

Sultane Saladin!

SALADIN

Sosind acuma caravana, iarăşi
Mă văd bogat precum de mult n-am fost.
Vino şi spune-mi cam de cît duci lipsă
Spre-a întreprinde îndrăzneţ o mare
Afacere! Şi voi neguţătorii
Aveţi mereu nevoie de bani gata.

NATAN

De ce-am vorbi însă întîi despre
Asemeni mărunţişuri? Văd acolo
Un ochi în lacrimi. Mi se pare mult
Mai nimerit pe-acela să-l zbicim.
(se duce spre Reha)
Ai plîns? Ce ai?
Eşti încă fiica mea?

REHA

Ah, tată!

NATAN

Ne-nţelegem şi-i de-ajuns. Să mi te stăpîneşti şi fii senină,

Dacă în pieptu-ţi inima o mai

Numeşti a ta şi dacă inima

Primejduită nu-i de alte pierderi,

Deoarece pe tatăl tău niciînd

Tu nu-l vei pierde!

REHA

Altul eu nu vreau! **TEMPLIERUL**

Un altul nu? Atunci m-am înşelat.
Ce nu te temi a pierde, n-ai crezut Niciînd să fie-al tău, şi n-ai dorit.
E bine-aşa! Dar asta, Natan, schimbă
Cam totul! Saladin, noi am venit
Chiar la chemarea ta, dar eu te-am dus
În rătăcire: nu te osteni
De-acum!

SALADIN

Ah, tinere! Ai vrea ca tot

Şi toate să te-ntîmpine şi să te

Ghicească?

TEMPLIERUL

Ai auzit şi ai văzut, Sultane, ce şi cum.

SALADIN

Într-adevăr!

Destul de trist e însă că nu-mi eşti.

De cauza ta mai sigur!

TEMPLIERUL

Iată că

Acuma sînt!

SALADIN

Cine de-o faptă bună

Așa-i prea mândru, şi-o retrage. Ce-ai
Salvat, proprietate nu-ţi devine.
Căci altfel hoţul, care intră-n foc
Din pricina zgîrceniei, ar fi
Şi el erou, cum tu eşti unul!

(Se duce spre Reha, şi o conduce către templier.)

Vino,

Dragă copilă! Vino, nu-ţi lua

La inimă chiar totul; dacă altfel

Ar fi el, n-ar mai fi atît de mîndru

Şi nici ardoare n-ar avea: şi poate

Atunci el nu te-ar fi salvat. Să-i pui în Socoată una pentru alta. Vino,

Şi ruşinează-l.Fă ce el... ce el ar

Fi trebuit şi s-ar fi cuvenit:

Mărturiseşte-i dragostea ce-i porţi, Imbie-te, soţie să-i devii.

Dispreţ dacă ţi-arată, afle totuşi

Cu cît mai mult, prin pasul tău acesta. Făcuşi, decît vreodată pentru tine

El. Ce-a făcut la urma urmelor

El pentru tine? Că şi-a afumat

Puţin obrajii? Dacă se mîndreşte,

N-are nimic din frate-meu Asad.

Îi poartă masca, nu şi inima.

Vin numai, draga mea...

SITTAH

Ah, du-te dragă, E încă tot foarte puţin alături
De mulţumirea ce i-o porţi. Nimic Aproape.

NATAN

Stai, sultane! Sittah, stai!

SALADIN

Şi tu?

NATAN

Aici mai are şi-altul un

Cuvînt de spus!

SALADIN

Nu pot tăgădui. Neapărat că are un cuvînt aici

Şi un asemeni tată, ce-a crescut-o. Cuvîntul cel dinţii chiar, dacă vrei. Auzi? Ştiu totul.

NATAN

Tocmai totul, nu!
Nu despre mine eu vorbesc. Un altul,
Sultane Saladin, cu totul altul
Este acela ce-ar trebui şi el
Să fie ascultat!

SALADIN Dar cine?

NATAN

Cine?
Fratele ei!

SALADIN

Fratele Rehei?

NATAN

Da!

REHA

Fratele meu? Un frate? Am un frate?

TEMPLIERUL

(tresărind, ca şi cum s-ar trezi dintr-o sălbatică şi mută risipire sufletească)
Unde-i? Unde-i ăst frate? încă n-a
Sosit aici? Mi se spunea că am
Să-l întîlnesc aici!

NATAN

Răbdare numai!

TEMPLIERUL

(deosebit de amar)

El i-a găsit un tată, oare-acum

N-o să-i găsească şi un frate?

SALADIN

Asta

Ne mai lipsea! O bănuială-alît
De josnică n-ar fi rostit un Asad! Dă-i înainte tot aşa! Ah, Doamne!

NATAN

Iartă-l! Eu bucuros îl iert. Mai ştii Ce-n locul lui la vîrsta sa am fi Gîndit şi noi?

(Se duce prietenește spre el.)

Aşa e, cavalere! Mereu după ne-ncredere urmează... Urmează bănuiala! Dacă de la 'Nceput mi-aţi fi destăinuit, deschis, Adevăratul vostru nume...

templierul

Cum?

NATAN

Nu sînteţi Staufen!

templierul

Dar... dar cine sînt?

natan

Nu Curd de Staufen vă numiţi!

templierul

Dar cum?

Natan

Leori de Filnek vă numiţi!

templierul

Cum? Cum?

natan

Aţi înlemnit?

templierul

Desigur! Cine-o spune?

NATAN

Eu care-atîtea-aş mai putea să spun, Dar care nu vă spune c-aţi minţit.

TEMPLIERUL

Nu?

NATAN

Se prea poate că şi celalt nume Vi se cuvine să-l purtaţi.

TEMPLIERUL

Vă cred.

(Asta-l făcu chiar Dumnezeu s-o spună.)

NATAN

Căci mama voastră-a fost din neamul
Staufen.Fratele ei, un unchi ce v-a crescut, Căruia v-au lăsat părinţii în
Germania, cînd alungaţi de cerul
Prea aspru iarăşi în această ţară
Se-ntoarseră — unchiul acela Curd
De Staufen se numea şi v-a crescut
Ca fiu ăl său! E mult de cînd veniră ţi
Cu el prin părţile acestea? Mai Trăieşte?

TEMPLIERUL

Ce-aş putea răspunde,

Natan? Aşa-i nu-ncape vorbă.El e mort. Eu am venit numai cu cea din urmă Întăritură-a ordinului nostru.

Dar, dar — ce au a face toate astea

Cu fratele — frăţînul ei, al Rehei?

NATAN

Tatăl, al vostru tată...

TEMPLIERUL

Şi pe-acesta
L-aţi cunoscut?

NATAN

Prieten mi-a fost.

TEMPLIERUL

Prieten

V-a fost? E cu putinţă, Natan?

NATAN

Wolf
De Filnek se numea, dar nu era German.

TEMPLIERUL

Şi-aceasta-o ştiţi?

NATAN

Căsătorit Era numai cu o germană, şi se
Dusese doar pe scurtă vreme în Germania...

TEMPLIERUL

Opriţi-vă, vă rog.
Dar fratele, frăţînul Rehei...

NATAN

Sînteţi
Chiar dumneavoastră?

TEMPLIERUL

Eu, eu... fratele.
Al ei?

REHA

El fratele... al cui? Al meu?
Fraţi?

SALADIN

(vrea să meargă spre el)

Ah, frate!

TEMPLIERUL

(se dă îndărăt)

Eu, frăţînul ei! **REHA**

(se opreşte şi se întoarce către Natan)

Ah, nu se poate, nu se poate, nu.

Ah, inima lui nu o ştie! Doamne! Ah, Doamne, sîntem impostori.

SALADIN

(către templier)

Cum? Ce?

Înşelători? Crezi? Poti să crezi?
Atunci înşelător eşti însuţi. Mincinos
E tot ce ai: obrazul, glasul, mersul.
Nimic nu este-al tău. Să vrei aşa
O soră-a nu ţi-o recunoaşte! Pleacă!

TEMPLIERUL

(apropiindu-se cu umilinţă de el)

Nu-mi tălmăci greşit uimirea şi tu Sultane! Anevoie l-ai văzut

Pe-Asad într-o asemeni cumpănă;

Cum poţi să spui în clipa-aceasta că

Pe el nu-l recunoşti şi nici pe mine? *(Grăbindu-se spre Natan.)*

Mult îmi luaţi şi mult îmi daţi, o, Natan! Din plin, cu amîndouă mîinile.

Îmi daţi mai mult, decît luaţi, o, Natan, Da, infinit mai mult!

(îmbrăţişind pe Reha.)

O, sora mea!

NATAN

Blânda de Filnek!

TEMPLIERUL

Blânda? Blânda?Reha

Nu? Reha voastră nu mai e? O, Doamne! Vă lepădaţi de ea, redîndu-i, vai,

Un nume de demult, unul creştin.

Vă lepădaţi... Din cauza mea, o, Natan,

De ce să-ndure ea? De ce? De ce?.

O, vai! Copiii mei! Copiii, mei!
Căci fratele fiicei mele este
Şi el copilul meu, de-ndat-ce vrea!

(în timp ce Reha îl îmbrăţişează, Saladin s-apropie cu mirare neliniştită de sora sa.)

SALADIN

Ce spui la toate astea, surioară?

SITTAH

Mişcată sînt, din cale-afară.

SALADIN

Eu
Cutremurat dau parcă înapoi
În faţa unei zguduiri mai mari.
Să mi te pregăteşti, cum s-a putea...

SITTAH

Ce spui?

O vorbă, Natan, numai una

(în timp ce Natan se duce lîngă Saladin, Sittah s-apropie de Reha şi Templier, arătindu-le toată simpatia. Natan şi Saladin vorbesc mai încet.)

SALADIN

Ascultă, Natan. Adineaori n-ai

Spus...?

NATAN

Ce?

SALADIN

Că tatăl ei, că tatăl ei Din ţări germane nu era? Şi nici German. Dar ce era? De uncle-anume?

NATAN

El n-a voit nicicînd să-mi spună şi

Nimic din gura lui eu n-am putut

Afla-n privinţa asta.

SALADIN

Nu era Nici frînc, nici apusean?

NATAN

Aceasta mi-o Spunea, că nu-i. Mai bucuros vorbea Persana.

SALADIN

Da, persana? Cum? Persana? Ce vreau mai mult? El e! El — îmi era!

NATAN

E!? Cine?

SALADIN

Asad, frate-meu! Desigur!

NATAN

Ei, dacă însuti ai o bănuială Primeşte-ncredinţare din acest Ceaslov.

(îi întinde ceaslovul.)

SALADIN

(deschizînd cartea cu nerăbdare)

Ah, scrisul său! îl recunosc!

NATAN

Nimic ei încă nu ştiu. Şi tu singur
Vei hotărî ce trebuie să afle.

SALADIN

(după ce a răsfoit prin ceaslov)

Eu... eu să nu-i recunosc? Copiii Frăţîne-meu? Nepoţii, da, copiii!
Să nu mi-i recunosc? Şi poate să
Ţi-i las?

(Iarăşi tare.)

Ei, ei sînt, Sittah, ei, ei sînt!
Copiii fratelui meu, fratelui tău!

(Aleargă să-i îmbrăţişeze.)

SITTAH

(îi urmează)

Ce-aud? Nici se putea să fie altfel!

SALADIN

(către templier)

Va trebui acum să mă iubeşti,
Ah, încăpăţînatule!

(Către Reha).

De-acum
Ţi-oi fi ce mă-mbiai să-ţi fiu, de vrei
Ori nu.

SITTAH

Şi eu! Şi eu!

(se întoarce lingă templier)

Asad al meu. Copilul meu! Ah, fiul lui Asad!

TEMPLIERUL

Din neamul tău! Ah, visurile multe
Cu cari mi-au legănat copilăria,
Au fost mai mult deci decît visuri!

(Cade la picioarele lui Saladin.)

SALADIN

(ridicîndu-l)

Răul!
Îl auziţi? Ştia ceva şi totuşi
Aproape să mă facă ucigaş,
Un ucigaş al său. Aşteaptă numai!

(Toţi se îmbrăţişează în tăcere.)

CORTINA SE LASĂ